

EIS SPROOCH

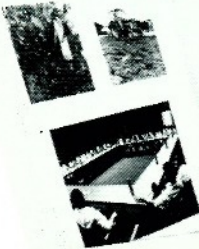
erausgi vun der Actioun Lëtzebuergesch

Nr. 15 / Nei Folleg / XXI. Jor / 1983

Wat dran as:

Lex Roth:	Eis Sprooch an eis Identitéit	1
René Kartheiser:	»Eng desolat Météo«	4
Georges Helm:	65 Joër Nationalunioun Péiteng	5
Adrien Ries:	Wéi ka Lëtzebuerg mat sänge strukturelle Problemer fäerdeg gin?	7
E. Arnoldy:	Novemberstëmmong	14
EK:	Gebiet un eng beschassen Tut	14
Actioun Lëtzebuergesch:	Rapport vun der G. V. 1983	15
Jhemp Biver:	Um Holzwee odder Lëtzebuerg Gaassen-, Wee- a Flouernimm zu Bieles, Zolwer a Suessem	19
Will Reuland:	D'Geeschter	27
R. Lugen:	Hannergedanken, 2. Deel	28
EmS:	Finette	29
C. W.:	Eng Pilgerfaart an d'Oktav an alles wat derzou gehéiert	31
Gil. Mandy:	Allerséilegedanken ... eemol aneshtes	39
Chrét. Clement:	Gäerthgedanken – D'Patte pellen op den Héichten	40
E. Arnoldy:	Matleed	40
Jean Milmeister:	Lëtzebuerg Spionne	41
Chrét. Clement:	Esou e Wieder mécht ee mierf	44
roger manderscheid:	de boxmätsch	44
René Kartheiser:	An der Gewan	44
Gil Mandy:	Spréchelcher	44
Gil. Mandy:	Den Här vun der Schmelz	45
Gil. Mandy:	Eng Wett	46
Claudine Reichling:	D'Geschicht vun der Maus, déi nët héiere konnt	46
JOBER:	Eng schwaarz Geschicht	47
JOBER:	Moritat	48
G. Rath:	D'Tulepan c/ Tulipano	48
Jeanine Theis-Kauth:	Am Zeeche vum Skorpioun	49
....:	D'Kanner hun äis geschriwwen	51
....:	Concours fir Kuurz-Geschichten	53
H. Rinnen:	† Jos Berrens	54
H. Rinnen:	Virun ...	55
H. Rinnen:	Notizen	56
J. Theis-Kauth:	Requiescat	58
M. Lamy:	Hierscht	58
....:	Nei Bicher	59
....:	Rätsel	64
H. Rinnen:	Theater-Saison 1982-1983	65
....:	(Nei) Theaterstécker	75

Och d'eng Plaz as am
Service Jeunesse

Formation vum jonge Bauer:
de Grondsteen
vun senger Zoukonft

Ouni
d'Centrale
Paysanne
wäer eis
Landwirtschaft
e Vull
fir d'Kaz!

Service Jeunesse

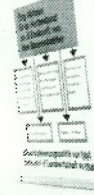
Organisation vun der berufsständescher
Landwirtschaftlecher Jugend

- Informatioun an Diskutioun
- Austauschmöglechkeet iwwer
speziell am allgemeyn Agrarproblemen
- Mätschungen an der Meinungsbildung
an der Landwirtschaft an iwwer
Kierfreggen Ausrichtungen
- Weiterbildung op allen Gebaier an
Verbindung op spezieller
Reiseprogrammstellen
- Bauerndatschaft a Frëndschaft,
Freiend a Spouse

d'Plaz vun der Jugend an der
organisierter Landwirtschaft

Einzelne
Nein Bauer organisieren

d'Berufsorganisatioun
vun de Baueren;
Wénzer - Gärtner
mat hinnen..fir sie!

d'Bauerefräen
an hirer
Organisatioun

d'Entreprises vun der
organisierter Landwirtschaft

- Betriebsmittel fir de Bauer
- Verfeinerung an Ofsetz
vun den Agrarprodukten
- Qualitätsprodukten fir de
Konsument
- Aarbechtsplazen,
Export an Devisen fir
d'Nationalökonomie

Eng gesond
Letzeburger
Landwirtschaft

gedriegen durch
Centrale Paysanne
Berufsorganisatioun

mit dem
Service Jeunesse an
Service Activités Féminines

Members

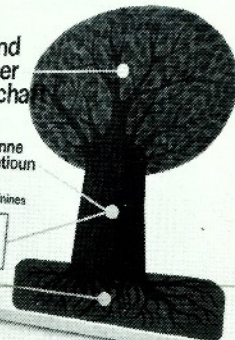

Foto: Arthur Muller, Eitelbréck

Lcx Roth

Eis Sprooch an eis Identitéit

Radiosemissioun fir den Nationale Feierdag 1983

An hirer Sëtzung vum 17. Juni 1980 huet eis Châmber **eestëmmeg** eng Motioun ugcholl, déi mat **dësem** Saz ugset:

d'Châmber protestéiert géint déi Schmot, déi eiser Hemecht an eiser Sprooch periodesch vun däitscher Säit ëmmer erëm ugedoe gët – bedauert, datt am Ausland plazeweis d'Identitéit vun eisem Land total falsch dohinner gestallt gët, datt historesch a patriotesch Tatsaache verdréint gin ...

An deer selwechter Motioun gët da ganz klor verlaangt, datt eis Sprooch soll iwwer en extrat Gesetz National-Sprooch gemaacht gin ... dat Gesetz gouf entworf ... d'Regëlrong huet et weidergin ... et gouf am Staatsrot beschwat a verschafft ... et koum an d'Châmber, wou eng Spezialkommissioun et op Buschtaf, Wuert, Saz an Artikel ënnersicht huet ... an et kënnt an dësen Deg vrun d'Châmber am groussen Sall, wou eis 59 Volleksverrieder driwwer schwätzen an ofstëmmen; dat as den normale Wee vun engem Gesetz an eisem Land ... op dës Manéier stelle mir äis klor an esecht hannert eis Sprooch als Haapstéck vun eiser nationaler Identitéit ... mir schreiwen eis Sprooch zesoen op eise L'ändel, an eise Wopen!

Hei komme mir awer op e Begrëff, mat deem een op e sëllege Plazen op Onverstand stéisst, well en etlech Leit dat Wuert »national« nët passt, a well et fir si eng national Identitéit einfach nët gët. Glécklecherweis wunnen a liewe mir an engem Stat, an deem sénger nationaler Identitéit d'Fräiheet nët nëmmen e Wuert, mä eng Wourécht as ... also och déi Fräiheet, vun eiser nationaler Identitéit an hiren eenzelen Elementer ze halen, wat ee wëllt!

Wann an deer Motioun vun der Châmber awer steet, datt géint d'Schmot protestéiert gët, déi eiser Hemecht an eiser Sprooch periodesch vu *baussen* ugedoe gët, da soll hei ganz klor gesot gin – an ech huelen dofir jiddfer perséinlech Verantwortung – datt déi Schmot *nët* nëmme vu *baussen* kënnt, mä och vun *heibannen*!

Mir hun heibanne Leit, déi sech, wéi et schéngt, immens an enger Roll gefalen, déi doranner besteet, alles wat lëtzebuergsch as ze ver-uzen, déi vun heibannen no baussen cist Land, séng Leit, hir Sprooch, hir Identitéit am léifste géngen als Kasperl-Theater verkafen ... dat gët dann natierlech deemno verkléet ... déi eng gin äis als en Zéiwen-Neelche vu Frankräich uechter d'Welt verjoberen, anerer gin nët midd, fir äis als Dia-

lekt-Schwätzerten un eng grouss-däitsch Famill ze verkoppelen ... da kommen der, déi sech bei den Auslänner *dômat* wëllen de schéine Männi maachen, datt si hinnen d'Lëtzebuurger Land *ëmgedréint* duerch d'Spektiv weisen ... et geet esouguer *souwäit*, datt der behaupten, *mir* hätte keng national Identitéit, *also* bräicht och keen Auslänner sech an eppes eranzeliewen, dat et nët géif gin ... wann een en Hond nët ka brauchen, da seet een e wir rosen ... a wann eis Identitéit engem an de Féiss steet, da seet ee, *mir hätte* keng national Identitéit ... *esou* einfach as dat ... ower as et nët dat selwecht, wat d'Gicelmännercher sech 1941 ausgeduecht haten: déi haten äis féxfärdeg Pännercher dohinnergesat an och nach de »Sänti« geliwwert ... d'Lëtzebuurger hätten nach jhust de giele Sand an d'färdeg Pännercher därfe maachen, an d'Naziën hätten dee Kichi uechter d'Welt verkaaft.

Dir gesitt also, datt et am Fong hei näischt Neies gët. Mir därfe fir *déi* keng national Identitéit hun, denen eis Hemecht an eis Sprooch tëscht den Zänn grätschen ... mir solle fir *déi* keng National-Sprooch hun, déi eis national Rechter wëlle fir e falsche Su verkafen ... eis national Rechter, fir déi eis Elteren a Grousselteren sech d'Käpp ageschloen hätten, a fir déi der esouguer d'Käpp ageschloe *kruten*! Wann ee *selwer* mat Honnerten an Honnerte vun Auslänner ze din hat an huet, denen een éierlech ghollef huet, fir sech hei doheem ze fillen, da weess een och, wat *si* vun eiser Identitéit halen, a wat eis Sprooch mat deer Identitéit ze din huet ... an dat as vill méi, wéi déi meescht vun äis selwer géngem mengen!

Mir Lëtzebuurger *hun* nun eemol e Sprooch-Komplex, well mir an enger Sprooch-Situatioun liewen, déi fir jiddfer Auslänner op d'manst korjéis, ganz sécher héich-intressant, op alle Fall absolut onverständlech as. Ganz klor kann ee soen, datt nët nëmmen eis Sprooch *eleng* als Haapt-Element vun eiser nationaler Identitéit gekuckt ka gin, mä déi ganz Sprooch-Situatioun *an* deer mir a *mat* deer mir liewen ... a jhust hei kann ee bal roueg soen, och eise Sprooch-Komplex an esouguer eisen typesche Sprooch-Frustatiouns-Komplex wiren en Deel vun eiser Identitéit ... fir wat och nët? An anere Länner gehéire vill méi bosseg Saache bei d'Identitéit: bei denen engen as et e fanatesche Billerbuch-Traditiounsgeescht, bei aneren e chauviniste-

schen Hunnekamp oder e Muppe-Couché-Charakter.

Wien iwwert eis Sprooch als nationaalt Element wëllt schwätzen, dee misst de Begrëff vun *Natioun* an *national* emol bedenken, ouni gläich e Fändel oder e Wopen derhannert oder esouguer virdrun ze gesin. *Mir* sin eng *Natioun*, well mir äis hei op deem Këppche Land zesummen doheem fillen, dat mir aus der Geschicht geierft hun, nodeem 1659, 1815 an 1839 jiddereen sech déi Stécker erofgegarret hat, op déi hie gemengt hat e Recht ze hun ... dat as och dem internationale Recht no haut definitiv esou wéi eng Maark, op Pol a Mol, fest.

Wann ech gesot hun, dat *mir* dat Ländche geierft hun, dann as dat nët ganz richtig ... eist Land huet *nët* de *Leit* gehéiert, mä dem *Chef*, sief dat elo e Käser, e Kinnek, e Groussherzog, en Herzog oder e Grof gewiescht ... dat war näischt extra Apaartes: am Frankräich, an England, an deem, wat mir haut Däitschland nennen, as et d'schwecht gewiescht ... bis am Laf vun de leschten 200 Joër déi Länner – an och Lëtzebuerg – nom Rappen, Zéien an 't'eltere vun enger Parti Revolutionnen dem *Vollek* gehéiert hun ... virdrun hun d'Kapphäre mat *hire* Länner kënne maache wéi e Bauer mat *sénge* Länneren ... a leider och wéi mat *sénge* Béischten! Eis Urgrousseltere goufen och knaps als vill méi gekuckt a behandelt ... dat *och* wéi et 1815 an 1839 ëm d'Geschnëppels fir d'Preisen a fir d'Belsch gong ...

An eise Grondgesetz steet haut ganz däitlech: »La puissance souveraine réside dans la Nation« ... dat heescht jo klor, dat *de* *Leit* alleguer zesummen, déi eis *Natioun* ausmaachen, eleng ze entscheden hun, wat hei bestëmmt ka gin. Mir hun äis selwer als *Natioun* an eist Haaptgesetz gesat ... dat misst een sech emol bedenken, wann e vun Nationalismus, national oder nationalistesch schwätzt ... wa vun Nationalismus rieds geet, gët et dach ganz gewëss Ënnerscheder an de Meinungen an Iwwerzeugungen. Fir e Lëtzeburger kann Nationalissem dach näischt mat Kanounen, Bomben, Zaldoten a Krich, Friemenhaass ze din hun ... Nationalissem fir äis heescht dach éischter Biedlen a Suergen, dat keen äis an d'Täsch stécht ... Biedlen och, dat mir nët esou hirmiddeg solle sin, anere gratis an d'Täsch ze krauchen, well dovun hätte mir näischt an déi aner rosewéineg! An deem Streech kann een dann och roueg soen, dat een näischt verléiert, wat een nët huet ... *och* eng

Hemecht, déi een nët huet, kann een nët verléieren, et brauch ee sech also och keng Suergen dofir ze maachen ... mir kënne héchstens bedauern, dat et an deem Sënn a gewësser Siicht lëtzebuergesch Zigeiner gët ... ouni Rou, ouni Rascht, ouni Stack an ouni Wuurzel, ouni Hemecht! Och déi *Leit* solle respektéiert gin ... et sief dann, si hätte gär vun äis, mir sollen äis op d'Nues maache loosse. Dat nët! Mir hun e Recht drop, eise Kanner eist Land – hiirt Land – ze versueren, an zwar esou, dat si sech hei kënne bei sech doheem fillen an eng Hemecht hun ... mir hun ower kee Recht, nët och *aneren* an eise Land Rechter ze gin an dee Respekt ze weisen, dee si *äis* grad esou schëlleg sin ewéi mir hinnen an hirem Land an hirer Sprooch.

Eis Sprooch, en Deel vun eiser nationaler Identitéit, dat stellt jo fir d'éischt emol iwwerhaupt d'Fro, ob mir eng Identitéit hun! Ganz sécher hu mir emol eng historiesch Identitéit ... eleng an den 150 leschte Joren huet eist Land op sozialem, op intellektuellem, op industriellem, op ekonomeschem, op patrioteschem Plang eng Entwécklung matgemaacht, déi him eng Identitéit gin huet, e Stempel, deen een nët mat anere verwiesele kann. Mir hun op eise kleng Këppche Land eng Liewensform entwéckelt, déi äis vum Fëllement un, op vill Manéieren e Gesiicht gin huet ... *ob* dat Gesiicht elo dësem oder deem a *séng* Schabloun passt oder nët, dat as d'Fro glat nët ... iwwergens muss denen aneren hir Identitéit äis jo och nët ëmmer goen. Datt eis Sprooch beim Entstoe vun eise nationale Gesiicht eng Roll gespilt huet, dat as ganz gewëss: Vun 1815 un as eist Land *och* iwwert d'Sprooch op d'manst an d'Nowéie vun der franséischer Revolution, der Napoleonzäit an dem Gerapps a Geflécks a Gepechs vum Wiener Kongress erageroden ... bal wollten sie äis däitsch, bal hollännesch, bal franséisch defen an ersefen ... et huet awer *näischt* vun all deem gegräff ... dräimol dārf ee rode fir wat: D'Lëtzeburger hun sech gefillsméisseg ëmmer erëm op hir Sprooch zrëckgezun a sin, *mat* hirer Sprooch, op eng gewësse Respekts-Distanz zu dem Däitschen a Fransésche gaang ... dat gouf *ganz* däitlech, wéi d'Lëtzeburger ugefaang hun, an hirer Sprooch ze schreiwen. Den Tun Meyer, de Franz Gangler, de Jacques Diedenhoven, den Dicks, de Lentz, de Rodange haten Däitsch a Franséisch an hirer Fieder ... fir wat hun se da Lëtzebuergesch geschriwwen? *War* dat dann elo och fir eis Identitéit *wëllen* ze weisen oder nët?! Zu Ettelbréck,

wéi d'Deputéiert 1848 de Grondstee fir eis Constitutioun gesat hun, as och Lëtzebuergesch geschwat gin ... *war* dat fir eis Identitéit ze weisen oder nët? De Spoo huet 1896 eng lëtzebuergesch Ried an der Châmber gehal, déi nach méi wéi een um Krautmaart 87 Joër dono an d'Täsch kënnst gestach kréien ... *war* dat fir eis Identitéit oder nët? 1912 koum eis Sprooch iwwer Gesetz an d'Primärschoul ... fir d'Identitéit oder nët? Solle mir dann eng ganz Turlatäin misse bauen, eng Zort Indentitéits-Millen op d'fassong vun enger Gebiets-Millen, fir enger Lëtzebuergescher Identitéit an eiser Sprooch als Stéck dovun op d'Been ze hëllefen?

Wat fir eng national Identitéit hat da vrun 1815 dat, wat mir haut Däitschland nennen? As hei nët och mat der Sprooch geschafft gin, fir e ganz Land aus 39 Puzzle-Stöcker zesummesetzen ... firwat mengt Dir wuel, datt dee sougenannte romantischen Zock an der Literatur esou geblitt huet? As *déi* Natioun nët och fir e groussen Deel iwwer d'däitsch Sprooch op de Leescht gezu gin? Huet den Duden déi däitsch Schreifweis nëmme fir säi perséinleche Spaass gemaach, oder huet do den Ënnerschied tëscht Preiseland a Bayern eng Roll gespillt oder nët?

Wa mir a Frankräich gin, da fanne mir ewell laang vrun der Revolutioun genee dee selwechten Zock erëm: Identitéit an Identitéitsgefill iwwert d'Sprooch schafen, op d'manst stäipen!

Vun deer negativer Säit aus bekuckt, wësse mir dach, datt d'Sträitmécher an engem Land, wou si erafalen, *ëmmer* probéieren d'Sprooch vun *do* ze ermëzelen an *hir* op den Altor ze stellen ... dat lescht Beispill hu mir jo hei am leschte Krich erlieft ... An do gouf klipp a klor gesot, d'Lëtzebuergesch *wir* keng Sprooch (et gouf einfach als »Mundart« mannerjäereg dohinnergestallt); d'Franséisch gouf mirnäischtdirnäischt verbueden ... heescht dat dann elo, datt si eis Identitéit wollten ersefen oder nët? Et kann een ower näischt ersefen, dat et nët *gët* ... also haten d'Nazien eis Sprooch an eis Sprooch-Situatioun indirekt unerkannt! Datt et leider och eng Parti Lëtzeburger gouf, déi de Preisen an den 30er Joren de Männi gedroen hun, dat kann a wëllt keen ofstreiden ... et goufen hei zënter Jor an Dag Leit, déi sech mat Leif a Séil *enger* vun eisen zwou Schoulsproochen verschriwwen hun ... och dat as en Zeeche vun eiser Sproochsituatioun als Identitéits-Stéck ... mir haten nach *ëmmer* Germanisten, déi méi däitsch ware wéi dee preeschste Preis; hei gouf a gin et nach *ëmmer*

Fransouse-Fanatiker, déi méi francophone a francophile wëlle sin ewéi dee blénkegste Fransous ... dat as hiirt gutt Recht ... wann et nët op d'Käschte vun äis an eiser Sprooch, also vun *eiser* Identitéit geet! Den typesche sougenannten Dualismus as nun emol e Stéck vun eise Lëtzebuergesche Gesiicht, dat an Europa séngesgläiche sicht ... dat awer och matbréngt, datt een deem aneren an deem butzege Land op d'Zéiwen trëppelt.

Wann hei am Ufank geschwat gouf vun engem echt lëtzebuergesche Sprooch-Komplex an esouguer vun engem Frustrationskomplex, dann as do wirklech eng Parti Wouer dran: Hei bei äis *selwer* spillt d'Sprooch och eng sozial Roll ... d'Franséisch as bei äis ze vergläiche mat engem gëllene Gielchen, dat Däitsch mat engem sëlweren ... d'Lëtzebuergesch kritt, wann et gutt geet, eent aus Klenschegold ... wien hei wëllt sozial e gutt Stéck weiderkommen, dee kann dat knaps ouni Franséisch ... mam Däitsche bleift hien hannen am Plotto ... mam Lëtzebuergesch muss hien d'Heibleifs-Käärchen huelen – wat wonnesch, wann elo un déi *sozial* Wourécht e Wäert vun de Sprooch *selwer* gehaang gët, mä et *as* ower esou ... an zwar nëmme *bei*, also: e Stéck vun eiser Identitéit iwwert d'Sprooch-Situatioun ... a jhust aus deem Stéck wüsst dann eis Sprooch-Schimmegkeet, esoubal et ëm d'Lëtzebuergesch geet ... et as nëmme *dëst*, et as *nëmme* dat ... a wësst Dir, Dir Herrschaften aus de grouss Länner, mir sin e bësse provinziell, e bësse dëlpeseg ... wësst Dir, en normale Lëtzeburger Primeraner kann zwar Böll am däitschen Original lesen, hie kann dat och am Franséische mam Sartre, hie kann dat och am Englesche mam Dickens ... awer geldir, dat mécht jo awer näischt, datt hien och nach doheem eng Sprooch – pardon, en däitschen Dialekt – schwätze *muss* fir datt jiddereen hie verstoe soll ... as *dat* nët och e Stéck Identitéit? Mengt Dir da wirklech, dat gif äis nët vun eisen Noperen ënnerscheden a jiddferengem vun hinne méi *no* bréngen?

E Lëtzeburger, deen d'Gefill an de Verstand am Gläichgewiicht huet, bewonnert déi zwou grouss Kulturen, tëscht dene mir hei liewen, a vun dene mir glécklecherweis nët nëmme *matkréien*, mä och vill *hun*; en typesche Lëtzeburger bewonnert déi Konscht, Kultur, Literatur a Wëssenschaft, déi mir iwwert de Wec vun alle Communicatiouns-Mëttelen erakréien ... an déi eis Stodenten an d'Ausland siche gin ... awer et as e

René Kartheiser

»Eng desolat Météo«

oder

Soll ee laachen oder kräischen?

Stéck vun *eiser* Identitéit, datt mir dat alles op *eis* Manéier op déi Mooss eranhuelen a verschaffen, déi nun emol *eis* as ... et as e Stéck vun *eiser* Identitéit, datt mir doriwwer an *eiser* Sprooch schwätzen an esouguer streiden. Et as e Stéck vun *eiser* Identitéit, datt grouss lëtzebuergesch Sproochmeeschteren am Däitschen a Franséischen sech et nët ze schued *waren a sin*, fir déi Sprooch an de Grapp ze huelen, déi hinnen am déifste sëtzt, fir mat l'laiss an Talent kleng Konschtwierker an hirer Hemchtssprooch ze maachen. Et as e Stéck vun *eiser* nationaler Identitéit, datt mir an eisem Land keng Sprooch-Minoritéite kennen, déi sech d'Bee misste stompeg lafen, fir vun uewe bekuckt ze gin. Et as e Stéck vun *eiser* Identitéit, datt et bei äis kee Sprooch-Sträit gët, deen d'Land an d'Leit verrappt ... mir si gewinnt fir äis unzepassen, an d'Identitéit vun *eiser* Sprooch-Situatioun mécht äis dat op ville Plange méi licht ... äis upassen, dat heescht awer nët äis verkafen, äis bradéieren, äis selwer op d'Féiss trëppelen. Respekt kann een nëmme duer gin, vu wou een es kritt ... a Respekt, dat heescht jo nët, datt ee sech selwer misst opgin, fir aneren ze gefalen ... dat wir d'Manéier vun enger Wäschlomp ... déi iwregens nët bei d'Gesicht vun de Lëtzebuerger gepasst *huet* oder passt.

Well et nun emol och bei eis Identitéit passt, datt een hei nawell gär fir eis Sprooch an *duerch* si op d'Schépp geholl gët, misst bei deser Geleënheet och nach betount gin, datt an de leschte 25 Jor nët nëmme eng Onmass vu Lëtzebuergesch geschriewe gouf a gët, dat plazeweis an d'Peffermille geréit, mä datt d'Lëtzebuergesch an der Bléi as ewéi nach ni ... et gët vill dovun geschwat; et gët es vill a vu ville geschriwwen; et gët duerchlicht an ënnersicht; et fale Knäll an et gi Knuppen ... dat allerbeschten Zeechen, datt eis Sprooch leeft! Vläch esouguer dee beschte Bewäis fir eng Identitéit, déi ëmmer méi däitlech Formen unhëlt ... un deer dat neit Gesetz näischt ännert, bis op dat, datt äis National-sprooch endlech op dee Wee kënnt, wou si *eescht* geholl *muß* gin ... vläch gehéiert et och bei eis Identitéit, datt anerer äis dat musse bäibréngen ... well mir ze dacks nët un äis selwer glewen!

Wësst Dir wat dat as?

Wësst Dir iwwerhaupt wat fir eng Sprooch dat as?

A wësst Dir och wou dës Sprooch geschwat gët?

Abee ... op eisem U.K.W.

A wéini gouf dat gesot?

Mä den 21. 3. 1983, sechs oder siwe Minutten op siwcn. D'Noriichte waren eriwwer.

Mat engem Äifer sonnergläichen huet eis de »Spiker« gesot: »Mir kréien haut eng desolat Météo!« Ech sollt e Schlag kréien.

Den éischten Dag vum Fréijoer hat den UKW eis näischt besseres ze bidden ewéi »eng desolat Météo«.

Lich hu méng Fra bekuckt a si mech, mä dat huet näischt geännert; mir wosste genoe, wat eis geblitt huet. Den UKW hat eis et gesot, ouni e Knuet dran ze maachen, a wann een et weess, dann as et hien, well e kritt dës Neiegkeet jo aus éischer Hand, direkt vun engem »grousse« Spezialist.

Lérischt an deem Ament as et mir esou richtig klor gin, datt et guer kee Muttwëll as, wann d'Lëtzebuerger vu Klengem un dräi Sprooch léieren. Well ouni dësen Training wir et jo bal onméiglech sech an esou engem lëtzebuergesch, däitsch, franséische Kuddelmuddel erëm ze fannen.

Wat bedeit dat Wuert »desolat«?

Nom Duden kënnt et aus dem Latäin an et heescht: »vereinsamt, trostlos, traurig«.

»Météo« oder »Météorologie« kënnt aus dem Griicheschen an et wëllt soen: étude des phénomènes atmosphériques et de leurs lois, notamment en vue de la prévision du temps.

»Mir kréien eng desolat météo« gët dann ongeféier dat hei: Mir kréien haut eng vereinsamt, oder trostlos, oder traureg étude des phénomènes atmosphériques et de leurs lois ... asw.

Et as fir sech eng Knupp an d'Säit ze laachen! Oder as et nët vill éischer fir ze kräischen, wann esou Efällegketen an d'Land erausposaunt gin?

Et gët Präisser a Coupén fir all méiglech an onméiglech Geléiheneten, mä eng déi feelt: *D'Coupe fir dat schlechtest Lëtzebuergesch.*

Ech sin iwwerzeeget mat esou »Spikeren«, wéi deem vun deem hei Rieds geet, kéim eise Radio méi ewéi eng Kéier an d'Final.

Georges Helm

65 Joër Nationalunioun Péiténg

Den 10. August 1910 huet eng Parti vu Paräisser Universitätsstudenten sech zesummegeadon an d'»Lëtzebuurger Nationalunioun« an d'Liewe geruff.

Un der Spëtzt stungen deemools ënner aneren: Jos Bervard, Pol Besch, M. Gehrend, M. Koch a Lucien Koenig.

Déi éischt Statutten, déi den 29. September 1911 ugeholl goufen, hun den Haaptakzent op d'Politik geluegt: »D'Nationalunioun as eng politesch Partei, an zwar déi vun de Lëtzebuurger géint Nët-Lëtzebuurger.« Dat as ze verstoen, well deemools stong et op alle Gebidder schlecht ëm eis Onofhängegkeet.

Dës Situatioun huet zesumme mam éischte Weltkrich derzou bäigedroen, datt d'Nationalunioun grouse Succès hat, an no an no si Sektioenen uechtert Land entstan: zu Wolz, Déifferdang, Mënsbech, Péiténg, Esch-Uelzecht, Réiden un der Atert, Sandweiler, Nidderkäerjéng, Biekerch a Waasserbëlleg.

Ausser dene Péiténger, déi dëst Jor hire 65te Gebuertsdag gefeiert hun, huet keng aner Sektioon et méi wéi e puer Jor gepackt. Vun Ufank un huet déi Péiténger Sektioon sech méi vum kulturellen Aktiounsprogramm vun der Nationalunioun ugezu gefillt an huet och all déi Joren erduerch haaptsächlech op deem Gebitt geschafft.

Am Artikel 1 vun hire Statutte stung z.B.: »... Hire Programm léisst sech kuerz zesummefaassen an dësen Haaptpunkten:

a) All Lëtzebuurger Hemechtsfrënn solle matenee verbounne gin duerch d'Léif zum Hemechtsland, zu senger Geschicht a senger Traditioun.

b) Déi al Hemechtskonscht as héichzehalen an d'Vertieder vun der neier sin no Méiglechkeet ze ënnerstëtzen.«

An der »Natioun«, der drëtter Zeitung vun der Lëtzebuurger Nationalunioun, no »De Jonglëtzebuurger« a »Jonglëtzebuurger« fanne mer am Nummer 9 vum 8.10. vun 1918 op der Säit 86, datt d'Grënnungsversammlung vun der Nationalunioun, Sektioon Péiténg, de 24. Mäerz 1918 war, an zwar nomëttes am fréiere Café Wagner-Bouquet. Éischte Sektionspräsiident war de Jangi Reuter.

Interessant as, datt vun dene 50 Grënnungsmitglieder dënn 22 Péiténger waren. Déi 28 aner ware vun auswärts an hu bal alleguer op der Schmelz zu Stengefort geschafft. 1922 waren et 65 Mëmbere, ma alles Péiténger.

Mat Konferenzen iwwer Hemechtssprooch a -Literatur, a mat Ausfluch duerch d'Ländchen as et lassgaang op deen éischten Theaterowend. Den 9. Februar 1919 gouf ënnert der Regie vum Här Grosché dem Siggy säi »Léif vu Lëtzebuerg« als Première gespillt an duerno d'»Schmattslisy« vum Max Goergen.

An den Theater huet joërclaaung nët um Programm vun der Nationalunioun Péiténg gefeelt. Vum Februar 1919 bis an d'sechzeger Joëren hun di Péiténger 95 Mol Theater gespillt. Deemno war och hir Theatergarderobe gutt geféelt: bal 150 Kledungsstécker waren et 1948. Den 28. November 1920 gouf dem spéidere Präsiident Hary Reiter säin »Traudche vum Kuelshaff« gespillt.

Fir de Kontakt zu hire Mëmbere nët ze verléieren, gët d'Nationalunioun Péiténg 1921 schon en hektographéiert Veräinsblat, de »Sektions-echo«, eraus.

Neijooschdag 1922 huet de Präsiident Hary Reiter dat éischt »Protokollbuch« ugeluegt. Dës Rapportsbücher si bis 1983 weidergefuert gin. A beim Duerchliese wonnert een sech heiansdo, wéi déi Bicher den zwete Weltkrich konnten iwwerliewen.

Aacht Mann sin am Ufank duergaang, fir de Veräin ze féieren, 1940 hun et der missen néng gin, a vun 1946 u waren et der elf.

Déi éischt Statutte goufen den 22. Februar 1923 ugeholl, a sin 1930, 1940 an 1950 ëmgeännert gin. De 17. Juli 1924 as den éischte Fändel ageweit gin an zéng Joër drop hat d'Nationalunioun Péiténg och eng Veräinsspéngel: e kleng Wope mam roude Léif.

Well de Fändel am Krich verschwonne war, gouf 1946 en neien ugeschaaft. Dës Kéier as dem Jang de Blannen säi Wope mat drop komm, dat och schon ee Joër virdrun als Motiv vun denen neie Veräinsspéngelen geholl gi war.

Vun 1939 un as de »Roude Léif«, Organ vun der Nationalunioun Péiténg, erauskomm, an deem nieft Wierker vu Lëtzebuurger Schrëftsteller eng stänneg Rubrik iwwer Literatur a Konscht ze fanne war.

Nieft dem »Roude Léif« koumen och nach aner Bliedercher eraus mat Nimm wéi »Kukerukuk« oder »Charri-Barri«: dat waren d'Fuesentszeitunge vun der Nationalunioun Péiténg, an denen all Joër de Geck konnt erausgelooss gin. Vun Ufank un, dat heescht vun 1938 un, huet d'Nationalunioun Péiténg nämlech och op der Péiténger Kavalkad hiren Deel a Form vun engem flotte Won bäigesteiert.

1939 krut de Veräin en eegent Lidd: »Rout-Wäiss-Blo«. D'Musek war vum René Rasquin an den Text vum Hary Reiter.

Am zwete Weltkrich wollten d'Preisen eng »Heimstätte für Sprache und Volkstum« aus der Nationalunion Péténg maachen, mä amplaz dat gouf dergéint vun dene meeschten dichteg gehollef an der Resistenz, am Ennerstëtzungswirk, an der Oeuvre Grande-Duchesse Charlotte an am Rapatriement.

Nom Krich an no der Reorganisatioun vum Veräin, deen elo »Natioun« ënnert de Leit genannt gin as, as beschloss gin, d'Versammlungen nët méi a Wirtschaftslokalen ze halen. Fir d'éischt krut d'Nationalunion Péténg e Sall an der neier Schoul, duerno hate se der Rei no e Büro an der Groussgaass an an der Parkstrooss. Bürostonne ware mëttwochs a samschdes nomëttes. Zäitweileg hate se och den Tëléfon am Büro.

Nom Krich as och verständlecherweis d'Memberzuel an d'Luucht gaang: 1946 waren et 120 aktiver a 560 Fëremëmbere (soll et deelweis gewiescht sin, well vum Dezember 1945 un och Frac konnte Mëmbere gin?).

Vun 1947 u gouf eng Bibliothék agericht, wou d'Mëmbere fir 3 Frang d'Stéck Bicher konnte léinen. Fir ëmmer erëm nei Bicher kënnen ze kafen, sin déi eler all Joër op der Joresversammlung verkaaft gin. E Radio huet dene Mëmbere, déi am Büro geschafft hun, d'Aarbecht erlichtert. Ronn 400 Bicher stongen 1950 zur Wiel.

Fir d'Veräinsaktivitéiten och dem Publikum matzedelen, sin 1948 zwéi »Reporter« genannt gin: de Gust. Jacquemart fir d'Tageblatt a fir d'Obermoselzeitung, den Hary Reiter fir d'Wort an d'Union.

Am Dezember 1950 war den éisterräichesche Folkloreveräin Alpina op Besuch, deen de Péiténger Leit e puer schéin Owenter gebueden huet.

Enn der 50er Jore war nët méi genuch jongt Blutt am Veräin, fir nach kënnen selwer Theater ze spillen; duerfir sin awer dunn all Joër auswärtig Theatergruppen engagéiert gin.

Op sozialem Gebitt huet d'Nationalunion Péténg beim Lëtzeburger Wesckannerwiewerk matgehollef. 1948 hu si 20000 Frang zesummebruecht fir déi Sinistériert vun der Muselkatastroph, arem Leit aus der Gemeng si vun hinnen ennerstëtzt gin asw.

Lues a lues as de Veräin zu enger Amicale gin: 't waren nët méi genuch jong Leit do, déi fir den néidegen Opschwonk gesuergt hätten. Dat hat

den deemolege Prääsident Theo Kirsch schon 1960 erkannt, ma kee wollt et esou richtig unhuelen. Dat wëllt awer nët soen, datt nët méi geschafft gin as. Mä d'Begegnerung war nët méi déi selwecht.

Am Comité vum Dezember 1978 as du fir d'éischt dervu geschwat gin, d'Actioun Lëtzeburgeresch ze kontaktéieren, fir eventuell als Sektion vun deer weider ze fueren.

Den 3. Juni 1983 war et dun esou wäit: deen Dag war d'Grënnungsversammlung vun de »Frënn vun der Actioun Lëtzeburgeresch« mat Sëtz zu Péténg. Hir nei Statuten hun déi vun der Nationalunion Péténg ersat. Esou bleift en aktive Veräin am Péiténger Eck, dee weiderhin fir d'Erhale vun enger echter Lëtzeburger Kultur, a besonnesch fir d'Sprooch, antrëtt.

Quellen:

- 1) Brochure: 50 Joër Nationalunion Péténg, Péténg 1968.
- 2) Rapportsbicher vun der Nationalunion Péténg 1922-1983.
- 3) Zäitschrëften (eenzel Nummeren): De Roude Léif; Jonglëtzeburger; De Jonglëtzeburger; D'Natioun; De Nationalist.

D'Jor geet op en Enn!

Denkt dofir mat Zäiten dru fir d'Cotisatioun fir 1983 ze iwwerweisen. Et sin nach ëmmer 200 Frang.

Profitéiert vun engem permanenten Order (ordre permanent), an der Nummer 14 wor e Virdrock, wéi een dat ka maachen, oder frot Iech een am Büro, Tél. 470612.

Wann Dir eis

Neijooschkaarten

nach nët sollt hun (2. Deckelsäit), da gët et Zäit fir deer ze bestellen. Se kaschte 15 Frang d'Stéck mat der Enveloppe. Série 4 Stéck.

* * *

Areler Land a Sprooch huet och nees eng Kaart crausgin (Märei), déi ka mat bestallt gin.

Adrien Ries

Wéi ka Lëtzebuerg mat sänge strukturelle Problemer fäerdeg gin?

(Ried vum Adrien RIES, Direkter bei der EG-Kommissioun zu Bréissel, gehalen an der Stad am Convict Center, den 29. Oktober 1982 virun den alen Härren – a jongen Dammen – vun de Lëtzeburger zu Léiwen.)

Här Präsident,
Dir Dammen an dir Härren,

wéi ech am Hierscht vum Joër 1953 vu Béibreg op Léiwe geplënnert sin, du hate mer de Krich jhust aacht Joër hannert eis. D'Éislek war erëm opgebaut an eis Wirtschaft huet sech op hir zweet industriell Revolution virberät.

Erënnert iech: Goodyear hat deemools grad zu Kolmer-Bierg dermat ugefaangen, Pneue »made in Luxembourg« ze fabrizéieren. A während dene fënnef Joër, wou ech zu Léiwen tëschen dem Kolléisch vu méngem Pättor, dem spéidere Poopst Adrien, an dem Kommerzkott hin an hier gerannt sin, fir hei Juristerei an do Ökonomie ze léieren, do hun se heiheem d'Jhallonge gesat fir déi »golden sixties«. Se hun d'Musel kanaliséiert, se hun Talspäre gebaut, se hun d'Eisenbunn elcktrifizéiert. D'Leit hu sech lues a lues dru gewinnt, méi ze verdéngen a vläicht och eppes manner ze schaffen.

De Stat huet ugefaangen, sech ëmmer méi ëm jiddfercen an ëm alles ze bekëmmere. No bausse gong et eisem Ländche wéi nach ni: ware mir nët d'Hauptstad vum jonken Europa? vun der Ceca, e Begrëff, dee bis haut hei am Land fir alles steet, wat mat Europa zesummen hänkt?

Deemools war ee Frang ee Frang! De Pak Maryland hun ech zu Béibreg bei den Zaldote fir eng Mark ëmgesat. Op der Spuerkeess krut ech fir eng Mark jhust 10 Frang.

Well ech nët vill Suën hat, hun ech misste genee rechnen. Op der Uni ze Léiwen hun ech eng kleng Kontabilitéit gefouert. Duerfir weess ech nach haut, datt méng fënnef Joër Uni eppes 150.000 Frang kascht hun. Ech huelen un, datt ech e spuerseme jonge Mënsch war. Ech hun natierlech nët dervu gedreemt, mäin Auto ze fuehren, oder am Restaurant z'essen, oder bái d'Medercher ze goen.

Et gin och haut nach op den Unië spuersem Lëtzeburger Stodenten, ouni Luxusmaschin an esou weider, mä mat vill manner wéi 150.000 Frang dierften si an engem Joër nët auskommen. A wann se op enger preisescher Uni sin, da bezuelen se haut méi wéi 20 Frang fir eng Mark.

Dir frot iech elo vläicht, wat déi Spichten do mat dëser Ried ze din hun. Da lauschtert emol. Éischstens, ech hu selwer zu Léiwe stodéiert a soë méng Kompere merci, datt si mir d'Geleënheet gi fir haut den Owend mat iech ze schwätzen. Zweetens, woura bestin eis strukturell Problemer? Doran, datt eise Frang am Verglach zur Mark méi wéi d'Halschent u Wäert verluer huet? Doran, datt e Stodent haut fënnemol méi Suë brauch fir op d'Uni ze goë wéi virun drësseg Joër?

Oder as dat alles vill méi komplizéiert? Fir wat fann 5.000 Leit hei am Land keng Aarbecht, mä mir brauche bal 100.000 Friem fir hei ze schaffen? Fir wat wunne 15.000 Lëtzeburger an Altersheimen oder eleng, loosse 1.000 Lëtzeburger sech all Joër scheden, gin am Joër nëmme 4.000 Kanner gebuer, mä der eng gutt Rëtsch ofgedriwwen? Fir wat kafe mer dëst Joër bal 30.000 nei Autoën, wou mer der scho vill méi hu wéi irgend eent anert europäescht Land a wou eis Industriën déi Milliarden, déi mer op de Stroosse verpolfere esou néideg fir nei Investissementer bräichten?

Datt eis Eisenbunn aus engem Defizit an den aneren trëllt, hu mer schon an der Schoul géleiert. Mä wien hätt jemools gegleeft, datt esou renomméiert Gesellschafte wéi Arbed, Brauerei Déikrich oder Cargolux emol an de rouden Zuele géng wurschtelen? Wien hätt iech nët als en Topert ugesin, wann der virun drësseg Joër de Leide verzielt hätt, Monsanto a General Motors géngen e gudden Dag d'Knëppele bei d'Tromm klaken, zu Iechternach an zu Nidderkæjhang?

Fréier stong eis Wirtschaft ferrem um Minett vum Gaalgebierg. Mä haut? Am Lidd »D'Lëtzeburger Land« seet den Dicks:

»Onst Ierz beschäftegt dausend Hänn

Onst Ierz, onst Gold, huet laang keen Enn!«

Leider huet onst Ierz am November 1981 en Enn fond. Wéi ferrem sin d'Europahauptstad, de Finanzplaz, de Radio? Den Europadeputéierte Vic Abens huet de 25. Abrëll 1950 an der Chamber gesot: »Et as leider nëmme zevill wouer, datt mir vun eise Partner als richtige Baby-Partner betruecht gin... Mir gi richtig gewéckelt vun hinnen«. D'Europaparlament huet eis jo scho richtig gewéckelt. A wann do iwwee een Helmut – egal wat fir een! – néizt, da soën eis

Banken an eise Radio an eis Regéierung: »Gott seen dech!« An si danken dem Herrgott, wann den Helmut nët ze dacks néizt!

D'Franzouse bauen eis eng Atomzentral flang virun d'Nues, well mir si jo hir »nation amie«. An esouguer d'Belsch zécken nët en Ablack, fir de l'rang ofzewärten, ouni eis ze fröen.

Dir Dammen an dir Hären,

ménger Menong no hu mir nët nëmme wirtschaftlech Problemer. Eis ganz Gesellschaft as krank: den Eenzelnen, d'Famill, de Patron, den Aarbechter, d'Gemeng, de Stat. Mir sin alleguer ugestach, mir hei zu Lëtzebuerg, déi aner am Ausland, an der ganzer Welt.

Ech hun dës Ried an dräi Deler opgebaut:

I. Wat fir Problemer hu mer?

II. Wat kënne mer géint déi Wirtschaftskris ennerhuelen?

III. Wat kënne mer soss nach maachen, fir mat eise Problemer fäerdeg ze gin?

I. Wat fir Problemer hu mer?

Alles as haut an ence verwéckelt. Loosse mer awer emol probéieren d'Saache schéin der Rei no ënner d'Lapp ze huelen.

Fänke mer mat dem **Eenzelen** un. A séngem Gedicht »De Kanddaaf« schreift de Jean Guisch:

*»Datt ämol am Joër ët, fir d'Kiirmes gouf Fläsch!
wann dat haut näs Mond wir, wat géifen d'Leit
quäsch.«*

Huet hien domat nët den Nol op de Kapp gefacht? As dem Eenzelne säin Haaptproblem nët, datt hie vun allem zevill huet, datt hie verwinnt as, datt hien nëmme méi léiert ze huelen an nët méi och emol eppes ze gin, datt hien op séngen »droits acquis« sëtze bleift wéi eng Kluck op hiren Äer, datt hien desto méi onzefridde gët, je méi hie vun allem kritt?

Statistesche hu mer 2.000 Leit déi keng Aarbecht hun, dorënner vill jong Mënschen. As et nët éischter esou, datt déi Leit nët déi Aarbecht fanen, déi si gärén hätten an do wou si se gärén hätten? Oder datt de Loun, d'Aarbechtsbedéngungen oder d'Schaffzäiten hinnen nët passen? Ech hun dëse Summer selwer erlieft, wéi séier e jonge Mënsch och haut nach e Job fënt, wann hien ee fanne wëllt oder wann hien et wiirleche néideg huet. Natiirlech: Kamiönën an engem Supermarkt auslueden, Telleren an enger Restaurantskiche wäschen oder bäi engem Entre-

preneur Steng klappen, dat mécht nët jiddferengem Freed. Och mir gëng dat keng Freed maachen!

Fir wat lieft de Mënsch bal ëmmer an der Hetz? Fir wat musse mer esou vill ënner dem Kaméidi, dem Gestank, esouguer der Onsicherheit leiden? Si mer nët dacks selwer Schold drun? Mir sin haut och da presséiert, wa mer gutt Zäit hun. Wann de Radio nët bläert, dann as et TV oder en HiFi. Mam Auto oder mam Moto renne mer dorëmmer wéi klorrosen, dacks well mer nët wësse wat mer mat eiser Fräizäit sollen ufänken. Fir alles hu mer Zäit, mä nët fir Rou, Besënnong, Zefriddenheet.

Mir hun en 100.000 **Familjen** am Land. Dovu sin der 36.000 mat zwou, 27.000 mat dräi an 22.000 mat véier Persounen. Nëmme 15.000 Familjen ziele fënnel oder nach méi Persounen.

Vläicht duerf ech de Jean Guisch nach eng Kéier zitéieren, crëm aus »De Kanddaaf«:

»Kuckes d'Kand as d'staark Bréck dach tëscht Fra an dem Mann:

*Wien dora keng Gnod fënt, dee Mënsch lieft wéi blann.
Déi Bréck soll verbanne a Fräd an an Nout,
a kengem zu Laascht sin, wéi't haut vill de Mond.«*

Besteet ville Koppelen hire Problem nët jhust doran, datt se keng Kanner hun? Datt hinnen d'Zäit laang gët, an hirem Luxusappartement oder an hirer Villa? Och well se déi Al, d'Elteren oder d'Schwéierelteren, an en Alterheim gesat hun?

An wann se zu zwee schaffe gin, wat jo ëmmer méi de Fall as, wie bekëmmert sech dann ëm de Stot? Allen zwee, de Mann an d'Fra? Da mengt alt: mir Männer sin zwar ganz fir d'Gläichberechtegong vun eise Fraen. Mä wann et drop ukënnt, da sollen si roueg eleng kachen a botzen a flécken a wäschen. Mir Hären hu méi wichteg Saachen am Liewen ze din.

Wonnert et iech, datt mer dëst Joër bis den Heemount zwar 1.005 Houchzäite, mee awer och 398 Schedungen hei am Land haten? Am Joër 1950 hate mer nach bal 2.600 Bestietneser awer nëmmen 161 Schedungen. Wat geschitt mat de Kënnercher bäi esou enger Schedung? Am Joër 1980 woren et der 523 denen hir Elteren ausernee gungen. Natiirlech gi si nët gefrot; si si jo nëmme Kanner. Déi sëllege Leit awer, déi e verloossen Këndche gäre gëngen adoptéieren, gin op d'Schëff geschéckt, well eis Gesetzter och denen Elteren all Rechter iwwer hir Kanner

gin, déi sech kee Schäissdreck ëm hir Kanner këmmen.

D'Schoulmeeschteren duerfen zwar kengem Kand méi eng an d'Akaul gin, mä si sollen awer, wann et villen Filteren nogéng, d'Kanner erzéien. Fir wat lafe vill jong Leit vun doheem fort? Fir wat gët dacks nët méi matence geschwat, ma héchstens nach gejaut oder gestriden? Wien as Schold un der Jugendkriminalitéit, un den Drogen, oder nëmmen un de schlechte Manéieren? Déi Jong? Neen! mir, Papp a Mamm, version.

Vum Fenzelnen iwwer d'Familje kommen ech bäi **d'Vollek**, bei eis Heemecht, bei d'Lëtzebuerger Land. 270.000 Lëtzebuerger musse mat 95.000 Frieme fäerdeg gin, si nët nëmme fir sech schaffe loossen, mä si och heiheim integréieren, aus hinne Lëtzebuerger maachen. Well déi Stacklëtzebuerger stierwe bekanntlech aus.

Huet dir iech scho gefrot, fir wat cist Vollek austierft? Si mir iwwerhaapt nach ee Vollek? »Mir wëlle wësse wat mir sin« as de Nummro 58 vun der Zäitschrëft FORUM iwwerschrifwen. »A wee si mir dann?« frot d'Forumredaktioun, um Enn vun enger ganzer Huckecht vu geschéiten Artikelen iwwer dës Fro. Déi eng mengen alt, eis Sprooch wir den Ausdrock vun eiser Identitéit. Déi aner gin an d'Geschicht wullen a bretzen sech mam Knéppelkrich oder mat eiser Resistenz am leschte Krich. Mech perséinlech kann näischt dovun iwwerzeggen, well: wat as dat fir ee Vollek, dat séng Mammesprooch esou verhonzt wéi mir, dat séng Kanner an déi dreckeg Aarbecht vu Frieme maache léisst, dat sech nët schummt fir z.B. an der Nato déck ze téinen, awer déi aner de Militärdéngscht maache léisst?

Tëscht 1950 an haut sin hei am Land 6 bis 7 Dosen nei Betrieber opgemaach gi mat ongeféier 12.000 neien Aarbechtsplazen. Wéivill Lëtzebuerger **Patrônën** hun déi Betriber geschaf? Ech glewen: dir kënnt se op de Fanger vun enger Hand opzielen. Am leschte Joërhonnert waren et d'Preisen, nom éischte Krich d'Belsch an d'Franzosen, nom leschte Krich d'Amerikaner, an haut lafe mer esouguer de Japaner a geschwënn sécher de Chinesen no.

Fir wat brauche mir ëmmer Friemer fir de Risiko ze dron? Si mir lauter Fäertäasch a Boxeschësser? As et well mer d'lescht Joër e Rekord vun 106 Failliten haten? Well am Fréijoër och emol rëm hei gestreikt gouf? Oder well keng Mécken do sin?

Am Gedicht »d'Volkskichen« schreift den Auguste Licsch:

*»Och d'arem Arbed, trotz der Kris,
Huet nach de gudden Wëll gewis.«*

Bei eis gët de gudden Wëll nach laang nët ëmmer belount. Heiansdo mengt ee grad mir wire vum Lämmes gebass. Déi eng wëlle keng Atomzentral zu Remerschen, déi aner keng Gudrongsfabrik zu Bitscht. Géint alles gët gestänkert: géint dem Radio säi Satellitoprojet, géint der Arbed hir Jaguaren, géint der Namsa hir Lager am Thillebiere, géint de Spillcasino zu Munneré, géint nei Hotellen an der Stad, géint d'Banken um Boulevard Royal. Déi eng Patrônë gi vernannt, well se Defizit, déi aner, well se Profit maachen.

Et as natierlech méi einfach alles ze kritizéieren ewéi eppes ze maachen. Zum Gléck hun d'Lëtzebuerger Patrônën, bei all deem gaschtege Geknouters, mat **Gewerkschaften** ze din, déi op hirem Plang mat dat Bescht si wat et an Europa gët. Mä och d'Gewerkschaften wëssen nët méi richtig, wouhin et geet. Fréier hu si fir besser Léin oder méi laang Vokanz gestriden. Haut sin si es schon zefriden, wann se dat wat besteet erhalen kréien. De Leit Aarbecht gin as haut méi néideg wéi d'Leit déck bezuelen. Um Knuedler haart bläre schéngt mir awer nët déi beschte Method fir nei Aarbechtsplazen op Lëtzebuerg ze bréngen. A sech um Index unhalen, wéi wann en eng helleg Kou oder en deus ex machina wir, schéngt mer och nët de beschten Zäitverdräif ze sin, an enger Zäit wou et bal iwwerall an der Welt bonzënne bonzuwege geet.

Zu Déifferdang hänke Fändelen an de Stroosse mat der Iwwerschrëft: »Déifferdang muss d'Cité du Fer bleiwen«. An dann? Wat huet d'Gemeng Déifferdang da mat dene ville Suë gemaacht, déi se krut wéi et nach gutt gong? Wéivill nei Aarbechtsplazen hun eis **Gemengen** da scho fäerdeg bruecht? Beamten astellen an Aarbechter, déi vun denen anere Leit hire Steiere bezuelt gin, dat ka jiddfer Dabot! Schwemmen a Kulturzentren, esouguer Spideler an Altersheimer bauen, an dem Stat d'Rechnong schécken, dat as och keng apaart Leeschtong.

Haut as einfach kee Geld méi do. D'Personal dat an de gudden Joëren agestellt gouf, den Ënnerhalt vun dene ville Gemengegebaier, vun de Stroossen, vun de Schoulen asw. kascht de Gemengen d'An aus dem Kapp. Et gi Gemengen, do wunne méi Friemer wéi Lëtzebuerger. An dach fanne

mir demokratesch Lëtzebuerger et bal ëmmer ganz normal, datt mir alles, an déi Friem näischt ze soën hun. Wéini mécht déi éischt Gemeng Faillite? Wéini kréie mer Radau?

Déi 118 Lëtzebuerger Gemengen hun zesummen eng Schold vun ongeféier 6,6 Milliarde Frang. De Stat eleng bréngt et op bal 30 Milliarden oder d'Halschent vum Budget vun dësem Joër. De Stat, dat si mir alleguer a mir musse fir déi Schold opkommen. Mir mussen derfir suergen, datt dem Stat séng 15.000 Beamten hir Pai kréien, datt d'Pensionskese jiddfer Mount iwuer 80.000 Renten iwuerweisen, datt d'Krankese Mënz hu fir dem Dokter, dem Apdikter an dem Spidol séng Rechnong rënzebezuolen, datt der CFL hiert 5 Milliardelach gestoppt gët, datt – wien hätt jee esou eppes gegleeft? – der Arbed ënnert d'Ärem gegräff gët. Wou kritt de Stat déi 60 Milliarden vum Budget 1983 hier, wann nët vu séng Biirger? De Stat huet nëmmen ee Geldschësser, dat si mir!

Ech hu mech dacks gefrot, wéi et méiglech as, datt esouvill gescheit Leit sech derfir klappen, fir mat der Sabbel virbäi ze sin, fir an d'Chamber ze kommen oder Minister ze gin. Well einfach hun si et nët, och nët, wann se d'Zuel vun den Deputéierten op 69 ropsetzen. Eise Frang as de Kulang of, d'Inflation as haut am Mount, wat se fréier am Joër war, eisen Handelsdefizit (1982: 8,1 Milliarden) gët zur Halschent vun den importéierten, neien Autoë gemaach, dem Stol, eiser Mëllechkou, as d'Mëllech zum Deel Ausgang, nach ni sin esouvill CFL-Zich a -Bussen eidel gefuer.

Jo, ech weess, et gin och méi schéi Säiten. 115 Banke bezuel keng schlecht Gehälter un 8.000 Beamten an niewebäi och nach 6 bis 8 Milliarden un de Stat. De Radio blecht och bal zwou Milliarden. Um Kiirchbiirg ploen sech 6.000 Europabeamten ewéi ech, si si frou mat dene schéine Büroën, déi mir fir si gebaut hun a si loossen duerfir och gären am Joër eppes 10 Milliarden hei hängen. Mir hun heiansdo eng gutt Touristesaison, »mir si gudder Déng mat Boufferdeng«, eis Kéi gi véiermol méi Mëllech wéi mer der drénken, a wann d'Bauverwaltung an onser Herrgott et gutt mat eis mengen, kréien eis Wënzer nët nëmme flott Mauere laanscht d'Wéngerte mä och nach, wéi dest Joër, vill a gudd Wäin.

Den Ëmsaz vun der ganzer Musel as ongeféier dee vun der Déikricher Brauerei; den Ëmsaz

vum Akerbau as manner wéi dee vun RTL, den Ëmsaz vun Tourissem as manner wéi dee vu Goodyear; d'Banken, de Radio an de Kiirchbiirg bréngen eis bal méi Mécken eran wéi all Industrië vum Land beiengen. Wat geschéich muer mat eisem Ländchen, wann och d'Banken, de Radio an de Kiirchbiirg géng flete goën? D'Schuddere gi mer aus, wann ech drun denken.

II. Wat kënne mer géint déi Wirtschaftskris ënnerhuelen?

Mir kënnen nawell vill ënnerhuelen, wa mer nëmme wëllen. Mä wësse mer, wat mer wëllen a wat mer kënnen?

Jiddfer Lëtzebuerger, ob Portugis oder Italiëiner, ob Minister oder Stroossekieker, ob räich oder arem, ob Beamten oder Aarbechter, muss wëssen, datt hien nët eng Chance op dausend huet fir dat nächst Joër méi ze verdingen, méi Präizäit ze hun, méi Devise fir Vokanz ze kréien, méi bellege Bensin oder Masut ze kafen, manner Steieren oder Cotisationsen ze bezuelen, asw.

Wa mir eis dat emol fest an de Kapp setzen – als Eislécker géng ech soën: fest a mäin Déckkapp setzen – da wäerd dir mol gesin! Da ka vill anescht gin. Wéi seet de Péiter am Tit Schroeder séngem Stéck »De Schäfte vum ale Maart«:

»d'Auer op der Mëchelskiirch kënnt der zereckdréinen – mä d'Zäiten nët! Mir sin tëschent zwou Welten – enger aler, di vergeet – an enger neier di entsteet!«

Leider as déi nei Zäit méi schwéier, méi haart, méi uerg, an de Kapp an de Sand stiechen hëllef esou wéineg wéi un de Kleesche glewen.

Jiddferee kann hëlfe, wann hien nëmme wëllt. Mengt dir et géif e Veiner Nëssoart gin, ouni datt ganz Veinen um selwechte Strank zitt, oder e Pompjesfest, oder eng Oktav, eng Sprangprozeßioun oder nëmmen eng gewéinlich Houmass, e Wäimaart, e Wisefest, e Fussballchampionat?

Wann den Eenzelne mol bereet as fir vu séngen »droits acquis« rofzeklammen, fir och eng manner interessant oder manner gutt bezuelt Aarbecht ze maachen, fir sech ëmschoulen ze loossen, fir Risikoën anzegoën, fir Energie ze spueren, fir vun Esch op Klierf schaffen ze fueren – an nët nëmme vu Klierf op Esch – fir mam Velo, mam Zuch oder mam Bus amplaz mam Auto ze fueren, fir de Spuerfrang mat Risiko an nei Industriën amplaz an nei Autoën ze investieren, fir op Veinen amplaz op Honolulu an d'Vokanz ze resen... wa jiddferee mol ufänkt, et

selwer anescht ze maachen, da gët et vläicht anescht!

Als EG-Beamte mat enger décker Pai, a wéi mer esou gär soë mat enger gudder a sécherer Plaz, muss ech spéitestens elo zouginn, datt et fir mech einfach as, anere Leide gutt Rotschléi ze ginn. Mä d'Problemer vum Lëtzebuerger Land hu weder eppes mat ménger Pai nach mat ménger Schaff ze din. D'Problemer vum Lëtzebuerger Land si wat se sin, ob ech dervu schwätzen oder den Här Als, den Här Castegnaro oder den Här von Kunitzki.

Topeg Gespräicher hëllef kengem Mënsch weider, eemol well sech alles nëmmen um materielle Plang ofspillt an zwetens well den Näid, d'Rose-rei, d'Rechthaberei nach ni ghollef hun, eng Kar aus dem Dreck ze zéien. Oder?

Wann eis **Familjen** erëm de fredege Risiko vum engem Trapp Kanner op sech huelen, wann se léiwer zu dacks doheem bleiwe wéi eleng zu Monastir um Strand ze leien, wann se fir en eegent Heem amplaz fir zwou oder nach méi Luxusmaschinne spueren, wann se léiwer gesond um Land wéi am Gestank a Koméidi vum de Stied liewen, dann hu mer vläicht d'Chance rëm op eiser Säit!

Wann eis **Patrônën** an alle Sektore vum der Ökonomie massiv investéieren, no neien Technologie sichen, nei Produkter entwéckelen, den Exportmäert uerchter d'ganz Welt nolafen, sech friem Partner heihin huelen fir z.B. israelische Know-How mat Lëtzebuerger Fläiss ze verbanne, wann eis Patrônë méi op sech selwer wéi op de Stat zielen, da geet et vläicht nees de Bierg op. Ech hun dem Här Tesch säin Appell un d'Beamten an d'Aarbechter vum der Arbed mat Begeescherong gelies: an dese schwéieren Zäite soll jiddferee stolz sin iwwer säi Betrieb – ech géng nach derzou soën: e soll onser Herrgott danken, datt hien a séngem Betrib Aarbecht huet an datt hien nët op der Strooss sëtzt oder an der DAC schaffe muss.

Domat kéim ech bäi d'**Gewerkschaften**. Eierlech gesot, ech verstinn hir grouss Suerge nach ze gutt. Si mussen hire Membere kloër maachen, datt et haut nët méi esou einfach geet wéi fréier, datt déi schéin Zäite riwwer sin. Ech free mech och, wann si an dese schwéieren Zäite fest zesummenhalen. Mä si sollten och zesummenhale fir eng global Rentenreform ze ënnerstëtzen: wann et an deem Tempo weidergeet sin d'Pensiouns- a Krankekesen an e puer Joër eidel. Si

sollten zesummenhalen, fir hir finanziell Reserven an nei Aarbechtsplazen ze stiechen: jiddfer nei Aarbechtsplaz kascht 10 Milliounen a leider as nach keng vum Himmel getrollt. Si sollten zesummenhale fir mat de Patrônën e Lëtzebuerger Modell ze entwéckelen wou d'Léin zwar nët gekiirzt géiw, mä wou een Deel vum de Léin am Betrieb nei investéiert géif: vläicht wir och domat déi helleg Kou vum Index ee fir allemol geschluecht. Si sollten zesummenhale fir endlech op déi egoistesche Gruppeninteresse vu Verschiddene verzichten ze kënnen: oder as et wouer, datt all Lëtzebuerger gläich sin, mä datt der awer ënner eis sin, déi méi gläich si wéi déi aner?

Mä eent muss awer kloër sin: ouni eng gerecht Verdelong vum de Laaschten op all Lëtzebuerger déngen och déi beschte Rotschléi näischt. Déi eng kënnen nët op hiren décke Paien a séchere Still sëtze bleiwen, wann déi aner mussen an d'Täsch gräifen a Risikoën agoën. Déi eng ducfe nët Pensiounen vum 4,5 oder 6 mol de Minimumloun an d'Täsch stiechen, wann déi aner mat enger hongerecher Rent mussen zefridde sin. Europa- a Staatsbeamten, Eisebunner a vläicht och Arbedsleit kënnen sech nët op hiren »droit acquis« abuddelen, wann all aner Lëtzebuerger esou gutt si fir op Villes ze verzichten a manner Loun oder méi Risiko a Kaf ze huelen.

D'Gemengen an de Stat sollte mam gudde Beispill virgoën. Eis Ministeren an Deputéierten hun op 5% vum hire Gehälter verzicht, eis d'Arbedsdirekteren op 15%: amplaz doriwwer ze laache géng Verschiddener besser dun, selwer och eppes ze maachen. Nët op d'Geschnëss, mä op d'Maache kënnt et un!

Ech kann dann och nëmmen hoffen, datt jiddfer Buurgemeeschter, jiddfer Schäffen a jiddfer Konselljen an deem Land agesäit, datt d'Zäite vum de Schwemmen, Kulturzentren, Märcen, Méizweckhalen asw. ee fir allemol criwwer sin. Éischtens well mer däers Geschir elo genuch hun. A zwetens well eis **Gemengen** dat weéne Geld, wat nach do as, brauche fir nei produktiv Aarbechtsplazen ze schafen oder fir d'Infrastruktur fir nei Aarbechtsplazen op d'Been ze setzen.

Fréier wor ech e grouss Frënd vu Gemengefusiounen – wat kann een Anesches vum engem Technokrat erwaarden? Haut hu sech bäi mir déi Naupen eppes geluegt, an ech géng eng Gemengefusioun nëmmen nach verdedegen, wa bewisen as, datt domat Geld gespuert gët an déi

beträffe Biiirger zugläich besser Déngschtleschtongen ugebuede kréien.

Eng Fro muss ech mer awer stellen: sin déi sël-lech Gemengebeamten a Gemengenaarbechter, besonnesch an dene grouse Gemengen, onbedéngt néideg? Dat selwecht zielt och fir de Stat: kënne mir eis 15.000 Staatsplazen a 5.000 Gemengeplaz ze leeschten, an enger Zäit, wou eise Finanzminister geschwënn nët méi weess, ob hien e Jong oder e Meedchen as?

Heimat paken ech ee gliddegt Eisen un a riskéier mer d'Fangeren ze sengen. Mä ech si jo selwer ee Beamten an ech weess genau wéi dat an esou enger Verwaltung ausgesäit. Do as nët onbedéngt jiddfer Plaz noutwendeg an do sëtzt nach laang nët jiddferen op där richtiger Plaz. Grad wéi an der Arbed! Ech gcsin och nët an, fir wat ech als Beamten op Licweszäit ernannt gin, während iwwer 100.000 aner Lëtzebuerger déi genau esou vill a gutt schaffe wéi ech dem Risiko vum Aarbechtsmaart ausgeliiwert sin. Déi 20.000 Staats- a Gemengeplaz kaschten eist Land am Joër iwwer 20 Milliarden oder en Drët-tel vum Budget. 10% dovun sin zwou Milliarden, Iiär Minister, an der braucht keen op d'Strooss ze setzen, der braucht jhust keng eidel Plaz méi ze besetzen.

Well et gët ménger Menong no nëmmen eng Prioritéit: déi heescht Krisebekämpfung mat alle Mëttelen, virun allem mat produktiven Investitiounen. Wéi ëmmer as d'Mënz den Nerv vum Krich: also mussen engersäits d'Suë vun eiere-wou hierkommen an anersäits produktiv – nët an de Kosum – ugeluegt gin.

Wou kann de **Stat** méi Suë fannen? Ma do wou se verpolfert gin, um Tubak, um Alkohol, um Bensin. Loosse mer emol ufänken all déi onnëtz Luxusprodukter aus dem Index raus geheien. Wat as dat fir en Index, wou de Privatauto an den Zugbilljee bäienee stin? Fir wat muss ech als Patron méi Loun bezuelen, well d'Zigaretten oder de Greeche méi d'ier gin? An ech schwätze mol nët vun deem Zodi laanscht eise Grenzen. Passt gutt op: laang loosse weder d'Preisen nach d'Fransousen oder d'Belsch »ons a Rou ons kleng Geschäfte ma'an« (Méhel Lentz: Ons Arméi)

Wat as dat fir eng Transportpolitik, wou Eisebunner trotz Fräifahrtsschäin léiwer mat hirem Auto fueren, dobäi hu se dann nach de Culot fir ze protestéieren, wann Zich oder Bussen am Schapp bleiwen amplaz eidel ze fueren? Mir kën-

nen nët gleichzäiteg eis de Luxus leeschten, déi bëllest Privatautoën an eng rentabel Eisebunn ze hun. Entweder oder! Deen Däiwelskrees – et fuere keng Busse well jiddferen mam Auto fiirt; jiddferen fiirt mam Auto well keng Busse fueren – kann nëmmen duerchbrach gin, wa mir de Courage hun, déi öffentlech Verkéiersmëttelen ze privilegiéieren. Z. B. jiddfer Lëtzebuerger soll séng berufleech Transportkäschte kënne vun der Steier ofsetzen, mä nëmmen wann hie mam Zuch oder mam Bus fiirt.

Fir wat gin déi nei Aarbechtsplazen am Süden opgeriicht? Well eis Minettsdäpp léiwer zu Esch ouni Aarbecht sëtze bleiwe wéi op Klierf oder Elwen ze plënnere fir do ze schaffen? Eis Regéierung verpasst eng eenzegaarteg Geleënheet fir richtig Regionalpolitik ze bedreiwen an de Waasserkapp an der Stad an am Süden ofze-bauen. Méng Frënn aus dem Cliärwer Kanton gaapsen no frëschem Blut, no neier Aarbecht, no Investitiounen. Wann den Thillebiirg denen Dammen an Hären aus dem Minett ze schued as, soll d'Namsa op House plënnere oder op Furen oder op Iechternach. Mir hun nach vill Plaz am Eislek fir méi Leit, fir méi Industriën, fir méi Aarbechtsplazen. 40.000 bis 50.000 Leit sollte bis 1990 aus dem ënneschten Deel vum Land an den Norde plënnere, a wann et der méi sin, da schuet et näischt.

Ech gin nach méi wäit. Fir wat sin all Staats-verwaltongen hei an der Stad konzentréiert? Mir hun näischt dergéint, nët dir, wann den europä-esche Wanderzirkus tëscht Bréissel, Lëtzebuerg a Stroossbuerg hin an hierfiirt, wann dobäi ëppes fir Lëtzebuerg rausspréngt? Als Eislecker froen ech mech fir wat dat selwecht nët och hei am Land gëlt. Fir wat sëtzt d'Akerbauverwaltung an der Stad? Wunnen d'Lëtzebuerger Bauere vläicht op der Escherstrooss oder an der Pasch-toueschgaass? Wann eis Deputéierte missten zu Klierf zesumme kommen, da wäiren se vläicht am Chambersall, wann et heescht ofzestëmmen, amplaz um Groussgaasseck ze stoen oder ech weess nët a wat fir engem Bistro ze setzen. Mir hun d'Friddensgerichter am ganzen Eislek zou-gemaach, fir datt déi Eislecker nieft der Oktav och nach aner Geleënheten hun, wäit vun do-heem fortzufueren. Oder as et well déi déck Häre léiwer an de Stied wunne wéi bäi eis, dem Honn hannen, am Eislek?

Vill vun icch rëselen elo de Kapp. Mä gitt emol iwwer d'Land a schwätzt mat de Leit déi der

begéint. Nët mat den ieweschten 10.000, mä mat dem Mann vun der Strooss. Dee weess genau wéivill Auer et geschloën huet. An deen as och bereet, fir eppes ze maachen. Mat Reccht awer erwaart hien, datt déi Iewescht d'gutt Bäispill gin. Wéi gesot: nët op d'Geschnëss an d'Geschreifs, mä op d'Maache kënnt et un.

III. Wat kënne mer soss nach maachen, fir mat eise Problemer fäerdeg ze gin?

Um Ufank hun ech gesot, mir hätten nët nëmme Wirtschaftsproblemער mä eis ganz Gesellschaft wir krank. Zum Schluss géng ech duerfir gären op e puer Saachen hiweisen. Fir d'éischt mol op Saachen déi mer vläicht nët sollte maachen:

– mir sollten déi al Leit weder an Altersheimer nach a Kliniken aspären, mä si bei eis an der Famill halen esou laang wéi dat nëmme mënschemeiglech as

oder

amplaz Altersheimer sollte mer nei Industrie bauen!

– mir sollten d'Erzéiung vun onse Kanner weder dem Schoulmeeschter nach dem Paschtouer iwwerloossen, mä als verantwortungsvoll Elteren e Familjeliewe féieren, dat fir eis Kanner e Beispill as

oder

amplaz eis iwwer déi jugendlech Raudiën asw. opzerege solle mer léiwer virun eiser Dir kieren

– mir bestuete Männer sollten eis Fraen – besonnesch wann och si am Beruff stin – nët eleng mat der Aarbecht am Stot loossen, mä eis ëm d'Kanner bekëmmere a selwer kachen, botzen, wäschene a strecken

oder

amplaz déck ze téinen oder domm Wizen ze rappe solle mer eppes maachen

– mir sollten eis et zéngmol iwwerlëën, éiert mer d'Leit schon am Alter vu 50 oder 55 Joër pensionnéieren – déi meescht sin nët dorop virbereet – mä jiddferengem d'Méiglechkeet gin och am Alter nach ze schaffen

oder

amplaz de Schwaarzaarbechter de Krich unzekënnegen solle mer frou sin, wann d'Leit schaffen

– mir sollten nët op déi Friem waarde fir nei Aarbechtsplazen ze schafen oder fir déi dreckeg Aarbecht ze maachen, mä selwer mol e Risiko

agoën oder eng Schëpp an de Grapp huelen oder

amplaz den Amerikaner oder de Japaner nozelafen, solle mer eis ege Betriber ënnerstëtzen

– mir sollten nët an engem Stéck nei Autoë kafen, mä, wann nëmme méiglech mam Zuch oder mam Bus fueren

oder

amplaz eis Suën an Autosblech solle mer se a Walzwierker a Satelliten oder an de Findel stiechen!

Ech kënnt elo sou virufueren an iech mat enger ganzer Rëtsch aner Bäispiller op d'Strëmp goën. Ech hale léiwer op domat a kommen op Saachen ze schwätzen, déi mer vläicht sollte maachen.

Mir müssen onbedéngt d'Inflatioun an de Grëff kréien. Dat heescht, datt mer eng strikt Präispolitik duerchféieren, datt mer eise Frang géint eng zweet Ofwärtong ënnerstëtzen, datt mer vläicht eng Währungsunioun mat engem anere Partner wéi mat der Belscht sichen. Wann een ëm bal 10% ofwärt an 80% vun de Konsumgitter aus dem Ausland importéiert, da brauch een sech nët ze wonneren, datt alles méi deier gët. De Konträr wir e Wonner.

Mir müssen eise Rentensystem ëmbauen an d'Richtung vun enger Minimalversécherong fir jiddferen. Alles wat iwwer dee Minimum läit muss iwwer Spezialkotsatioune bezuelt gin. Am Joër 1990 ziele mer hei am Land wäit iwwer 100.000 Pensionéierter. Wie soll, wie kann dat bezuelen? Wéi kann een dann nach u. Pensionne vun iwwer 100.000 Frang de Mount denken? oder nëmme iwwer 50.000 Frang?

Mir müssen déi 100.000 Friem, déi bai äis wunnen a schaffen an eis Gesellschaft, an eist Land integréieren. Et geet nët duer, hinnen d'Recht ze gi winnestens an hirer Gemeng matzewielen a matzebestëmmen. Mir Lëtzebuerger müssen eis Mentalitéit änneren an dem Herrgott derfir merci soën, datt mer déi Friem hun amplaz iwwer si ze stänken. Dat wëllt nët soën, datt déi Friem sech nët och un eis upasse müssen, un eis Sprooch, un eis Kultur. Mä mir müssen hinnen hëllefen, och wann dat nët ëmmer licht as.

An anere Wieder: mir müssen och tëschent eis tolerant a frëndlech sin. Mir stin dach mat béide Féiss um Buedem. Mir schaffe gär a gutt. Mir si gewéinlech och nët op de Kapp gefall. Déi meescht vun eis klappe sech nët ze schlecht mat däitsch a franzéisch, oder och alt englesch a

wann et si muss hollännesch rëm. Mir sin an den zwou Nopeschkulturen opgewuess a verbanne vläicht méi wéi aner Leit d'Virdeler vum romaneschen a vum germaneschen Aschlag. Duerfir muss ech de Kapp rëselen, wann ech eis Zeitonge liesen: heiansdo mengt een déi vun där aner Säit wiren déi rengste Kretinën, un denen nët éppes Guddes ze fannen as. Si mir nët all Lëtzebuerger, komme mir nët bal all vun engem Baucrenduerf, hu mir nët all e Schotz gesonde Mënscheverstand mat an d'Wéi kritt?

Toleranz a Frëndlechkeet as awer nëmmen eng Säit vun der Medaaljen. Méi wéi jee as et an dese schwéieren Zäiten néideg, datt jiddfereen sech op das Wichtigst, dat Essentiellt besënnt. Dat as natiirlech nët dat Materiellt, mä dat sin déi geeschteg Wäerter, d'Kultur, d'Religioun, d'Sprooch, d'Zesummeliewen am Stot, am Quartier oder an der Uertschaft, d'Erzöng, de Sport, d'Veräinsliewen, de Respekt virun an d'Léift fir d'Ëmwelt, d'Besënnong, de Versteessdemech.

Natiirlech brauche mer Brout fir ze liewen, mä fir d'ëischt musse mer wësse fir wat mer liewen. Wësse mer et?

Novemberstëmmung

Déi lescht wël Blieder rabblen dir,
se schwiewe lues vun de Beem erof.
Den Novemberwand dreift se virun sech hir,
d'Natur as bereet, zum Erhuelongsschlof.

Um Kiirfecht d'Chrysanthemepracht,
huet de Frascht gesträift.
De Stuurm wéi wëll ëm d'Haiser facht,
't as muerge wäiss geraift.

D'Huergängs zéien héich um Himmel,
hire Kreesch verhaalt an der Loft.
't richt no Nécklosdag schon eng Grimmel,
duurch d'Haiser zitt Liefkuch- an Äppeldoft.

Den éischte Schnéi fällt iwwer Nuecht,
wéi Bléien, vum Wand verstreet.
En huet sech wéi e Flom op d'Gewan geluegt,
d'Natur pronkt am wäisse Kleed.

E. Arnoldy

Gebiet un eng beschassen Tut

Madame, wan echgclift,
loosst dach dat sin
ëm Gotteswëllen,
wou mat Dir Leit rose maacht
an sech opregen dongt
wéinst Ärer béiser Zong.
Kuckt, Madame, och si an hien
brauchen emol Rou,
wann si an hien, Madame, och
nët maachen, wéi Dir et gären hätt.
Loosst si dach liewe wéi si wëllen
a versprëtzt dach nët
mat Ärer gëfteger Zong
an aner Leits Ouren
Är moralistesche Virurtäler
Huet si, Madame, Iech scho mol
éppes gedon,
dréit si, Madame,
vläicht Kleider déi Iech scho laang
nët méi stin?
An him, Madame, loosst him dat,
wat hien séng Fräiheet nennt.
Dir huet dach emol gesot, Madame,
esou e Pak, dee kënnt an d'Häll.
Wësst Dir et nach?
Madame, wann si an hien
dann emol virum leschte Riichter stin,
sech béie musse virun deem
deen alles weess,
gesitt a richt Dir se nët broden?
Ganz ongär, Madame,
gin ech engem e Rot,
mä Iech, Madame, deen elei:
Spullt Dir dach Äert Geschir
wa méiglech mat Meister Propper
oder an Ärer Miele Spullmaschin.
Dir wäert gesinn, Madame,
datt Äert Geschir
ganz wäiss a propper
a blénkeg gët,
gcl dürt, Madame,
mat esou Geschir wéi
Ären Noperen
bräicht Dir Iech dann nët méi ofzegin.

EK

Actioun Lëtzebuergesch

Rapport vun der Generalversammlung (26. 3. 1983)

E Samschdeg, de 26. Mäerz 1983, hat d'Actioun Lëtzebuergesch hir Generalversammlung. Ronn 130 Leit haten et derwäert fond fir ëm dräi Auer nomëttes an de groussen Sall vum Café du Commerce op d'Pléssdarem zu Lëtzebuerg ze kommen, fir gewuer ze gin, wat 1982 sou alles geschafft gouf a wat d'Actioun Lëtzebuergesch fir dëst Joër geplangt huet. Ënnert hinne waren d'Häre J. Gremling, Deputéierten a Präsident vum PSI a J.P. Krämer, Generalsekretär vun der CSV. Wéi all Joër waren eis Frënn vun *Arelerland* a *Sprooch* och vertratt. Lentschëllegt hat sech d'Demokratesch Partei, den Här Jos Weirich, Deputéierten a Präsident vun den Zwangsrekrutierten, an den Här Roger Linster, Generalsekretär vun der Union.

A senger Ufanksried huet de Präsident vun der Actioun Lëtzebuergesch, den Här Lex Roth, all Leit am Sall begréisst a jidderengem merci gesot, datt en sech esouvill Zäit geholl huet, fir an dës Versammlung ze kommen. An engems huet de Präsident awer och all déi net vergiess, déi irgendwéi eppes fir eis Sprooch gemat hun. Dobäi huet hien extra betount, datt dëst net eleng geduecht war fir d'Leit aus dem Comité, ma fir jidderene, dee fir eis Sprooch geschafft huet, ob elo Mëmbere vun der Actioun Lëtzebuergesch oder net, dat géif hei keng Roll spillen. De Präsident war ganz besonnesch frou driwwir, datt dëst Joër sou vill jonk Leit am Sall waren, an datt och mol jonk Leit hir Kandidatur fir de Comité vun der Actioun Lëtzebuergesch gestallt hun. Dat huet hien als e ganz gutt Zeeche fir eis Sprooch ugesin.

Nodeem den Här Roth nach eng Kéier d'Positioun vum Präsident vun engem Veräin, wéi der Actioun Lëtzebuergesch, ganz klor definéiert hat, as hien op dat komm, dat déi lescht Zäit vu verschidde Comitésmëmbere géint hie gefouert gouf.

Ouni e Blat virun de Mond ze huelen, huet hien der Versammlung déi ganz Affär, sou wéi se sech zënter 1981 entwéckelt huet, explizéiert. Nícht aneren, klengere Streidereien am Comité, huet hien och deen Zeitungsartikel ernimmt, an deem ufanks 1982, iwwer déi Friem hei am Land Rieds goug, an duerch deen e groussen Deel vun deem ganze Kaméidi koum. Dobäi huet hien de Leit och explizéiert, fir wat datt bei der leschter Generalversammlung, deen Duerchernee mat der Zuel vun de Comitésmëmbere entstane war.

Am zweeten Deel vu senger Ried huet de Präsident dann opgezielt, wat 1982 alles gelyescht gouf an huet och déi Haaptpunkten aus dem 83er Programm kuurz ugckënnegt.

Sproochegesetz: Wa mir am Joër vum Sproochegesetz sin, da kënnt e roueg behaapten, datt d'Actioun Lëtzebuergesch net ganz onschëlleg un dëser Situatioun as. An den 12 Joër, wou d'Actioun Lëtzebuergesch besteet, huet si et fäerdeg bruecht, an eisem Land eng Sensibilisatioun fir de Wäert vun eiser Sprooch a fir d'Sprooch am allgemengen bei de Leit ze maachen, déi haut kee méi ofstreide kann. D'Actioun Lëtzebuergesch hätt also bis elo eng gutt Aarbecht gemat an hire Mann gestallt.

A kuurze Wieder huet hien der Versammlung dann explizéiert wéi d'Sproochesituatioun am Abléck hei am Land as, wat an deem neie Gesetz steet a wat et iwwerhaapt bréngt, wann et kënnt. Hien huet dann och nach eng Kéier betount, datt d'Actioun Lëtzebuergesch drop hält, datt eis Sprooch, wann d'Gesetz bis do as, voll a ganz, déi Rechter muss kréien, déi hir natierlecher a verstänneger Weis zou stin. Net méi a net manner. An do war jo och d'Actioun Lëtzebuergesch op hirer Plaz.

Lëtzebuergesch an der Schoul an an der Kiirch: Den Här Roth bedauert, datt d'Lëtzebuergesch nach ëmmer net déi Plaz an der Schoul an an der Kiirch huet, déi et misst hun, an, déi et op offizielle Plazen ewell laang hat misse kréien.

Hien huet dann och nach drun erënnert, datt d'Actioun Lëtzebuergesch vum Ufank un drop gehal huet, datt nei lëtzebuergesch Schoulbicher misste gemat gin. Déi wäre jo elo do; eent fir d'Primärschoulen an eent fir de Sekondär. Et hätt jo elo keen eng Ursach méi, fir sech raus ze rieden an ze behaapten et war näischt do. Dobäi huet hien awer och drun erënnert, wéi schwéier datt et as, fir e Schoulmeeschter oder e Professor un d'Lëtzebuergesch ze kréien, wann en net wëllt.

Wat as fir 1983 geplangt: De Präsident war frou fir e groussen *Concours fir Kuurzgeschichte fir Kanner* unzekënnegen. Dës Geschichte solle gedréckt gin, an an engem Buch craus kommen. D'Actioun Lëtzebuergesch wëllt och eng nei *Extra-Nummer* man, mat Middelen a Stuele fir Rieden, Artikele fir a Broschüren, fir Veräinschreiwereien, fir Invitatiounen, Programmer

asw. Dëst as eng Saach, déi mir ganz vill gefrot kréien.

D'Actioun Lëtzebuergesch huet och wëlles, d'*Gesetz iwwer d'ASBL-en z'iwwersetzen*. Domat kritt dann all Lëtzeburger Veräin d'Méiglechkeet, séng Statuten op Lëtzebuergesch ze man.

D'*Coure fir d'Schreifweis* sollen och viru geféiert gin. An engems huet de Präsidant och vun de Coure fir Auslänner geschwat an heibäi huet hie bedauert, datt déi *auslännesch Dokteren*, déi hei am Land wëlle schaffen, kee Lëtzebuergesch brauchen ze léieren. Duerch Kontrakter, déi viru Joëren ënnerschiwwé goufen, wär et jo nët méiglech se dozou ze zwéngen. Hien huet awer och gemengt, datt eis Deputéiert, wann se den auslänneschen Dokteren dann un d'Häerz leën, guttwëlleg eis Sprooch ze léieren, hinnen awer och misste soen, wou, wéi, mat wem se dat kënnte man. A besonnesch, wien dat alles bezillt.

Zum Schluss huet den Här Roth d'Leit nach informéiert, datt d'Actioun Lëtzebuergesch beim Staatsminister Pierre Werner nogefrot huet, fir iwwer »d'recherches scientifiques« déi néideg Krediter ze kréien, fir endlech kënne d'Aarbechten un engem »Mittel-Lëtzebuergesch-Dictionär« ulafen ze loossen. Dobäi huet hien ënnerstrach, wéi wichteg dësen Dictionär as, fir all déi Leit, déi eis Sprooch léiere wëllen.

A séngem *administrative Rapport* huet de Sekretär, den Här Marcel Lamy, e kurzen Iwwerbléck gin iwwer dat, wat de Comité vun der Actioun Lëtzebuergesch d'lescht Joër geschafft huet:

- de Comité hat 10 Sëtzunge
- zwou Zirkuläre sin un all Mëmbere geschéckt gin
- zwou Zeitungé koumen eraus (d'Nr. 14 vun »Eis Sprooch« an d'*Extra-Nr. 3 an enger verbesserter zweeter Oplo*)
- d'Actioun Lëtzebuergesch hat och erëm 4 Nei-jooschkaarten raus gin; ronn 22000 Stéck goufe verkaaft
- d'Actioun Lëtzebuergesch war, wéi schons déi Joëre virdrun, och rëm op der Hierschtfoire an hat ganz vill Succès; ronn 110000 Frang koumen dobäi an d'Keess, an 178 nei Mëmbere si bäi komm
- d'Mëmberszuel as vu 1750 am leschte Joër op 1990 erop gaang

Aus den Zuelen, déi de Caissier, den Här René Faber, opgezielt huet, gesäit ee ganz klor, datt de *Veräin finanziell* op gesonde Féiss steet. Wéi de Caissier explizéiert, as dat awer nëmme méig-

lech duerch de Verkaf vun eisen Nei-jooschkaarten. Déi Suën, déi do era kommen, halen d'Actioun Lëtzebuergesch sou ze soen iwwer Waasser.

Hien huet awer och betount, datt déi lescht Zäit gutt gespuert gouf, fir kënne de Concours z'organisieren, deen de Präsidant ugekënnegt hat. D'Drécken an d'Verschécke vun de Kurzgeschichte géif de Veräin op d'manst eng hallef Millioun kaschten. Eis Publikatioune wäeren och am allgemengen eis décksten Ausgaben. Eng normal Zeitung géif eis ronn 250000 Frang kaschten.

Den Här Faber huet och nach e puer Explikatioune gin iwwer de Systeem vum »Ordre Permanent«, mat deem d'Mëmbere vun elo un hir Cotisatioun bezuele kënne.

Am Numm vun de *Caisse-Kontrollere* seet den Här Folschette sech averstan mam Här Faber sénger Aarbecht, a biet och d'Versammlung, de Keesserapport unzuhuelen.

Op Wonsch vun den Hären Folschette a Schaack gët nach en drëtten Caisse-Kontroller matbäigeholl. Fenzege Kandidat as den Här Kaell; hie gët ugeholl.

Nei-Wiel vum Comité:

- 4 Leit waren dëst Joër op der Austrëttsléscht
- 4 Plaze waren ze besetzen
- 16 Leit hun hir Kandidatur gestallt
- Präsidant vum Wahlbureau war den Här Henri Rinnen; assistéiert gouf hie vun den Hären: Arthur Goffinet, Fernand Wiltgen, Albert Goedert. (Den Här Rinnen war vum Här Roth als Präsidant vum Wahlbureau proposéiert gin; déi dräi aner Hären haten sech fräiwëlleg gemellt.)

No enger kurzer, awer haarder Diskussioun tëscht dem Präsidant an dem Här Schmit, deen dëst Joër och op der Austrëttsléscht war, huet den Här Schmit séng Kandidatur zréck gezun.

Gewielt goufen, der Rei no: Den Här Robert Philippart, d'Joffer Laure Wolter, den Här Francis Delaporte, d'Joffer Maisy Tockert.

A séngem Rapport iwwer d'*Lëtzebuergesch an der Kiirch* huet de Präsidant vun der Kommissioun »Lëtzebuergesch an der Kiirch«, den Här Prof. René Wirtz, der Actioun Lëtzebuergesch merci gesot, fir déi finanziell Hëllef, déi si bei hir kréien. An engem kurze Réckbléck huet den Här Wirtz der Versammlung dann explizéiert, wéi a fir wat déi Kommissioun iwwerhaapt gegrënnt gouf, a wat bis elo alles geschafft an erreecht gouf.

Hien huet bedauert, datt d'Lëtzebuergesch nach ëmmer e »Stoussnéckel« an eise Kiirchen as. Dofir wär et un dëser Kommissioun fir eiser Sprooch ze hëllefen aus dësem Motzeck eraus ze kommen. D'Lëtzebuergesch misst an eise Kiirchen op dee selwechten Treppleck gestallt gin, wéi déi aner friem Sproochen, déi do geschwat gin. D'Leit missten d'Méiglechkeet kréien, fir kënnen op Lëtzebuergesch ze bidden, an dëst bei alle Geleënheten, sief dat bei der Daf, enger Houchzäit, engem Begrieffnës, bei Präsessiounen oder aneren offizielle Fester. Dobäi huet den Här Wirtz dann och nach eng Kéier drop hi gewisen, wéi schwéier d'Kommissioun et huet, fir eppes an deer Saach beim Bistum z'errechen. Eestëmmeg huet d'Versammlung dann dës Resolutioun ugchollt:

Resolutioun

De Comité an d'Membere vun der »Actioun Lëtzebuergesch«

konstatéiere mat grousser Suerg

datt déi vun der Kommissioun »Lëtzebuergesch an der Kiirch« grëndlech ausgeschafte Suggestiounen a Propositione bis elo am Bistum zu kengem gräifbare Resultat gefouert hun,

datt, obschons et verschidentlech kloer an däitlech versprach gouf, de Bistum et zënter Méint ënnerlooss buet, duerch e Schreiwes Informatiounen ze gin iwwer dat, wat, wéi et bei Geleënheet vun engem Telefongespräch ganz inoffiziell verlaude gelooss gouf, – 't schéngt es – am Ufank vun dësem Joër an zwou Sëtzone vun de Membere vun der liturgescher Kommissioun diskutéiert a verschafft gouf;

protestéieren enegesch dergéint

datt, obschons zënter dem Abrëll 1982 an engem Dossier vun 10 Säiten den Text mat den Dialoge vun enger »Mass op Lëtzebuergesch« ënnerbreet gouf, bis hautjesdaags kengem Mënsch matgedeelt gouf, ob irgendwéi konkret a praktesch Fortschreitter an deer Saach gemaach si gin,

datt, mat deem ëmmer erëm ernimten Argument, esou Inwersetzungen an Texter misste ganz lues, virsiichteg a gewëssenhaft geplangt an ausgeschafft gin, a Wiirlecheekheet eng bewosst a gewollt Verschleffongstaktik befollegt gët;

biede mat déiwem Respekt den Här Bëschof an déi zoustänneg Autoritéite vum Bistum

– dem Wonsch vun de wäitans meeschte Gleewegen ent-

geintzekommen an derfir ze suergen, datt, wéi et an allen anere Länner an esonguer op Plaze bei Minoritéiten de Fall as, och an eise Kiirche Massen op Lëtzebuergesch, mat Texter a Gebieder an eiser Mammesprooch gehale gin,

– wat néideg as ze ënnerbuelen, fir datt de geeschtlechen Hären am Lëtzeburger Land nogeluegt gët, déi Texter vun der Mass op Lëtzebuergesch a vu Gebieder op Lëtzebuergesch esou vill wéi méiglech och ze verwäerten,

– déi geeschtlech Hären dozou opzefuerderen, bei Daf-, Houchzäits- an Doudesfeieren a Präsessiounen d'Lëtzebuergesch Texter, déi bestin, ze gebrauchen,

– dem Léierpersonal nozeleën, an der Kannerléier nieft dem däitschen a franséischen Text de Kanner vun Ufank un d'Gebieder a Lëtzeburger Sprooch och bäizebréngen.

Lëtzebuerg, den 26. Mäerz 1983

An der fräier Aussprooch koumen dann nach e puer ganz interessant Froen a Propositionen op d'Tapët. Sou huet den Här Fränk Faber nach geschwat iwwer dee groussen Afloss vun dene frieme Massemedien op eis Sprooch. Dobäi huet hie besonnesch un déi däitsch Télévisioun geduecht. Sénger Meinung no gëlt dëst besonnesch fir eis jonk Leit, déi e miserabelt Lëtzebuergesch schwätzen.

A sénger Interventioun huet den Här Jhemp Bertrang e Problem ugeschnidden, vun deem bis elo nach nët Rieds gung: d'Lëtzebuergesch op eise Gerichter (steet hei hannen drun).

Hien huet dann och nach verschidde Virschléi gemat, wéi een d'Leit dru kënnt kréien, fir sech rëm méi mam Lëtzebuergesch ofzeginn.

M. Lamy

Comité vun der Actioun Lëtzebuergesch 1983-1984

Präsident:

Roth Lex, 133, Wollefskaul, L-8055 Bartréng, Tél. 478271 (Büro) / 318555 (priv.)

Vize-Präsident:

Rinnen Heng, 32, Bëschstrooss (rue de la Forêt), L-1534 Lëtzebuerg-Zéisséng, Tél. 486137

Sekretär:

Lamy Marcel, 18, Kellereistrooss, L-6718 Gréiwemaacher, Tél. 4796611 (Büro) / 758389 (priv.)

Caissier:

Faber René, 14, Barriär-Strooss, L-1215 Lëtzebuerg-Märel, Tél. 470401 (Büro) / 441396 (priv.)

Membren:

Delaporte Francis, 26, Wilson-Strooss, L-2732
Lëtzebuerg, Tël. 48 76 92

Malané Charel, 1, Pétzstrooss, L-2355 Lëtze-
buerg-Bouneweg, Tël. 29 851 (Büro) / 48 55 42
(priv.)

Meder Cornel, 69, Pränzebierg, L-4650 Nidder-
kuer, Tël. 58 70 45

Philippart Robert, 25, Ch. Arendt-Strooss,
L-1134 Lëtzebuerg, Tël. 44 49 29

Siuda Robert, 14, bd. H. Clement, L-4064 Esch-
Uelzecht, Tël. 55 12 37

Tockert Maisy, 13, Fond St. Martin, L-2135 Lët-
zebuerg, Tël. 43 12 72

Wolter Laure, 69, Barriär-Strooss, L-1215 Lëtze-
buerg-Märel, Tël. 43 00 27 45

Cooptéiert-Membren:

Faber Fränk, 1, op Pitert, L-5447 Schwéidsbëng,
Tël. 60 381

Majerus Jean-Cl., 4, Resistenz-Strooss, L-2425
Houwald, Tël.

Mangen Claude, 2, op der Knupp, L-9151 Esch-
duerf, Tël. 89 219

Thill Annick, 77, rue des Romains, L-2443 Sen-
nengerbierg, Tël. 34 599

**Interventioun vum Jhemp Bertrand op der General-
versammlung vum der Actioun Lëtzebuergesch »Eis
Sprooch« de 26. März 1983**

Ech well net an déi intern Schwiergkäten agoen, déi mir och
doheem an eisem Keleclul mat eisem Präident hun. Dat as
nëmme en Zeeche vu Vitalitéit. Ech sin awer frou dat Blied-
chen hei kritt ze hun. Ech brauch dann nëmme den Numm
ze änneren fir och eisem Präident et emol gehéireg ze
blosen.

Ech well ech jhust eppes soen:

Ech félicitéieren de Comité fir säi grouss Succès, wat d'Lëtze-
buergesch souwuel an der Schoul, an der Kiirch, an den Zei-
dongen an op RTL betrëfft.

Dir huet wuel de Bastioun vum Bistum nach net ganz ge-
stümt. Mä et gët nach vill méi eng wichteg Festong anzehuel-
en, wouvu leider kë Wuerf an Ärem Programm stät. Dat as
de Palast vun eiser Justiz, net wäit vun hei ewech. Dat as net
nëmme e Problem vum Lëtzebuergesch, ma virun allem
e Problem vum Lëtzeburger a vum elementairste Mën-
scherecht, dat hei all Dag mat Feiss getrëppelt gët. Ech
begreissen et duerfir, dat mir de Bättonnier bei eis hun, deen
do, grad wéi den Archimedes, den Hiewel op der richteger
Plaz usetze kann.

Den Ugekloten, oder Ukleër, gët ganz dacks op eise Geriich-
ter verurteilt, oder ofgewisen, well hien d'Géigenaffekoten
net richtig verstanen huet an duerfir keng Objektioun géngt
falsch Behauptonge vun dese gemat huet, déi nëmme op
franséisch plädéieren.

(De Bättonnier: Gidderä soll (kann) sech en Affekot huelen!)
Dat as jo de punctum saliens. Op Grond vun der Mënsche-
rechtskonventioun huet nämlech gidderän d'Recht sech sel-

wer ze verdedegen. Art. 6: »Tout accusé a droit notamment à
se défendre lui-même.«

Et as awer schéin, wann ee fir sech selwer Reklam mécht, a
fir séng Zonft, zemol wann ee Präident dervun as.

En anere punctum saliens as deen hei, *an et as do nou et drop
ukënn*. Dee selwechten Artikel 6 vun der Convention de
Sauvegarde des Droits de l'Homme et des Libertés Fonda-
mentales, oder kuerz Mënscherechtskonventioun genannt,
seet ënner Nummer 3:

»Tout accusé a droit à être informé, dans une langue qu'il com-
prend de la nature et de la cause de l'accusation portée contre
lui.«

All Dag gin op eise Geriichter Leit verurteilt, oder ofge-
wisen, well se eng frim Sprooch net verstanen hun, fir si hätt
ganz dacks grad esou gutt op chinessch kënnen plädéiert gin,
si hätt grad esouvill objéktéiert. Esou gin op eise Geriichter
all Dag déi elementairste Mënscherechter mat Feiss getrëp-
pelt. D'Actioun Lëtzebuergesch hätt duerfir besser d'Leit
franséisch amplaz lëtzebuergesch ze léieren.

Fir net ze risquéieren crém wéigen »outrage a magistrat« uge-
klot ze gin, liesen ech ech esou e Jugement, deen an der
Sprooch vum 16te Louis ofgefaasst as, am Urtext vir. Ech hun
och d'Nimm changéiert fir net duerfir en neie Prozess ze
kréien:

»Attendu que la version des faits présentée par Mc X, n'a pas
été constatée par WEBER;

Attendu que ce fait permet au Tribunal de la considérer
comme étant acquise en cause;

Attendu que l'offre de preuve de WEBER tendant à prouver
les faits est dès lors superflue et est à considérer comme irre-
cevable;

Par ces motifs

le Tribunal déclare irrecevable l'offre de preuve de WEBER
dit qu'aucune infraction n'a été établie à charge du cité-direct
Y.

Condamne WEBER aux frais...

Ech proposéieren duerfir fir d'nächst Joër de Problem »Lët-
zebuergesch om Geriicht« op de Plang ze setzen a, grad ewéi
fir d'Kiirch, eng Kommissioun »JUSTIZ« anzesetzen.

An eiser Chamber gouf iwwer d'Ge-
setz vun der

NATIONAL-SPROUCH

diskutéiert a wéinst enger Ännerung
an engem Artikel un de Staatsrot
zréck geschéckt, an et muss dofir
nach eng Kéier virun d'Chamber
kommen. Wann déi Diskussiounen
eriewer sin, brénge mer alles mat
dem Drëm an Drun; loosse mer
unhuelen, datt dat dëst Jor nach
geschitt.

Jhemp Biver

Um Holzwee odder Lëtzebuerger Gaasse-, Wee- a Flouernimm zu Bieles, Zolwer a Suessem

(2. Däl)

An der Nr 13 vum »Eis Sprooch« (XIX, Joër 1981) hu mer op de SS. 17-23 en Artikel iwwert »Lëtzebuerger Gaasse-, Wee- a Flouernimm zu Bieles, Zolwer a Suessem« ugefaang. Mer hun den Titel »Um Holzwee« driwwer geschriwwen, well méi ewéi än Numm bei der Aktioun »Lëtzebuerger Stroossenimm« an der Gemeng Suessem am August 81 derlaanscht gung. Well di Saach esou grouss gin as, well esou vill driwwer ze soen as, huet se misse gedäält gin; den 2. Däl sollt an d'Nr 14 vum »Eis Sprooch« kommen ... Ma, eischtens kënn et, zwätens anescht an drëtzens, wéi ä mengt! soen se ...

Well eise Vize-President a Redakter vum »Eis Sprooch« d'Manuskrift esou gutt ewech getässelt huet, att en et net méi ermëfent, muss ech an de saueren Apel bäissen, an den zwäiten Däl nach eng Kéier schreiwen. Dat kënn dervu, wann ä keng Copie vu sänge Manuskripten mécht! Et as jo nach ni eppes passéiert ... dat bei as fir d'ëischt. Et soll mer eng Léier sin! E: gudden lesel ...

»Wee ka fir en Ongléck, d'Welt as volle, sot méng Bom schon ëmmer. Auer Leit méngen, et wir kën Ongléck esou grouss, datt et net eppes Guts mat sech bréngt. Dat stëmmt an eise Fall garantéiert, well et huet än an deen zwä Joër vum 1981 bis haut d'Hänn net an de Schouss geluet. Sou kënn et, datt den 2. Däl vum »Holzwee« op en Neis gedillt a gebriedert gin as.

Mer si sengerzäit am Feldwee bei der rue Albert Einstein / Rämerwiss stoe bliwwen. Abee, gi mer de Feldwee virun, bis an den Escher Wee / Route d'Esch. Di eng Säit hu mer eng elf-Benzins-statioun, di aner as d'Cafeteria (mam Akzent um i w.e.g.). Dat as e bekannte Rendez-Vous fir vill Leit, ma och d'Plaz, wou d'Veräiner aus der Poar Bel Val-Metzerlach sech zcummeffannen. Si woar vum 1953-1971 eng Kapell, der Helleger Theresia geweit, an huet als Kiirch vum Kartche fonkionnéiert. D'Architektur vum Bau verréit nach haut den Zweck fir deen e konstruéiert gin as.

Maache mer e Spronk zrëck bei d'Schoul Ronde Wee op Metzgerheicht, wou zanter zwä Joër Verkéiersluten e Verkéier regléieren, deen et am Fong net do gët. Dat musse mer zouginn, wa mer ganz éierlech sin.

Hanner der Schoul stäet d'Kiirch vu Bel Val-Metzerlach. Ech wetten, datt déi manst wëssen, datt de Patréiner vun der Kiirch de Christ Ressuscité as. Den offiziellen Titel as dofir Église du Christ Ressuscité Bel Val-Metzerlach. De Bau as August 1969 ugefaang an de 4. Juli 1971 konsekriert gin.

Laascht d'Schoul an d'Kiirch gät de Gäässewee de Bierg op. E kënn no engem géie Stouss nieft der Telefonszentral vum Sekter Bieles op dem Zolwer Wee craus. Wéi gesot hääscht dee géie Wee Gääs-

sewee. Déi al Bieleser nennen e Gäässewee mat engem r matten dran. Si halen och op den r.Haut gët Gäässewee ouni den r gesot. Dat as op alle Fall méi richtig wéi deen Numm, deen um Kadasterplang vum 1824 stät. Do häescht e Geisselweg, mat engem l. D'Explicatioun wir di hei: d'Bauren hätten hir Uesse misse mat der Gäässel undreiwen, fir datt se de Won än Zock de géie Stouss eropzéie sollten. Wa se hänke bliwwe wíren, wíre se net méi ukomm ... Ech hu mer ziele gelooss, datt laascht de Gäässewee an och de Ronde Wee Hecke gestan hun. De gréissten Däl dervu woare Spackelter. Dat Loaf schmaacht de Gäässen apaart gutt. Dofir sin di Bieleser mat de Gäässen duerch de Ronde Wee an de Gäässewee gefuer. An esou as den Numm opkomm.

De Gäässewee woar viru laanger Zäit, esou liese mer op dem Kadasterplang vum 1824, iwwert de Feldwee eng Verbindung vum Zolwer op Esch.

Am éischten Däl vum dëser laanger Epistel hun ech geschriwwen: »Op dëser Plaz (= bei der Schoul Ronde Wee) huet den Éilerénger Wee (= Ronde Wee) de Metzgerwee gekräizt«. Ganz richtig as dat net, well än domat menge kéint, den alen Numm vum Gäässewee wir och Metzgerwee. Ech hätt schreiwe misse de Ronde Wee / Éilerénger Wee wir bei der Schoul op de Metzgerwee gestouss, odder, den alen Éilerénger Wee gëng e Stéck Wees iwwert de Metzgerwee loafen, an dat vun der Schoul bis an d'Lach. Doriwwer méi e bësse méi spéit.

Gi mer vun der Schoul den alen Éilerénger Wee / Ronde Wee virun. Rietserhand hu mer nach e puer Hektar Perchen a Wise mat Hecken a veräanzelt Bäm. Dat as e gelleche Vulleparadäis. Zanter nobäi zéng Joër kann ä Fréijor fir Fréijor hei d'Nuechtegälchen héieren, an dat Nuet an Dag, se gët es net midd. Hanner den Hecke gesi mer eng Hällewull vu Masten an elektrëschen Dréit, déi op der SO'TEL zesummeloafen, donieft di dräi Héichuewe vun ARBED-Belval. No lénks gät eng Strooss vum Ronde Wee fort an eng nei Cité, et as d'J(b)ang-de-Blannen-Strooss / rue Jean l'Aveugle. Virun anerhalwem Joër sin di lescht Haiser grad am Réibau faerdeg gin, d'Diech woare jhust gedillt, wéi den éischte Schnéi gefall as. Zanter Juni 1983 as dat éischt vun e bewunnt.

D'*Jhang-de-Blannen-Strooss* as en Däl vun engem ganz neie Kartchen, deen nach nët emol 12 Joër al as. Mer kënnen e kuerzen Ëmwec duerch di verschidde Stroosse maachen a gin duerch d'*Aloyse Meyer-Strooss*, d'*Henri Bessemer*, *Sidney (Gilchrist) Thomas* an *Emile Metz-Stroossen*. De *Sigfrid* huet och eng op säin Numm kritt. Et fällt op, datt dës Stroossennimm (bis op zwä) mat der Geschicht vun der Eisenindustrie vun eisem Land ze din hun.

Duerch d'*Aloyse Meyer-Strooss* komme mer an d'*Méhel Rodange-Strooss*. Hei sen di éischt Leit viru 16 Joër ageplënnert. Schon deemools war d'Strooss eng Sakgaass mat 13 Haiser, haut as se 7 Haiser méi laang an nach ëmmer eng Sakgaass, well d'Gemeng nët ääns gët mat verschidde Propriétaire vun 'Terrain ... No engem Stéck duerch versteppte Wisc gät se zu Zolwer virun. Hiren zwäten offiziellen Numm as dee vum Flouer, wouan se läit: *Rëtschgrëndchen*.

Gi mer aus der *Méhel Rodange-Strooss* craus an de *Roude Wee*. Mer halen eis do lénks fir d'Direktioun Éileréng erëmzefannen. No gutt 100 Meter sti mer op enger Kräizung. Virun eis gesi mer eng eidel Plaz, do wou d'*Don Bosco Kapell* gestan huet. Dernieft as de *Café an der Stuff*, deen och nach *Haifëschbar* genannt gin as, obschons mer am Metzlerlach weder Fësch nach Haifësch gezillt hun. Et war och kën Hafen an der Géigend, an dach kënnt den Numm nët vun ongefier ...

Riichtaus gät eisen *alen Éileréng Wee* virun (dat gesi mer gläich). Vu lénks erfot kéint d'*Route d'Esch / rue Metzlerlach / Metzlerlach* de Bierg eroaf vun Zolwer. Se gät no riets de Bierg op virun op Esch. Hei hääscht s'iewer *rue de l'Électricité*. Mat Recht, well se gät laascht d'*SOTEL*, eng elektresch Schaltstatioun. Grad jhust ir mer bei d'*SOTEL* kommen (déi op Escher Bann läit) sti mer op enger Kopp, enger Héicht. Am moderne Kadasterplang liese mer dofir *«auf der Hiht»*. 1824 as dofir *auf der bigt* geschriwwe gin. An de Bielësser Kiirchebicher stät fir 1820 *l'endroit dit Hoeht*, an di al Bielësser soen *op der Héit*. An eise Dixonär stät am Bd II op der S. 144: Héicht, Hiicht, Hicht; – lokal Héit ... asw. = 1. Höhe ... 2. Bodenerhebung. Genä dat wir den Numm gewiescht dee mer op Lëtzebuergesch gebraucht hätten, deen op d'*rue de l'Électricité* gepasst hätt, se därf nët *op der Huuscht* genannt gin, ma *op der Héi(ch)t*.

D'*rue de l'Électricité* läit nët um Tracé vun engem ale Wee. Se war 1913 als provisoresche Projet an

der Diskussioun. Se sollt di nei Strooss vun Zolwer op Esch gin, fir wann den ale Wee iwwert d'*Huuscht* ënnert dem Éileréng Schlakentipp verschwanne géif. Op der aner Säit sollt de Wee, deen di Zolwer Leit bis op di nei Schmelz (*ARBED-BELVAL* vun haut) ze goen haten, méi kuerz gin.

Mer sin nach ëmmer wëlles fir op Éileréng ze goen. Huele mer dofir bei der *Don Bosco Kapell* um Kräizwec en neien Uloaf. Den *alen Éileréng Wee* gät riichtaus weider. Vu lénks erfot kënnt den *ale Wee vun Zolwer op Esch* iwwert d'*Huuscht*. Di zwä kräize sech a loafen, deen än op Esch, deen aner op Éileréng. Haut läit dee Kräizwec ënnert dem Schlakentipp. Aus dem Metzlerlach erfot komme mer nët vill méi wäit dem »Cercle Bouliste« säi Boulodrome. Do hält d'Strooss op, mer stin um Enn vun enger Sakgaass, di offiziell *Chemin Rouge prolongé* genannt gët. Zanter Oktober 1981 as de Lëtzebuergesch Numm *Bonamos-Wee*. Domat gët un di éischt Famill erënnert, di an dese Stupp Strooss gebaut huet. Wee ganz genä wëllt sin, seet *alen Éileréng Wee*. Ancr Leit nennen en *Tippe Wee*. Dat passt duebell! Iwwert dese Wee hun di éischt Bauhären am Metzlerlach hiirt Baumaterial vum Schlakentipp hämgeschläift an, dat as deen zwäte Grond. Nieft dem Boulodrome fëieren eng Trap an e mackadaméierte Wee op e kënschtlechen Hiwwel crop, dee mat Getraisch, Hecken a Pëppelen ugeplant as. Ënnert deem Gréngs läit den Dreckstipp verstoppt, dee laang Joëren d'Ursaach vun de Polemiken tëscht de Leit aus dem Metzlerlach an dem Gemengerot war. De Gestank vum Tipp an de Sträit si laang vergiess, aus dem Dreckstipp as an den Noutstandsarbechte vun 1974/75 dee schéinen Eckelche gin, deen en elo as.

Mat engem Gefir komme mer nët iwwer den Tipp op Éileréng. Mer mussen nees zrëck bis bei d'*Don Bosco Kapell*. Gi mer op Zolwer, d'*rue Metzlerlach* op. Et schéngt, wi wann dës Strooss en zwäte franséischen Numm hätt. Am Tëlefonbuch hääscht se och nach *Route d'Esch*. Se fänkt beim Zolwer Basketsterrain un a gät bis bei d'*Don Bosco Kapell* (d'Hausnummerc loafen ouni Lach vum Basketsterrain bis bei d'Kapell). Op Lëtzebuergesch hääscht se *Metzlerlach*. Gi mer hir no bis mer no 150 Meter riets abéien. Mer sin elo an der *rue d'Ehlerange*. Zanter August 1981 hääscht se och nach *banner der Huuscht*. Dat as den Numm vum Flouer dee lénkerhand un d'Strooss stéisst. Rietserhand läit d'*Thimmesch-*

këllchen mam alen Dreckstipp, vun deem clo jhust rieds woar. Wa mer schons en neien Numm fir dëse Wee fanne mussen, hätt d'*Thimmeschkëllchen* grad esou gutt Doafpätter kënne sin. Et wir ze denken, datt deen neien Numm nët richtig aräisst, well den alen as nach am Gebrauch. Mer soen nach allgemeng *Éilerénger Wee* fir dës Strooss.

Wa mer vum *Éilerénger Wee* schwätzen, denkt kee Mënsch drun, datt mer hei mat dem neien *Éilerénger Wee* ze din hun. D'Schmelz huet 1915 deen alen opkoat fir hir Schlak drop ze tippen; d'Gemeng huet den Terrain an d'Schmelz d'Material geliwwert fir den neien ze bauen. Wéi dee färdig war, as deen ale mat engem Stéck vum *Hauschtwee* ennergaang.

Wa mer rietserhand den Tipp hun, a mer gesi léngerhand d'*Hauscht* leien, derhanner den Dällche vun der *Brillbach*, déi *duerch* säfteg gréng Wisen (di esouguer dët Joër an deem ongewinnt dréchene Summer nët dir woaren) laascht eng Rei Péppelle lääft, an am Fong wüsst den *Zolwerknapp* an den Himmel, da sti mer op *Éilerénger Bann*. Mer hun no laangem Hott an Hoar d'Enn vum *Éilerénger Wee* erräacht.

Op eiser laanger Foussrees vu Biele eroaf as den Numm *Metzerlach* e puer Mol gefall. Domat as e relativ jonke Kartche gemengt, deem séng Gebuertsstonn kuerz nom éischte Weltkrich geschloen huet. Bis haut as en nach nët ausgewuss, et gët nach ëmmer fläisseg hei gebaut. De Kartche stät ganz a guer op äge Féiss: en huet zanter Enn 50 séng äge Schoul, zanter 1971 séng äge Kiirch a kritt elo och nach en äge Kultur zenter. De Grondstä vum Haus fir Kultur soll bis '84 am Juli geluet sin. Fir ze weisen, datt déi aus dem *Metzerlach* mat kengem näischt ze din hun, nenne si hire Kartche *Bel Val-Metzerlach*.

Dat kann ä verstoe, wann ä sech drun erënnert, datt déi aus dem *Metzerlach*, déi bis ugaangs 50 op Biele an d'Kiirch getrëppelt a bis Enn 50 och duer an d'Schoul gaange sin, ëmmer vun de Stackbielässer e bësse schif bekuckt gi sin. Dat as vläit de Grond, fir wat si hir ägen Identitéit dora sichen, datt si sech schoarf géint al Biele oafgrenzen. Zanter zwä Joër hun di zwou Poaren iewer nëmmen ä Paschtouer méi, den Här Bielässer koum op Weimeschkirch an den Här aus dem *Metzerlach* huet di Bielässer derbäi kritt. Séng Charge as eng fir en Diplomat mat Fanger-spëtzegefill ...

Den Numm *Bel Val-Metzerlach* as nach ëmmer nët offiziell, en huet sech nët generell duerchgesat. Et kéint ä mengen, e wir de Leiden ze laang, an d'Gewunnechte wire méi stoark, wéi de Wëlle fir sech en äge Gesiicht ze gin ...

Wéi et ugaangen as, woar d'*Metzerlach* nëmmen eng Strooss, odder zwou, wann än d'Nimm kuckt: d'*rue Metzerlach* an d'*rue de l'Electricité*. Hei stin déi éischt Haiser vum Kartchen, hei as d'Urzell, d'Wéi vun deem, wat haut (*Bel Val*)-*Metzerlach* genannt gët. Virun der *Don Bosco Kapell*, wou de *Roude Wee* an d'*rue Metzerlach* / *Rue de l'Electricité* sech kräizen, as deen déifste Punkt aus dem Strääch. Dëse Kräizwee as e gellecht Lach, wa mer vun der Héicht bei der *SOTEL* odder vun der *Metzerbicht* bei der *Schoul Roude Wee* erfort kucken. Aus deem Grond hun di al Bielässer dëser Plaz den Numm *Metzerlach* gin. Dat as de Konträr vu *Metzerbicht*. »E baut an d'*Metzerlach*«, as gesot gi fir di éischt, di an d'*rue de l'Electricité* gebaut hun.

Den Numm *Metzerlach* as also kän ale Flouernumm. En huet näischt mat der Stad Metz ze din, awer och näischt mat der Industriellefamill Metz. Op dem Kadasterplang vun 1824 gët d'Strooss *rue Metzerlach* vun haut *Metzerweg* genannt. D'Haiser mat der grueder Nummer stin op *Metzerweg*. D'Explikatioun fir dësen Numm hu mer an der Nr. 13/1981 vun *Eis Sprooch* gin. Dem alen Numm no sin d'*Route d'Esch* / *rue Metzerlach* (op *Zolwer Bann*) an de *Feldwee* (Bielässer Bann) än an dee selwachte Wee: de *Metzerwee*. Se sin ennerenän iwwert de *Roude Wee* verbonn (vun der *Don Bosco Kapell* bis bei d'*Schoul Roude Wee*). Et wir also total falsch, fir de *Metzerbicht*, d'*Metzerbicht* an d'*Metzerlach* zu Biele mat dem *Metzkimmer* vun Déifferdang an dat selwecht Dëppen ze geheien. Den Nik. Kodisch huet dat a séng *Studien zur Toponymie ... der Gemeinde Differdingen* (Bd 2, S. 107) gemäit. Villméi misst gesot gin de *Metzerweg* an de *Metzkimmer* wire Famill matenän.

Et soll nach jhust hei gesot sin, datt d'*Metzerlach* am lëtzebuergeschen Dictionär ze fanne as, grad as ewéi wann et en autonomt Duerf wier (Bd III, S. 146).

D'Ween op Héiseng, Uewerkor, Zolwer an *Éileréng* si mer getrappt. Et wir elo un der Zäit fir ze kucken, wéi di Bielässer op Esch gin a gaange sin.

Erënnere mer eis un d'*Aral*-Statioun am Escher Wee, do wou de *Roude Wee* am *Escher Wee* erauskënn. Trëppele mer d'Strooss an Direktioun

Esch op di Dampwollécken zou, déi aus de Kamäine vun der Schmelz an den Himmel zéien an eis weise vu wou de Wand bléist. Och dëse Wee as en alen. 1824 kann än en am Kadaster fannen als *Chemin rural de Belvaux à Esch*. Wa mer déi Notiz richtig interpretéieren, da woar en eng sekundär Verbindung vu Bieles op Esch.

Gläich komme mer bei eng elf-Bensinsstatioun an d'*Theresienkapell*, wou de *Feldwee* vu lénks erfert an den *Escher Wee* stéisst.

Eng 200 Schrëck méi wäit gät et riets an de *Brill* eran, di aner Säit hu mer lénks e jonke Kartche mat zwou Sakgaassen: d'*rue d'Oradour-sur-Glane* an d'*rue de Roanne*. Si erënneren un eng schwéier Zäit di nobäi 40 Joër zrëck läit. Di éischt Häiser sin hei viru 16/17 Joër gebaut gin.

Et as nët méi ganz wäit bis op d'*Grenz* vum Bielësser Bann. Riets hu mer de *Café Ulani*, fréier *bäim Dentzer*, lénks gät eng Sakgaass eran, déi en ausgefale Numm huet: *rue Neuve*. Se hat sollen *rue Jean Siebenaller* genannt gin, ma 't as näischt draus gin. Parallell mat der Gaass lääft eng Baach; et as méi Spullwaasser an anere Knascht ewéi Baach. Hir Quellen am *Fénkelbüchen* si kanaliséiert an drainéiert. Dofir as d'*Baachbett* bis op di lescht 500 Meter ausgedréchent. En Numm huet se nët. Laascht d'*rue Neuve* mécht se d'*Grenz* tëscht Bieles an Esch.

Am Hank virun eis gesi mer nees d'*SOTEL*, si stät op *Escher Buedem*. Di éischt Häiser op der *Héicht* stin op Bielësser Bann, dat hu mer scho gesin. Vun do kënnt d'*rue de l'Electricité* iwwert d'*Kopp*, fir jhust virun de Brécken an den *Escher Wee* ze stoussen, wou mer elo stin.

Di zwou Brécken am Agank vun Esch ersetzen di al, di d'*Wäiss Bréck* genannt gin as. Enn Allerschgemount 1979 huet se missen dru gläwen, se wir nët brät genuch gewiescht, fir déi nei *Express-Strooss*, déi vu *Féitz* eriwuer op Bieles zou gebaut gët. Di nei Strooss sollt och hannert Bieles erduerch virugoen fir tëscht *Zolwer* a *Suessem* op d'*Collectrice du Sud* ze stoussen. Ma, dat lescht wat än aus dem Gemengerot vun Esch gewuer gin as, léisst drop schléissen, datt di grouss Plangen am Stroossebau op *Äis* geluet gin. D'*Finanze* sollen an éischer Linn dru schold sin, ma och d'*Asiicht*, datt d'*Plangen* ze grouss gerode sin.

Riets vum *Escher Wee* läit di Bielësser Epu-ratiounsstatioun, gemeinkerhand *Kläranlag* genannt. Hannendru gesi mer d'*Héichuewe* vun *ARBED-Belval* iwwert den *Talli* vun der Bunn erausluessen.

Mer hun elo grad gesot datt d'*Route d'Esch* vun haut séngerzäit als *chemin rural de Belvaux à Esch* nëmme sekundär Bedeitung hat. Da muss et eng aner gi sin, déi primär woar. Fir di al Hauptverbindung vu Bieles op Esch kennen ze léieren, muss mer nees zrëck an d'*Duerf* goen, bis op d'*Place Pierre Greisch*, op de Kräizwee vun der *Dicks-Lentz-Strooss* mat der *rue de France*. Vun der *Dicks-Lentz-Strooss* gi mer op d'*Lisebunn* zou. Mer geroden an eng Sakgaass. Hei woar nach viru 15 Joër eng Barriär. D'*Kanner* déi vun der *Grenz* an d'*Schoul* komm sin, hun dacks gemengt d'*Barriär* wir zou gewiescht, wa se ze spët koumen.

Di aner Säit vun der Bunn gung et no riets op de *Kiirfech*, dee mer vun hei aus gesin, well mer nobäi virdu stin. No lénks gi mer op d'*Schoul* zou, déi lues a lues aus de *Lanne* vun der *Spillplaz* crauswüsst. Di *Spillplaz* läit lénkerhand vum *Wee*. Wa mer vrun dem *Schoulgebei* stin, gesi mer och vu lénks erfert d'*Ennescht Gaass* ënnert der *Bréck* erauskommen. No lénks kucke mer de *Päesch / rue de la Poste* op. Vun dëser Strooss huet eis *Schoul* den Numm kritt: *Bieles-Post* soe mer. Ä *Fillick* vum *Gebäi* stät iewer an der *rue de l'Usine*, odder *Hüttestrooss* wéi déi mäescht dofir soen.

D'*Schoulgebei* as d'lescht Joër 50 Joër al gin. De 16., 17. an 18. vum *Krëschtmount* 1982 hun d'*Kanner* an hiirt Léierpersonal mat *Ausstellung* vun ale *Schoulbicher* a *Schoulmaterial* a vu *Klasscfotoën* dat wichtegt *Evenement* am *Liewe* vum *Duerf* gefeiert.

Genuch aus der *Schoul* geschwat, gi mer d'*Hüttestrooss* oaf. Ech wäass nët, fir wat mer grad *Hüttestrooss* soen, wa mer eng Strooss mengen, déi op eng *Schmelz* féiert. As dat en *Zäache* fir d'*Schwächt* odder d'*Ausstierwe* vun eiser *Sprooch*, wa s' et nët fäerdeg bréngt, fir e *stackägent* *Wuert* ze gebrauchen, wou et verlaangt gët? Odder as et éischer en *Unzäache* vu *Kammouditéit* a *Liddregkät* vun de *Leiden*? Domat sollen nët speziell di Bielësser kritiséiert gin, mer hu jhust e Bielësser *Exempel* erausgepickt, fir e *Phänomen* aus eiser Zäit z'illustréieren. Et denkt än och nach, an dat virun allem, un *R'I-Lëtzebuerg* a séng *UKW-Schnësserten*; déi eis *Dag* fir *Dag* e *lamentabelt Lëtzebuergesch* servéieren...

Gi mer d'*Schmelzstrooss* virun. Ënnerwee bleift Zäit, fir drun z'erënneren, datt en op den *Aerenzbaff* gaangen an och esou genannt gin as. Dobäi woar en, an dat virun allem, den *Escher*

Wee. Di al Bielässer schwätzen nach haut vum *alen Escher Wee*, wa se d'*Schmelzstrooss* mengen. Do hätte mer, wa mer eis Aktioun Lëtzebuergesch Stroossenimm an der Gemeng Suessem e bësse méi sériéis ugepakt hätten, de richtegen Numm gehat. Ob mer mat engem *neien* an engem *alen Escher Wee* Kuddelmuddel kritt hätten as nach nët gesot. Äant as sécher, den Numm *Mi(t)lionnelach* fir d'*rue de l'Usine* as falsch op der Plaz, well mer ënnert *Millionnelach* nëmmen e ganz bestëmmten Däl vun der *Schmelzstrooss* mengen. Dat as fir méi spët ...

Mer sin elo bäim Haus Nr 69. Hei bëit e Feldwee no lénks an d'*Gewan*. Dat as eisen *alen Escher Wee*. No knapp 100 Meter sti mer virun engem héien Zonk. Hci schneit eng Bunn eis de Wee oaf, s' as zanter 1974 a Betrieb fir *ARBED-Belval* mat *ARBED-Déiferdang* ze verbannen. Mer kommen nët méi iwwert *den Dréisch*, laascht d'*Holz-äppelbäm* bei d'*Kräizazéng am Brill*.

E groussen Däl vum Flouer huet den Numm vum *Escher Wee*; eng Strépp vun 125 Meter brät an 1 Kilometer laang hääscht *ënnert Escher Wee*. Se läit rietserhand laascht den ale Wee a gät vum Haus Nr 69 an der *Schmelzstrooss* u bis bal ganz ënnend op d'*Grenz* vum Bielässer Bann. Et kéint ä mengen, datt eis Vireltere virun ondenklechen Zäite bewosst d'*Importenz* vun hirem Wee op Esch ënnerstrach hun, well se 12 Hektar an en haalwen am Flouer *ënner Escher Wee* genannt hun.

Wou haut d'*Portal* vun der Schmelz as kéint d'*rue du Brill* vu lénks erfort. De lëtzebuergeschen Numm *am Brill* huet sech gutt gehal. De Brill kann än als Rallonge vum *Feldwee / Metzervee* gesin. 1745 gët en an engem Dokument och *Metzervee* genannt. Well e quääsch duerch d'*Dippech* lääft, hääscht en och nach *Fuertwee*. Vun der aler Weegafel bei der *Kräizazéng* sin di zwä Weën zesumme 125 Meter an d'*Schmelz* vun haut geloaf, da si se no riets oafgebéit. No ongeféier 250 Meter gong et quääsch iwwert d'*Wënschel*, déi d'*Grenz* tëscht Biele an Esch gemät huet. Haut as se vum *Millionnelach* u kanaliséiert.

Wou de Wee iwwert d'*Wënschel* gung, muss di Bréck gestan hun, vun där 1768 gesot gët, se géng de Bielässer hallef gehéieren. Den Ënnerhalt huet joëraus joëran 10 Schilling kascht. Jhidderrän huet séng Däl aus sénger Täsche misse bäileën; än huet esou vill geblecht ewéi deen aner.

Domat wire mer um Enn vum *alen Escher Wee* a mer kéinten eis mat engem aneren oafgin. Gi mer zrëck an d'*Schmelzstrooss* virun d'*Haus Nr 69*, wou mer éinescht no lénks agebéit sin. Bleiwe mer dës Kéier op der mackadaméierter Strooss. Dat as di al Verbindung vu Biele op den *Aerenzhaff*. 1824 as de Wee als *Chemin de Belvaux à Ernsbaf* agedroen. Et gät duerch eng laang gezugen S-Kéier iwwert d'*Wënschel*, déi hei nach séier d'*Gäertgesbaach* mat virunhëlt, ir s'an engem Kanalrouer verschwénnt. Iwwert eis Käpp ewech lääft en décke Gasrouer, deen den Héich-

Millionnelach an der Schmelzstrooss zu Biele

E puer Schrëck méi wäit, op Réiden zou, gät eng aner Gaass no riets eran. Se läit parallel mat dem Kä an huet den Numm vun där Baach, déi am ale Wäschbuer d'Liicht vu Bicles erbléckst: *rue Wënschel*, op Lëtzebuergeresch *am Eck*. Dat sin di offiziell. Et gët och nach en aneren, deen all Kand am Duerf kennt, deen, wann Dier et genä kuckt, eng *pars pro toto* as, deen drun erënnert, datt hei emol de Schnickes nobäi esou déck geloaf as ewéi d'*Wënschelbaach*: d'Strooss gët *Schnapskaul* genannt. Deen Numm kënnt vun enger Wiirtschaft, wéi kënnt et anescht sin.

Et wir falsch, wann än d'Kapitel Dronk aus der Geschicht, déi am Minett geschriwwen gin as, verheemleche wéilt, wann ä méich, wi wann et den Dronk nët gin hätt. Zu Bicles wäerd et alt nët anescht gewiescht sin, wéi zu Déiferdang, Rëmeléng an anerwäarts.

Zu Déiferdang, an der Emil-Mark-Strooss laascht d'Schmelz, stunge, virun 20 Joër nach, d'Humpe fäerdig gezaapt an der Rei um Comptoir, wann d'Oarbechter vun der Schicht komm sin. Dat waren nach déi grouss vum halwe Liter ... Do si fir d'allereischt de Stëbs an d'Roseri, di än op der Schicht agefrieess hat, oafgespult gin, ir än häm gaangen as. Lit as och emol deen än odder deen aner hänke bliwwen, dat konnt nët ausbliwwen, ... Méi ewéi eng Pai as no den Noute beim Wiirt flësseg gemät gin. Dacks blouf et nët bei engem Jong an engem Meedchen (dat woar än Humpen an eng Drëpp), odder bei eng **Kéier** Zopp an z'äassen (wi di selwecht Koppel och nach genannt gin as). Anrer hun et nët ënnert **enger** Charge (dat as eng Drëpp, än Humpen an e Patt Wäin) gedo. Vill Misär op der Oarbecht, a virun allem am Stot, gung op de Kont vum Sträitmécher Alkool. Dat as esou sécher ewéi Amen am Gebiet. Déi Wourecht verkennen, häascht d'Geschicht falsch maachen...

Wann än am selwechten Otemzoch géng vun der *Klaus* schwätzen, bräichte mer d'Thema nët ze wiesselen, well do hat sengerzäit eng Drénkbrudderschaaft, fir d'Kand emol diplomatesch virzestellen, hire Rendez-Vous. Fir an d'*Klaus* ze kommen, muss ä vum *Uewerkorer Wee / Feis Bierg d'rue du Bois* op goen. Dat as de Wee fir bei de Bielësser Waasserbasséng an d'Tennisfelder, ma och fir op de Fitparcours. Hannerem Basséng gät e bräde Pad duerch de Bësch no Westen. Rietserhand iwwert eis läit de *Gaalgebierg*, lénkerhand luussen d'Ieweschtaass, d'Eisebunn an d'Schmelz duurch d'Bäm. Hannert den Haiser, di

nobäi an de Bësch eragebaut sin, läit eng verwëltert zougewuesse Wiss, dat as d'*Klaus*.

Hei hun d'Männer vun enger Famill sech sonndes zesumme fond, fir der Rei no, än nom ancr, genä wi bei der Äppelfroa, un der Brantwäinsfläsch ze suckelen. Woar s'cidel an d'Gloscht nach grouss, dann hu se hir Täsche bannebausse gekéiert; jidderän huet säi leschte Su bäigesteiert, fir eng zwät Fläsch bei de Wiirt kënne sichen ze goen. Woar och déi cidel, an eis Klausner kanounevoll odder geluede wéi eng Hobitz, da si s'op häm zou getierkelt, wou hir Froaen hinne vu wäit oafgesin hun, datt s'an der *Klaus* hänke bliwwen sin.

Loosse **mär** nët beim Dronk hänke bliwwen. Mer marschéieren aus der *Schnapskaul* weider op Réiden. Mer komme laascht d'Gäartneri, a scho gesi mer vrun eis dat hëlzent Douanjerhaischen. Mer kommen op d'*Grenz*. Sou nenne mer och di ganz Réidenerstrooss vum Kä bis un d'Enn.

Obschons kä Grenzboam eis de Wee oafspäart as d'Strooss fir an d'Frankräich offiziell zou. Et sëtzt och kën Douanjer do, deen äis géng unhalen, an dach däärfen mer hei nët iwwerfueren ... Ween dat iewer mécht, a sech derbäi erwësche léisst (heiando gi Stéchprouwe gemät), dee gët gewuer, wat d'Pond Kiische kascht. Lit sief en hätt eng Spezialautorisation.

Sou Lächer an de Grenze sin ideal, fir de Wee an »d'Liberté, Egalité, Fraternité« ze fannen. Se si ganz kammoud, wann än an der Stad Lëtzebuerger eng Bank iwwerfall an e puer Milliounen méi lichte gemät huet.

Dat anert Joër proposéieren ech e puer Zeilen iwwer Eileréng a Suessem. Dat wir dann d'Enn vun der langer Rees duurch d'Gemeng Suessem.

Will Reuland

D'Geeschter ...

Wien huet an dësem Summer nët vun der Hëtzt geschwat? Wie wor nët houfreg iwwer de Rekord vun der Sonn an dësem Jorhonnert? Wichen huet nët gemengt, et kënnst ee ganz gutt bäi eis doheem an der Vakanz bleiwen, wann dat ëmmer esou wir?

Jee, et huet een emol nët méi konne gesin, wie soss an der Sonn brong gi wor oder hei. Et wor eben e Summer ewéi aus dem Billerbuch, an hien huet séngem Numm Éier gemat.

Dat alles kann nët falsch gemat gin, ma alles huet séng zwou Säiten! Dir wësst esou gutt ewéi ech, datt et dohause konterbosseg Saache gët, déi mir einfach Birger nët ëmmer verstinn.

Do soll dach alles esou geriicht gin, datt bal kee méi brauch zu Fouss ze gon, fir eng Aarbecht ze maachen. D'Katasterplangen oder -rulle kréie ganz an der Strécher; Strécker, a soss Lännereie, gin nei agedelt; Weër gi verlue; Hecken a Straich verschwannen esou séier, datt d'Vulle bal keng Zäit méi kréien fir en Énnerdaach ze fanen ... Jee, et kënnst ee mengen et wiere Geeschter oder Wichtelcher drun alles d'ënnescht an d'iewescht ze kéiren, fir et, esou son si, eiser neier Zäit unzepassen.

Wéi et grad esou gliddeg wor, an ee kaum de Courage hat bis géint der Owend auszegon, du hun ech eng Madamm begéint. Déi frot mech, ob ech schons op Knuppdéngen zou spadséire gewiescht wir.

– Woufir?

– Meijo, da kënnst dir eppes gesin, wat bal onméiglech schéngt, wor hir Äntwert.

An si sot weider: »Dës Deg si mir nom Reen dohinner getrëppelt. Hei, déi Baach, wou soss de ganze Summer bal keng Drëps Waasser ze gesi wor, déi as gelaf ewéi klorrosen. Si wor dréif ewéi Mëllechkaffi, ma wéi mir erëmkommen, do wor si einfach verschwonnen ...«

Dat huet mir gewullt, well ech hat gesin, wéi si Méinte laang do op Knuppdéngen zou mat de Maschinne gewullt, Kilometeren Drainage ënner de Wise verstoppt hun an um Enn déck zementéiert Réier d'Waasser fänken ...

Et kann een hinne schéi nogon an da kënnst en op eng groussseg Gewan vu Wissen. Mäi Gott, wat hun déi aarmséileg ausgesin. Si hun dra gekuckt wéi e gebake Brout, op dat Miel gestreet wor. Et wor Honnerte vu Metere bal keen gréngen Zwéng ze gesin. An de Gargullen niewent dem goudronnéierte Wee huet een d'Waasser héiren drëpsen, nët méi ...

Virun denen Aarbechte woren e puer Suppen do gewiescht an denen d'Kéi bis iwwer den Houf agaangen sin, datt et geknäscht huet. Elo huet een nët méi brauchen ewéi op Äer ze danzen, fir iwwer déi Plazen ewech ze kommen, well si sin haart ewéi Steen.

Op där ganzer Gewan hätt kee Béisch sech kënnen sat friessen, ma si läit ewell esou do, datt d'Iraktere kënnen ewéi op engem Boulevard drop fueren.

Natiirlech sin och all Hecke verschwonnen. Si hu jhust engem klengen Bësch ronderëm e puer Hoër stoe gelooss, wou nach vläicht Kuebe liewen.

Kuuz gesot, et huet keng Drëps Waasser d'Chance sech do eng Zäitchen opzehalen, éier et de Sprong an d'Musel riskéiert ...

Do as bestëmmt mat modernem Geescht geschafft gi. Wann dat fréier gewiescht wir, dann hätten si bestëmmt gesot, déi béis Geeschter hätten d'Wise verhext, fir datt kee l'udder méi soll do wuessen a kee Villchen ze héire wir. Vläch hätt et geheescht, dat wir eng Strof fir dëst oder dat!

Déi Seërcher glewe mir haut jo natiirlech nët méi.

Wann een sou eppes gesäit, da muss een awer un dem Goethe säi Gedicht denken, an deem et heescht, de Jong wir déi Geeschter nët méi lass gin, déi e geruff hat.

Eng Zäitchen duerno hun ech déi selwecht Madamm begéint a si frot, ob ech kucke gewiescht wir. Wéi ech hir méng Menong da gesot hat, mengt si: »Mäi Gott, wann et dann nët anescht as, da gin se ebe mat der Präsessioun biede fir datt et reent, wann et néideg as.«

Et ka jo sin, dat esou e Gebiet erhéiert gët, ma wou si dem Herrgott esou an d'Ilandwierk gefuscht hun ...

Schued, datt d'Béischten an d'Wisen nët schwätze kënnen!

Hannergedanken

2. Deel

Beim Handwierk

Den Drécker as e graffe Buschtaf
De Coiffeur léisst kee gutt Hoër u séngem [Client]

De Coiffeursgesell as buuschteg
De Schlässer gehéiert bei d'aalt Eisen
De Gipsier dreift säi Gessel ënner de Plaffong
Dem Schamueser geet et un de Plz
De Buchdrécker mécht e Saz
De Schéierschlëffer as schaarf op d'Mënz
Jidderee fënt séng Schank, och de Metzler
Den Aulebäcker huet eppes an der Schiirbel
De Steemetzer muss ofkrazen

Personal

De Kniecht huet Mëscht gemaacht
De Kueseschëppert wor am Krich och nët ganz [propper]
Bei der Toilettefra huet een et gläich geschass

Employeën

De Kadasterbeamte gouf am Plang gelooss
Den Zuchführer läit an de leschten Zich
Beim Parkwiechter as de Grosche gefall
Den Zivilstandsbeamten huet säi Gebuertsschäi [verluer]

De Portier as aus dem Haischen
Um Waasserwierk sin se mat all Waasser [gewäsch]

Am Schluechthaus kënnen se d'Schwäin [erausloossen]
Den Iwwersetzer as mat séngem Latäin um Enn
Den Zaldot as nët a sénger Rei
Engem Eisebunner rennt een nët an d'Schinnen
An der Luuchtefabrik schaffen se nëmme fir de [Schäin]

Geschäft an Handel

Am Riddosbuttek hun s'eng hänken
An der Fierwercei léien se dat blot vum Himmel [erof, bis et schwaarz gët]
Den Epicier leet séng Wierder op d'Wo
D'Virkefesch muss eppes mat a Kaf huelen
Dem Luuchtenhändler séng Fra as [duerchgebrannt]
Déi vun der Laiterie hun d'Ram ofgeschäfft

Artisten

Den Cellist muss aner Säiten opzéien
De Flütist spillt déi éischt Gei
De Baryton kann ee Liddchen dervu sangen
De Spillmann huet vun Tuten a Blose keng [Anung]

Den Acteur as aus der Roll gefall

Sport a Spill

De Kelespiller as op d'schif Bunn geroden
De Stemmer steet mat zwéi Féiss um Buedem
De Fechter huet eppes spatz kritt
De Boxer as e Fachmann
Den Daucher geet der Saach op de Fong
De Parachutist as aus alle Wollécke gefall
D'Modeléier kréien alles kleng
Den Tourist gët vum Guide ëm den Eck bruecht
De Braconnier huet e Bock geschoss

An der Kiirch

D'Nonn hält een an d'Gebiet
Den Atheist muss dru giewen

Doktren a Proffen

Dem Veterinär as eng Laus iwwer d'Liewer [gelaf]

D'Infirmière mécht béist Blut
Den Apdikter ka Gëft drop huelen
D'Hiewan nennt d'Kand mam Numm

... an déi aner Leit

Dem Ugeklote sin d'Ilänn gebonn
De Päerdsdéif as gutt beschloen
De Säckdréier kritt de Sak
De Wënzer muss Waasser a säi Wäin schëdden

R. Lugen

Finette

Schons wi d'Finette op d'Welt kouw, war dat Källefí méi rout wi wäiss. 't huet gläich gebläert, a séng Mamm, di al Bluem, huet him mat engem »Mu« geäntwert, dien uechter de Stall geschaalt huet.

D'Meeschtesch, d'Madamm Bauer, war och op der Mol an huet zu hirem Misch gesot, dat kléngt Finette wir vläicht hongreg. D'Madamm vum Haus hat d'Källefí gleich dien Nuem gin. 'T war die vun enger feiner Kou, déi si vir e puer Joër verluer haten, wëll dat Finette ze vill roude Kléi op enker gefriess hat. An elo huet d'Madamm Bauer gehofft, schons durch dien Nuem géif dat jonkt Finette nach eng besser Kou wi se diemools eng haten.

Ma, den Här Bauer sot, 't wir nit gutt, wann dat klengt Källefí gläich géif Mëllech drénken. 'T misst e puer Stonne faaschten. A mat dene Würder huet hien dem Källefí e Šcel ém den Hals gebonn an et vir bei der Krépp, direkt virun der Nues vun der Bluem, ugestréckt.

Doriwwer war d'Bluem ceschlech frou an d'Källefí och.

Dobaussc lug de Schnéi een halwe Meter héich, an 't as dra gefruer, datt et gefénkelt huet. Ma, am Stall war et gutt wodeleg, wi an enger Stuff. An de Meeschter vum Haus a vun de Ställ huet nach alle Kéi a Ranner e puer Grefer Hee an de Raf ghäit, datt se erëm sollten zur Rou kommen. Am Fong war de Patron frou, datt Zouwuess komm war. Séng Häerd an och hie selwer waren duerdurch e bässe méi räich gin.

Sechs Woche laang huet dat klengt Finette séiss Mëllech vun der Bluem gedronk; duerno as et am Emer gefiddert gin, mee 't huet nach ëmmer e weíneg molker Mëllech mat Flussesmilch an Hee dräimol des Daags duergesat kritt, datt et soll séier eropwuessen.

Lit as Mee gin. D'Sonn huet geschingt, an all Zorte Gras a Blummen hun ugefaang ze bléien. D'Finette konnt clo mat denen anerc jonge Baisercher bis an de Pesch lafen an danzen, oder och Gras friessen, grad wéi an och grad esou vill wéi et him gefall huet.

Eléischt den Hierscht, wéi et schons e Rëndche gi war, konnt d'Finette mat der grousser Häerd an de Wisegrond an op d'Gewan goen. O, wéi war et do esou schéin! 'T konnt ec wäit lafen a gutt Mäifel fannen. Tëscht de Stoppelen as Kléi a Gras an allerhand séisst Gekraiders gewuess.

Ma, ze vill wäit huet een och nit duerft lafen, soss huet de Jhempí – dat war de Jong, dien

d'Kéi gehutt huet – sai Filax geschéckt, fir een erëm bei d'Häerd ze dreiwen.

De Filax huet schrecklech haart gebillt an och emol nom Finette séngem hënneschte Fouss gegriff, an dann huet et gepëffert, wëll de Filax hat schaarf an e puer spatZ Zänn an der Maul. Duerfir hat d'Finette geschwé verstan, datt et méi gescheit wir, sech beim Trapp ze halen, wou déi verstänneg Kéi – an och séng Mamm, Bluem – an de Stoppelen no jongem Kléi gesicht hun an an éngems bedächteg iwwer d'Felder geschréckt sin.

An denen nächsten zwee Joër as d'Finette gutt a gerued eropgewuess. 'T as selwer eng jong Kou gin an huet e Källefí kritt. Ma dat war e Stéierchen, a wi en aacht Wochen al war, huet de Meeschter de »Wums« – esou haten d'Kanner d'Källefí genannt – engem Metzler verkaaft.

»T kann ee jo nit alles halen«, huet den Här Bauer gemengt; »wou géif dat híféieren! D'Ställ an d'Scheier wíren eenzock ze kleng.«

Mee, sai Jong, den Heng, dien elo d'Kéi gehutt huet, huet anescht geduecht. Hien hat iewer näischt ze soen. Lëmmerhin huet et him leed gedou fir de »Wums«, abséns all Kéier, wann d'Finette esou haart an traureg »Mu, Mu« no hirem »Wums« geruff huet.

Mat de Joëre war d'Finette wiirklech déi gutt Kou gin, déi hir Meeschtesch erwaart hat. Al Joër e Källefí an all Joër nach méi Mëllech an den Emer.

Wi d'Finette fënneg Joër al war, huet et all Dag fënnefanzwanzeg Liter Mëllech geliwwert, wat zu deer Zäit – ém 1920 – nach ganz als aussergewöhnlech gegollen huet. Esou eng Kou stung nit am ganze Kantong, – an esouguer bis hanner Arel nit méi.

Dat Joër drop war d'Finette schons di eelst Kou ënner enger Dosen anerer. A wëll et esou grouss Haren op séngem brede Kapp gedron huet a säin Hals all Joër méi breet a méi staark gin as, hun di aner Kéi aus der Häerd et vermidden, mam Finette Sträit unzefänken. Och wann aner Häerden aus Iewerleng der Häerd vum Här Bauer ënnerwee oder op der Gewan ze no komm sin, as et alt emol schro erofgaang.

Esoubal wi eng friem Kou e Kapp gemeet huet a Min, fir unzegräifen, huet d'Finette nit laang gefaxt. Si huet de Kap gebéckt a rupp op di aner duer, éi déi sech émsinn hat. Mescht war déi dann esou iwwerrumpelt, datt de Sträit huerteg zu Enn gaang as. Och wann den Duell emol méi laang gedauert huet, konnt d'Finette nit bal ver-

léieren, esou gönschteg stonge séng Haren op deer breder Stir.

Bei denen, déi géint d'Finette gaang sin, as emol een Har ewechgebrach, dann huet d'Rivalin um Kapp geblutt, an deen Hiirt hat grousst Leed. War en nach jonk, dann huet e gefaart, fir heemzefueren, well de Meeschter sech entzanné géif. Eng Kou, déi een Har verluer hat, war am Handel manner wäert.

Well d'Finette iwwerall hir Stärkt gewisen huet, war si geschwënn nët nëmmen de Kapp vum Här Bauer sénger Häerd, mee och de Kapp vun alle siwenandresseg Häerde vun Iewerlëng.

D'Madamm Bauer war natierlech eeschlech stolz op déi Kou, well jo keng esou a siwe Märeie stung. Dacks huet se hirem Mann gesot, déi gutt a schéi Kou dierft hien nit esou fréi verkafen, wi en dat alt soss mat de beschte Kéi praktizéiert hat.

Den Här Bauer hat nämlech déi Iddi, beim drëten, véierte Kallef wir eng Kou op hirem héchste Wäert. Da sollt ee kluge Wiirtschaftler se verkafen, well da kréich hie jo am meeschte Geld derfir, an 't kënnte jong Kéi cropgezillt gin. Meeschtens as och esou verfuer gin, an d'Geschäft am Kéistall huet gebléit.

D'Madamm Bauer huet sech iewer dës Kéier gewiert. 'T géif kéng Regel ouni Ausnam. Llei misst et anscht goen! Soss géif et Sträit am Stot. Si hätt och gär stänneg eng Kou, déi sech lücht sträiche léiss an dräimol den Dag den Emer voll Mëllech méich. Well Mëllech, Botter a Kéis wieren nit nëmme gär um Dësch gesinn, ma doraus besting och hir Pai, hiren Akommes, fir den Haustot ze féieren. Woumat sollt si dann akafen, wann nit all Woch esou vill Pond Botter aus dem Rompfaass gehoff kënnte gin.

Fir de Fridt am Haus ze halen, huet de Bauer nogin. »Fir eng Kéier, jo«, huet e gesot. »Matill, du duerfs awer nit méngen, elo ging et all Kéier esou kommen. Ech hu fir eng uerdentlech gefouert Wirtschaft ze suergen; 't müssen ëmmer genuch Daleren a Goldstécker am Tirang sin. Och d'Honnertfrangschäiner si mer wellkëmm. Woumat soll ech dann d'Schlakemiel an den Zupperphos bezuelen an d'Gefierer, wann ze vill an d'Kichepai geet?«

Am Fong war den Här Bauer iewer selwer nit nëmmen e bësse stolz op d'Finette. Well am ganze Duerf gouf vun deer dichteger Kou geschwat, deer hir Mëllech esou héich Prozenter an der Molkerei bruecht huet. An d'Händler, déi an de Stall koumen, wollten ëmmer grad déi Kou

kafen oder weinegstens ee Rand, dat vun hir ofstame géif.

Grad duurch déi Rass konnt den Här Bauer all Joër mat engem opfälleg wäertvollen Nowuess am Stall rechnen, an en hat esou schons méi wi ee Präis vun den Ausstellungen heemgedro. Dat huet jo och gezielt, an 't huet zum gudde Ruff vun der Vogtei bäigedro.

Esou as et also nach e puer Joër weidergaang, an am Haus waren se all, d'Madamm, de Patron an den Hiirt mat deer Situatioun zefridden.

Du as eppes ganz Dommes geschitt.

Géint den Hierescht as enker owes dem Här Bauer séng Häerd um Heemwee gewiescht. D'Finette as virop geschréckt a nieft hir hir jéngst Kallef vu siwe Méint ongeféier. Du koum do, schons no beim Haff, de Camion vum Spediteur, déi Wuren an d'Epicerie Laangers bruecht hat. De Camion war héich a mat enger Baatsch zougedéckt. Déi Baatsch war iewer nët ganz fest ugestréckt an huet am Wand gewéitscht, well de Won as séier gefuer.

Du huet de klenge Stär – esou huet dat Källef geheescht – di Baatsch gefaart. 'T wollt séier op di aner Säit an d'Wiss sprangen. 'T mécht och e Saz an eriwwer. A wi d'Finette dat gesinn huet, krut et Aangscht fir säi Stärchen. 'T wollt deem bäistoen an as virum Camion eriwwer gaang.

D'Källef war flénk an as nach ewech komm. Ma, d'Finette war een Ament méi spéit un an as vum Camion erfaast gin. Vum Ku as et op d'Säit geworf gin. 'T hat ee Bee gebrach an eng Flank opgerass. D'Finette huet gemut vu Péng. D'Leit sin erbäi gelaf. Och den Här Bauer. En huet direkt gesinn, datt näischt méi ze maache wir. Gläich huet en de Joër geruff an e gebieden, e sollt dem schéine Finette de Gnodeschoss gin. 'T bräicht nit weider ze leiden.

D'Madamm Bauer an den Heng, den Hiirt, hun allebéid gekrasch iwwer dee Verloscht. Si gungen dien Owend nit mat un den Dësch, a si hun och déi Nuecht nit geschlof. Si hun ëmmer wi am Dram d'Finette héiere ruffen.

Nach laange Méint a Joëren hanneno hu se vun dem schéinen a staarke Finette verzielt, dat esou een haart Enn hat.

EmS

Et war nët ëmmer wéi haut

Eng Pilgerfaart an d'Oktav an alles wat derzou gehéiert

Eis Mamm doheem hat näischt géint d'Judden, au contraire. Si sot dack genuch, et kënt ee mat hinne nach bal besser gewäerde wéi mat eise gedecfte Strépperten!). Fir d'Lëtzebuerger Geschäftsleit war dat kee grousst Luef! Mä well dat scho bal eng Éiwegkeet hier as (kuurz nom éischte Weltkrich), deet et dach wiirlech kengem haut méi wéi an, nach vill manner, hätt een e Schued dërduurch.

Zou Ettelbréck, an nët nëmmen an der Groussaass, gouf et seit jehier en etlech Geschäfte, déi Judde gehéiert hun. Schon den Numm op der Fassad huet dat éierlech zouginn, a kee Mënsch huet sech doru gestéiert. Vill Fislécker Konnschaft as do an an aus gaang, a jiddereen huet séngem Iddi a sénger Burs no kaaft.

Mä do war iewer een derbäi, dee géint all di aner gehéireg aus der Rei gedantz huet. Deen hat eng onduge Manéier fir d'Leit scho baust sénger Dir um Trottoir unzerieden, fir mat hinne an d'Gespréich ze kommen. Dann huet en hinne gesproocht a gefléift bis en se bei sech am Buttéck hat. I'ir de Bucki vun deer Saach, huet en dann och nach mat sech maarte gelooss. A wann d'Leit erëm heibausse waren, wossten se nët, ob se nët iewer iwuer d'Oure gehaë gi waren!

Méng Mamm, déi an alle Stécker gutt wosst, wat se wollt a wat nët, hat esou l'assonge natiirlech um Napp. Fir dem Geméich vun dem Käreil aus de Féiss ze goen, huet si all Kéier, wou se huet missen do passéieren, ganz einfach den Trottoir gewieselt.

Lo wäerd schon dësen an dee sech ongedëlleg gefrot hun, wat der Jomer dat alles mat eiser Muttergottesoktav ze din hat! Majëmmen a gewëss, hat et dermat ze din, an nawell e sëllegen! Well, wien um Tur war fir fir d'éischt a séngem Liewen mat an d'Oktav ze pilgeren, deen huet missen d'éischt Kommioun passéiert hun. Zwou verschidde Saachen wuel, déi iewer nët ze séparéieren waren. Well, béides huet misse sin, an eent eleng, dat gouf et nët!

Duerwient as du méng Mamm mat mir nach vir der Karwoch an dee roude Postauto geklomm a sin op Ettelbréck gefuer, mä nët an d'Groussaass! Mir gungen eeriicht op de Fruuchtmaart an op en Haus do lass, mat enger breder stengen Trap virdrun. D'Geschäftsmaart hätt een dem Gebäi nët ofgesin, wann nët iwuer der Dir grouss gestan hätt: CAHEN – Tissus et Confections.

Den Här an d'Madame Cahen, eng bëssen eler Koppel, hun äis frëndlech emfaang a gefrot, wat cise Wonsch wär. „F. Kommiounskostüm fir de Bouf“, sot méng Mamm an huet op mech gewisen. Wéi den Här Cahen mech dunn (wéint ménger Taille) enker genee vun enne bis uewe gekuckt huet, gouf ech ganz rout am Gesicht! (F. Méchanissem a méngem Kresslaf op dee gudde Verlooss war, well en apaart fonctionnéiert huet, wann et am mansten erwaart gouf!)

Mä dat hat sech huerdeg rëm gin, an ech hun a Rou mer de Geschäftsraum ugekuckt. Di stabil ecchen Téik an derhanner di héich hëlze Gefaacher agestéckte voll mat Rullen Duch a Stéfter bis uewen aus enner d'Versinn. Mat hirem delikaten Teint an e bësse kleesper vu Figur, huet den Här an d'Madame Cahen hanner der Téik bal ausgesi wéi Parzcläinsfiguren. Duergeint, méng Mamm an ech, vun der Fréijorsluucht scho markéiert, wéi zwéi Leit vun engem anere Kontinent!

Wéi dunn no a no bis eng hallef Dose Kostümmer op der Téik ausgebreet luchen, as méng Mamm gesinner Aen a Verleënheet geroden. Fein an zréckhalen huet den Här Cahen si gewäerde gelooss. No villem Kucken aa Frieden hat si et dunn iewer fäerdeg bruecht, datt jhust zwéi Kostümmer fir de leschte Choix nach iwreg bloufen: E schwaarze Kammgaars an en donkelbloe Cheviots!

Ménger Mamm huet de Kammgar besser gefall, mä e war e gudde Krack méi deier wéi deen aneren. Duerwient huet si dunn erëm gezéckt! Der Här Cahen huet du virugehollef an hir explizéiert de Kammgar wir eng besser Kallitéit an duerfir och méi staark. *Dat* Wuert huet dunn den Ausstreech gin! De Kammgar gouf bezuelt an agepaakt. D'Box dervu war mer en Hor laang iwuer d'Knéien, mä dat sollt keen Nodeel sin, well ech jo nach ging wuessen! – Mat héije schwaarze Schong an eng wäiss Brassiär fir op de lénken Arem war ech du fäerdeg ausstafféiert fir méng éischt Kommioun. Den deegleche Kommiounsunterrécht an der Ouschtervakanz duerno war dunn nët weider wéi de leschten Training nach virun engem grouss Match!

Op wäissen Ouschtersonndeg stonge mer an eise neie Kommiounsgezäi scho mueres fréi op der Gaass virum Paschtoueschhaus drop ze waarden, fir feierlech mat der Prässion an d'Kiirch geleet ze gin. Et war eng Päerdskeelt!

Jhust dcc Moment, wou se sech de Bierg op a Bewegung setzt, brécht eng rose Schnéischauer lass! Schnéiplacke wéi Dalere si getrollt, a schuerkapp wéi mer waren, as d'Schnéiwaasser es iwwer Nues a Monn gelaf. – Fir eniichter an an deer Saach ganz sécher ze sin, war es am Kommionsunterricht ageschäaft gin, mir sollte beim Zännbotzen deen Dag oppassen, datt mer kee Waasser ginge schlécken! U Schnéi- a Reenwaasser war nët geduecht gin an och keng Rieds gang!

Onversinns war dat elo eng ganz nei Situatioun! Ech hun de Mond zesumme gepëtzt, an di äiskal Kommionskärz am blousse Grapp as ausser Kontroll geroden an huet no vijhenzeg genäpt...! An der Kiirch duerno as dunn iewer di ganz Feier, well gutt ageprouft, wéi op Rulette gelaf. De Paschtouer an d'Leit alleguer konnte mat äis zefridde sin!

Doheem an der waarmer Stuff war den Dësch scho gedeckt, a Pätter a Giedel waren do. – Jhust datt mer es sollten usetzen, plättelt mäin iclste Brudder eraus, ech hätt an der Prässioun meng Kärz esou kromm gehal „wéi en Iesel“! „Wéi en Iesel séng Ouren hält“, hat e wuel gemengt! Mä och esou hat jidderee verstan, well keen huet em drop gelount. D'Bemierkung war gefall, mä nët fir mer den Appetit ze stäerken!

Vum Kommionsmenü wir hautjesdaags nët vill Ophiewes ze maachen, mä fir déi Zäit war e gutt an der Geleënhcet ugepasst: Eng Rëndsopp mat Vermischell, frëscht Randfleesch mat Moschtert, Gromperen an Muerten. Fir Dessert gouf et eng Taart mat Äppelschnëtz a Kaffi, zervéiert an dee schéinen héije Gubelië nach mat engem faarwegen Décor vu Bëschäerdbeer drop!

Wéi mer du beim Kaffi souzen, gräift méng Mattant, déi méng Dafgiedel war, no hirer Posch a lëet doraus e 50 Frangschäi méngem Papp nieft séng Tas a seet, et wir fir eng Auer fir mech! Méng Mamm wiert gläich bei hirer Sëschter, si hätt dat nët solle maachen, dat wir jo nët néideg gewiescht, an esou dees. Mäin Dafpätter (dee Bréifdréier mat Stot a Kanner an nëmme wäitlefeg Famille nach war), zitt dunn och säi Portefell a réckt mat engem 25 Frangschäin eraus. Mäi Papp seet villmools Merci an, no enger Weil, faalt en di béid Schäiner a stécht se a séng Jhillistäsch – wou se, vu rechtsweën, nach haut misste sin! Well déi Kommionsauer krut ech ni! – Haut iewer wir ech méngem Papp bal e Merci schëlleg, datt en deemools sou weis a ver-

stänneg war. Well mat ménger Kommionsauer hätt ech bestëmmt méi Misär wéi Freed gehat. Méng eler Bridder haten allebéid scho virdrun och keng kritt.

Laang Woche vergungen dunn nach bis d'Iréijor sech endlech op de plakechen Éislécker Koppe fest établiert hat. D'Luucht as méll a woodlech gin, a spéit an der Nuecht hun d'Laffresser zu Dausenden dat jongt Grings un de Bichenhoën ëmschwäremt. E kale Réckschlag vum Wieder war nët méi ze fäerten!

Et war em déi Zäit, wou ech mech gesinn enker mëttwochs no der Schoul mat de blousse Bee bis iwwer d'Kncien an engem Päerdsemer mat woodlech Waasser stoen. Well fir deen aneren Dag hir Prouf ze bestoen, hun d'Féiss misse frësch an ausgerout sin. – D'Sonn huet nach durch d'Fensterriidoën an d'Kummer geschéngt, wéi ech an d'Bett scho gung.

Ëm dräi Auer an der Nuecht huet méng Mamm mech waakreg gemat. Mäi Papp war schonn op de Been. De Kaffi war fäerdeg a gouf an aller Vitesse gedronk, well em véier Auer sollte mer op der Maartplaz sin. Iwwerdeems d'Mamm mir an de Kommionskostüm gehollef huet, hat mäi Papp de Baart gemat a sech fäerdeg ugedon. – Well mer jo mat Zäit rëm hongreg géifen, hat d'Mamm es Schmiere mat engem Wupp gedréchent Zoosis an eng Schongkëscht gepaakt fir mat op d'Rees. Mat der Kartongkëscht an enger Hand a mat mir un deer aner, as mäi Papp du mat mir d'Duerf aus geschréckt.

Op der Maartplaz stunge scho vill Leit, déi een an der Däischtert iewer nët richtig konnt erkennen. Di eenzeg Persoun, déi een däitlech konnt gesin, war de Paschtouer am wäisse Surplis. Dat eenzegt séchert Unzechechen och op dat wat do bevirstong.

Zur Mucressäit huet op eemool den Himmel ugefang sech ze fierwen. An de Ställ doruechter hun d'Béischte schonn ugefang sech aus der Nuetsrou ze hiewen, well d'Kéiketten hu gerabbel. – De Paschtouer seet, d'Leit sollten sech opstellen, et wir lo Zäit! Iwwer d'Prëssiounsuerdnong as nët vill ze soen; jidderen huet se kannt, well se as schonn éiweg déi selwecht. Mat „Vater“ an nach emol „Vater“ koum d'Gebiet dunn an de Gank a mat „Grüsst zeisst de Marrja“ gung et monter weider.

Wéi mer baust dem Duerf waren, as d'Sonn op eemol hannerem Horizont wéi aus engem däischtre Prisong ausgebrach. Well mer hir ent-

géint gungen, huet hirt bläregt Liicht es geschwënn deermoosse geblent, datt mer de Kapp hu misse bécken.

Wann hei virausser gemenkt gouf, iwwer d'Préssionsuerdnong wir näischt Apaartes ze soen, da misst ech mech elo scho bal crëmhuelen! – Ervirschiewen a scho bal ze luewen as dach dat eenzegaartegt Arrangement vun esou enger Manifestatioun. D'Familje spillt dobäi keng Roll, si existéiert nët. Jidderec gët séngem Etat Civil no agereit an iewer marjheiert en, wuel a séngem Grupp, mä als Eenzelgänger mat. Op déi Manéier gët de ganze Virgank gutt iwwersichtlech a vill méi efficace. Zemol de Gecschtchen als Haaptakteur d'Méiglechkeet behält sech tëscht dee béide Reien, wéi an engem Couloir, fräi an hin an hier ze bewegen. Bal as en dann hannen a bal as e vir. Séng onberechenbar Mouvementer gin dem Gebiet da Schwönk an ëmmer erëm neien Opdriff!

Wéi mer duerch d'Felenerhecke gungen, hun d'Vullen hire Mueresconcert gin. An deem jonke Laf vun de Bäm hu se zou alle Säite gefleet a gepaff. Et war wéi e grousegt l'est! A quasi als eise Baitrag derzou, hu mir tëscht zwéi Rousekränz an enger Paus, e Muttergotteslidd ugestëmmt.

D'Landstrooss war nach flicht vum Da. Hin a widder hun dovu rout Schleke profitéiert fir nach virun der Dréchent vun engem Summerwee op deem aneren ze wiesselen. Et huet ee verdäiwelt missen oppassen, fir nët op se ze trieden. An engems huet een icwer och anuecht geholl, datt se alleguer e Butz gringt Gras mat virugeschläft hun. Fir gutt Wieder sollt dat e séchert Zeeche sin! Baust de Felenerhecken as d'Strooss dunn dréche gin, a méng schwaarz Kommiouns-schung goufe vun dem roude Stroossesand esou elle rout, datt ech se bal nët méi rëmkannst hun.

Zu Felen, wou mer duerno passéiert sin, hun d'Leit bannt de Fënstere schonn d'Ridoën op d'Säit geschäert fir eis Prässioun ze kucken. Déi Grimmel huet engem gutt gedon, well di éischt Middegeck an de Beem hu mer scho gutt gespiirt. Vu bal 12 Kilometer hate mer gutt iwwer d'Halschent schonn erof! Aus dem Duerf eraus „an der Häng“ huet di laang Allee vun Nëssernten äis ëmfaang. Dee frësche Schiet ënner hire brede Krounen huet es du wiirkelech ergätzt, zemol well et géi biergop gung.

Déisaat der Héicht vum „Lopert“ wire mer du voll an d'Sonn geroden! Mä di déck Nëssernten

um Summerwee hun och do mat hirem Schiet äis vill Gutts gedon. Well et schätzeg do biergof geet, hun d'Knéien ugefont es wéi ze din! Dee laange knubbelege Pawce fir an Ettelbréck eran huet déi Saach keen Hor besser gemat. Mä do as dunn eppes passéiert, wat eiser feierlecher Aktioun bal all Cachet geholl hätt!

An deer enker Felenerstrooss beim „Licky“ (e landbekannten an dichtege Houfschmadd déi Zäit) stung e Päerd am Noutstall. Se ware jhust am Gaang him d'Houfeisen opzepassen. Dat routgliddegt Eisen huet den Houf gesengt an de stécksege Gallem dervun as wéi eng Wollek an der Gaass geschwieft. Dee schroe Gestank vu verbranntem Houf huet dunn op ee Coup eis fromm Saach terribel relativéiert! Déi heemlech Hoffnung, déi ech nach hat, den Här an d'Madame Cahen géife vläicht do enzwou um Trottoir stoen a mech an hirem Kommiounskostüm gesin, hun ech do gläich opgin. An der Groussgaass hun di Ettelbrécker Geschäftsleit d'Sonnestoren erausgekiirpt, an um Trottoir stung kaum e Mensch, dee vun äis Notiz geholl hätt!

Op der Gare virun der Spär stung schon eng Mass Leit! Eis Prässioun huet sech du wéi vum schwen opgeléist, an éi ech mech ëmsinn, hat mäi Papp mech scho fest bei der Hand. Mir hun es duurch d'Leit duurchgewullt bis vir bei d'Gelänner. Um éischte Gleis war jhust eise Pilgerzuch vu Wolz agelaf, a mir jhust vis-à-vis stung

D'Geschäftsofzeechen vum Caffi Licky an der Felenerstrooss zu Ettelbréck, dat an den 30er Joren nach dem Fotograf Nic. Sibenaler opgefall as: En Arrangement vun Houfeisen a Form vun engem symetresche Bucki.

d'Lokomotiv! – Ech hat nach ni eng gesin, sou eng gewaltig onmändéideg Maschinn! Do war „Tullen“ doheem hir Dampfmaschinn nach jhust e Späzmännchen dergéint! Déi maanshéich Rieder mat hire staarke Biellen hun nët boujhéiert, mä um ganze Rump huet se gekacht a gehacht, nervös a widdeg wéi e wëllt Déier!

Am Zuch ware schon all Coupée voll, mä mer fonten nach esouvill Plaz, datt mer konnte sëtzen. Et war eng greilech Hëtzt dobannen, an nach ëmmer gouf riicht viru gebiet. Laang huet et du nët gedauert an d'Ac si mer zougefall.

Wien elo sech erwaart, datt ech alt riichtviru méng Erënnerongen auspaken ewéi Souvenir-stécker aus enger Vitrin, deen as falsch beriicht! No sechzeg lange Jor as villes do nëmme méi Brochstéck, an et misst erlaabt sin, det an dat e bëssen z'erhändschen an och nawell eng Grimmel bäzeflécken!

Wéi ech an der Stater Gare rëm zou mer kouw, war et mir wéi engem dee vum Waasserstroum gepaakt a wéi am Tommel eraus op d'offent Mier gespult gët! Wéi do sech orientéieren, et feelt un Unhaltspunkten! Esch an Lach an Ettelbréck war dat Gréisst vu Lokaltéit, wat ech bis dohëner gesin hat. Kee Verglach mat der Stad! Déi villeg Leit an déi sëlliche Stroossen!

Ob mer mat der Pilgerpréssion vum der Gare erop an d'Stad gungen – ech glewe kaum! Well an irgendeiner Gaass bleift mä Papp op eemol stoen. „Hei, gesäis de“, seet en, „kuck emol, wat Steng!“ an huet séng verschafften Hand op en décke Mollong geluegt am Sockel vum engen Gebai, wou mer jhust virdru stongen. (Mäi Papp hat ëmmer Freed um Bauen, mä am Eislék waren esou fasséngerlech Mauersteng nët ze fannen.) „Dat as d'Region!“ seet en hannendrun an huet séng Hand um Stee gelooss, wéi um Réck vum engem treien Hond, deen e wëllt stréilen. D'Leit um Trottoir hun d'Käpp gedréint an e bëssen erfieert äis bekuckt. Dat huet mäi Papp keng Fatz gestéiert! Mä mir kouw et bal vir, wéi wann hien, mat séngem Luef op d'Region, an der Estim vum de Leit nët grad gestige wär!

Alt viru si mer duerno, nieft enger öffentlecher Plaz mat décke Käschtebäm rondëm, op engem gringe Wues gelant, wou mer es néiergelooss hun. Well d'Wiss ofhung, konnte mer äis midd Been strecken a souze ganz kammoud do. Déif erof an den Dall huet een op d'Deech vu villen Haiser gesin.

Mäi Papp war grad am gaang d'Schongkëscht mat de Schmiere laszeknëppen, wéi op eemol e klengt Meedche virun äis stung. An der Hand huet et äis e Bukki Märéisercher duergereecht. „Mir kafen näischt esou“, sot mäi Papp ganz kuurz. D'Meedchen huet sech ëmgedrëint an as gaang. Et war sou bleech a spizeg am Gesiicht! – Hatt war wuel vun ënnen crop aus dem Pafendall komm. Deen Numm war fir mäi Papp e rout Duch, well Heescherei a Liddregkeet kouw him ni séier genuch aus de Féiss!

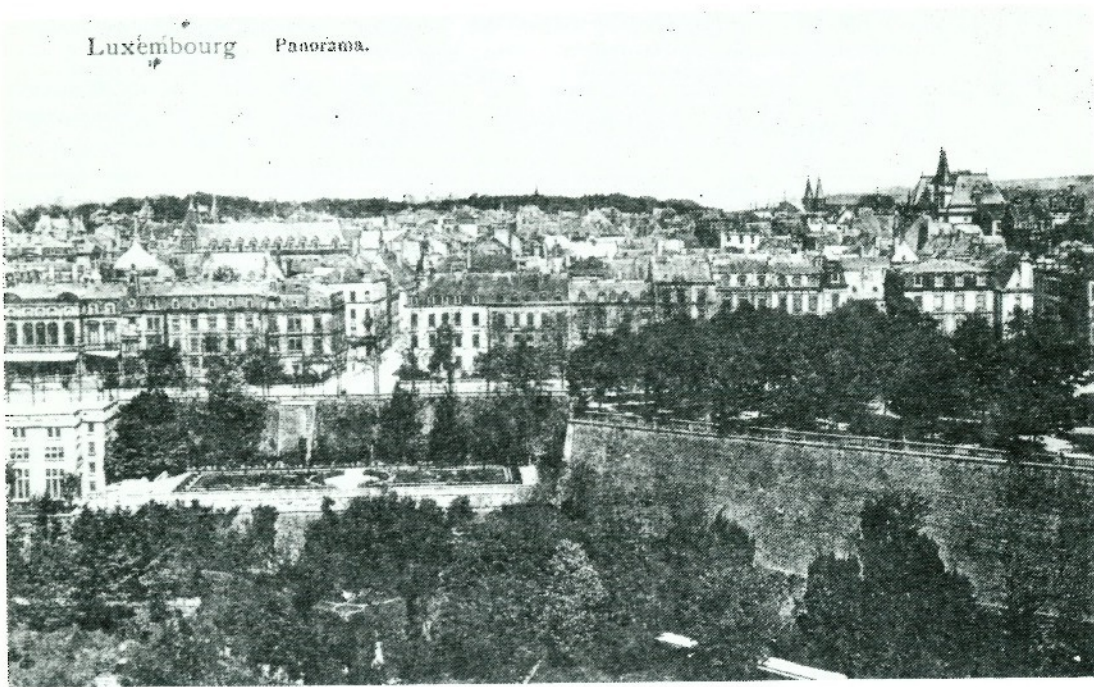
Nodeem mer gepicknickt haten (wéi een haut géng soën), si mer iwwer déi Plaz mat de Käschtebäm do direkt an eng Kiirch eragaang, déi mäi Papp wuel op séngem Programm hat. Et war hallef däschter dobannen. Ouni eng Schwirregkeet iewer huet hien durch d'Säiteschëff de Wee fond bis bei en Altor, dee belicht war. Mir blouf bal de Mond opstoën! Ënnerm Altordësch, hanner Glas luech e jonge Mënsch de laange Wee um Réck ze schlofen. Dat wir den hellege Gérard Majella, sot mäi Papp, mä et wir en iewer nët richtig, well et wir nëmme eng wuesse Figur! Dat konnt ech him bal nët glewen, well dee jonke Borscht a séngem laange Klouschterrack hat schéi rout Baken an eng gesond Minn, – vill méi wéi dat klengt Meedche vun éinescht!

Den Hellege vun ënnerm Altor sollt ech schonn huerteg nach enker rëmbegéinen, ënner ganz aneren Émstänn! Aus engem Duerf no zur belscher Grenz hat mäi Papp fir dee Summer nach e Kniecht gedangt. Et war e grouss schiedroge Karel, an all Mënsch am Duerf huet sech alt gefrot, wéi dee wuel mat engem geluedene Mëschtbeijar géif cens gin. Wéi dunn och nach bekannt gouf, datt hie schonn am Klouschter soll gewiescht sin, huet dat him alles mä nët profitéiert.

Am spéide Summer sollte mir zwéin um Feld e Stéck Kléihuewer opbannen. Ech war matgeschéckt gin, fir d'Stréisel ze leën. Wéi gung et, op eemol hate mir Rieds vum hellege Gérard Majella! De Kniecht zitt eng Hucwergaarf erbäi, mir setzen äis nieweneeneen drop, an hien erzielt mir aus deem wonnerbare Liewe vum deem Hellegen.

F. Borscht aus dem Duerf, dee mer guer nët anuecht geholl hun, stung op der Landstrooss äis nozekucken. Op emol schalt et iwwer d'Gewan: „Du ... Pater, wëlls de wuel schaffen, émplaz Geschichten z'erzielen!“ Mir waren terribel erfieert.

Luxembourg Panorama.

Geschwënn duerno koum eise Kniccht fort, an ech hun ni méi eppes héiren, weder vum „Ueschtrëffer Jhemp“, nach vum hellege Gérard Majella!

Ob mir dee Mueren nach an d’Katedral gungen? All Oktavpilger, dee sech e bësse respektiert, passéiert zweemol do, mueres fir an d’Pilgermass an nomëttes fir an d’Andacht. Zäitméisseg wir et äis bal nët méiglech gewiescht, an iewer mengen ech – dach! Well, mer koume genee aus deer Richtong, wéi em d’Mëtteszäit mäi Papp en Här do friet, wou een hei „gutt a bëlleeg“ kënnt zu Mëtteg iessen („präiswert“ war déi Zäit nach nët am Gebrauch)! – Den Här kuckt es enker grëndlech – a seet du voller Verständnes, mir bräichte nëmme riicht virunzegoën, do fënnte mer wat mer gänge sichen.

An der Bäder- oder an der Beaumontsgaass enzwousch si mer agekéiert. Duurch en Hausgank koum een no riets an e Raum, dee méi enger Wirtschaft wéi engem Restaurant geglich huet. Op Stullhéicht alt ronderëm war e mat deeselwechte wäissbloee Plättercher bekleet, wéi scho baussen de Korridor. Den Appetit as engem scho bal vergaang, wann een di kalblo Dëssinën nëmme gekuckt huet!

Lit souze schon en etlech Leit do z’iessen, a mir hun es och un engem vun dee ville klengen Dëscher ugesat. Op eisem Dësch stung e Gräppche Märeisercher an enger Vas, déi mer bal kënneg virkoumen. Et war mir, wéi wann ech se schonn enker gesin hätt!

Hannen am Fong nieft dem Comptoir hung e grousegt Bild ënner Glas. E Broschbild vum Herkull Grün. Ech hun hien direkt erkannt, well all gesonnte Bouf huet déi Zäit vun der Aera Grün e bëssen Herkull gspillt a wir am léifsten als klengen Handkessel mam grouse Meeschter virugaang.

Wéi ech mech dunn enker no hannerrécks ëmsinn, hängt do iwwer der Dir en anert Bild, mä nët sou grouss, vun engem aneren Athlet, duergestellt mat engem ganzen Tassel Bommen bei de Féiss! No längerem Stuerken konnt ech vu wäitem säin Numm drënner entzifferen. Et war den Herkull Wolff, een aneren, mä nët esou bekannte Lëtzebuerger Herkull.

De Menu, dee mer kruten, war „präiswert“; an anere Wüirder, näischt méi an näischt manner wéi dat, wat et war! Engem Herkull iewer wir, bei esou engem Kascht, d’Bommestemmen huerdeg vergaang!

D'Portal vun der Cathedral war nach ferrem zou, wéi mer koumen. A scho stong eng Onmass Leit derbäi ze waarden. Am Häffche virdu stongen se Kapp u Kapp an dërbaust scho bis an d'Strooss. Mir hunn es bäigestallt, mä koume nëmme méi bis bei den Trottoir. Drop koume mer nët! Hannert äis goufen et hirer ëmmer méi, bis mer zu gudderlescht do ageklemmt ware wéi an engem Schraubstäck!

D'Sonn huet op déi ganz Mënschewull gedréckt, an aus deem schwaarze Gezei ronderëm huet et no Schweess a saurer Mëlch geroch! An deer Hëtzt do, a vum ville Marjheire scho mueres fréi, gouf ech dunn sou midd, datt ech mech bal nët méi op de Bec konnt halen! Um Buedem am Stëbs tëscht menge Féiss an, dem Trottoir gesouch ech eng gëlle Brosch do lichten. Ech hunn emol nët probéiert fir mech derno ze bëcken. Si war mer egal!

Op eemol gouf d'Portal grouss opgemaat. Wéi wann een eng Waasserschleiss zitt, as dunn de ganze Mëschquascht an d'Cathedral cragestroumt, an am Nu war et dobanne voll. – Fir datt ech nët nëmme Fraleitsräck a Paltongsrëcker geséich, huet mäi Papp mech an d'Luucht gehuef. Ech gesouch de Votivaltor! – Engem deen nach keen anert Gelichts gesin hat wéi eng Stallanter an eng Petrollslucht, deem blouf de Verstand bal stoe virun esou enger wonnerbarer Saach! Eng Abberzuel vu Gasflämmercher sin do gedabbert, an hin an hier an op an of gebëstelt wéi Seechoomëssen. A wéi de Schaz aus der Seechen hunn déi sëlwer a gëllen Häerzer um Altar gelicht a geglännert! – Vun der Muttergottes iewer war ech enttäuscht. Si huet al ausgesin, an hiren Teint huet mer nët gefall. Eis doheem an der Kiirch op der Mederchessait hat vill méi e schéint Gesicht!

Laang konnt mäi Papp mech nët an der Luucht halen, an ech sin crëm tëscht Jhüppen a Boxee wéi an engem Pëtz verschwonn. Wéi d'Andacht dunn ufong, as d'Gedrëcks vun de Leit rëm méi uereg gin. Ëmmer méi si mer dem Drock zu enger Sait ausgewach, bis bei e Beichtstull! Dat war dunn ewéi e feste Punkt, op deem mer es wollte behaapten. Mä dat war nët de Fall. Fir mech aus dem Gedrëcks erauszekréien, huet mäi Papp mech kurzerhand eran an de Beichtstull geschuppt, dee grouss opstong. Vun der barbarescher Hëtzt an der Cathedral sin ech dunn do um Siess vu Middegkeet entschlof!

Datt mer duerno och an der Missiounsaustellung vun de Wäisse Paatre passéiert sin, bräicht ech bal nët ze ernimmen. An iewer as et derwäert. Well all dat schrot Geschir, wat do gewise gouf, war villfach nach déi Zäit am Gebrauch, et ware keng Museumsstécker. Messeren a Lanzen vun allen Sorten a Gréissten, gëfteg Feiler (deen een et awer nët konnt ofgesin!), a bëisarteg wëll Déiren, déi rosen d'Zänn geschielt hunn, jee elauter sou Geméich fir d'Leit fäerten ze din. Op dene schwaarz-wäisse Fotoë vun deemools, déi nach niewebäi gewise goufen, hunn d'Kongopatre sou wäiss gewiirkt wéi nëmme méiglech, an d'Negren sou schwaarz an esou wéischt wéi d'Däiwlen an der Häll! Mir war et guer nët gemälleg. Well vill huet nët gefeelt, an et hätt dobanne no Zopp mat Mënschefleesch geroch! – Ech war méi wéi frou, wéi mer heibaussen den Trottoir ënner de Féiss rëm haten.

Eise Pilgerdag gung du schon no zu Enn. Welleche Wee mer gonge fir zrëck op d'Gare, kann ech nëmmen un Hand vun enger Begebenheet nowisen. – Mir stongen op eemol virun engem grouse Gebai mat enger grousser, eidler Plaz virun. Seng schneiwäiss Fassad huet an der Sonn gelicht wéi pure Marber! D'Gebai war splënternei a seng Steng nach esou frësch, wéi wa se geschter léischt aus dem Broch komm wieren.

Wéi ech virum Haaptportal dunn d'Luucht auskucken, gesin ech doriwwer zwou stenge Figure, Mann a Fra, lass a labber mat Ärem a Been an der Loft flankéieren. Se hucken do um Gesiims sech vis-à-vis an ouni eng Grimmel Jheen – potzpuddelplakeg!

Fir e Bouf, dee viru kurzem eléischt seng éischt Kommioun gemat hat, war dat eng kriddleg Saach. Ech wosst vill ze gutt Bescheed, well am Reljounsunterricht hate mer dat sechst Gebot absëns gutt duurchgëakert. Wann ech elo déi plakeg Koppel do nach eng zwete Kéier kucken, och nëmmen aus Vurwëtz, dann as dat schlecht Absicht! Esou eng elle Sënd konnt ech aus ménger éischer Oktav nët mat heem huelen. D'Zittlacher vum Beichtstull wire bal ze enk fir sou e Batz duurchzekréien. – Ech hu méngem Papp och nëmmen hallef méi nogelauschert, wéi hie mir explizéiert huet, dat schéint Gebai do, dat wir d'ARBED, eng räich Gesellschaft, déi Eisen a Minett géng verschaffen. Mir as opgefall, datt hien op eemol mat engem anere Respekt vum Minett geschwat huet wéi soss. Well all Nouvel-

len, déi deemools vun do koumen, hun am Éislek kee groussen Uklank fond²⁾.

Mir hun d'ARBED verlooss a sin criwwer an d'Al-Avcnuc gewiesselt. An enger landwirtschaftlecher Maschinnenhandlong do, op déi mäi Papp déck Stécker gehal huet, hat hien zwee Méimaschinnemesseren an Opdrag gin. Se sollte mat neie Limméchter besat gin. Well den Heemount nobäi war, wollt hien dervu profitéieren, fir se mat heem ze hucen. D'Messere warc fäerdeg, a mer kruten se propper a Pakpabeier mat neier Ficelle verknéppt, déi nët gespuert war gin. Well se zimlech Gewiicht haten, fir se an enger Hand ze droen, huet mäi Papp se op d'Schëller geholl wéi e Gewier.

Knaps baust der Dir iewer huet hie sech beschwéiert, datt déi Messeren esou deier ausgefall wieren. Dat war nët ze verwonneren, well mat dene neie Präisser nom Krich koun hien nët richtig zouwee. Hien huet nach mat Mark an Daler gerechent. Vlächet huet och schonn deemools en onbekannte Bazill grasséiert, denn d'Leit hautjesdags „Inflatioun“ géngen nennen.

Eigentlech hätt mäi Papp missen ëmstand sin déi Reparatur un dene Messere selwer ze maachen. Well doheem op eise Haff stung e sonnert Gebai, dat mer „d'Schmëdd“ genannt hun. Himmer an Zaangen vun alle Gréisste waren do, en Uzelt, eng Ess mat Kamäin an e Blosballech aus mëllem Schwéngslieder mat zwou Zupappen aus Schoofspelz ënnen drënner, déi ëmmer sou aartlech geschluppt hun, wann de Ballech gezu gouf! – Déi ganz Ariichtong hat mäi Papp enker gesteckt, mä si huet zou nët vill gedingt. A wann et mol decrmoosse gereent huet, datt mir Kanner nët méi wosste wat ufänken, da si mer „op d'Schmëdd“ gaang an hun um Blosballech gezunn a gerappt, datt d'Holzkuelen an d'Äschen op der Ess an d'hei Luucht geflu sin!

Mat Hummer an Zaang war mäi Papp guer nët préiweg. Mä mat dene komplizierste Nouten am Kiirche-choral gouf hie spilles eens. Liicht a sécher as séng Stëmm hinne nogaang op an of, wéi de Kawechelchen op den Äscht vum Bam. A wann op Krëschttag an der Fréimass säi kloren Tenor de „Natus est nobis“, solo an ouni Begledong, ugestëmmt huet, dann huet an der Kiirch alles gelauschart an et gouf esou roueg dobannen et hätt een an deem grouse Raum eng Spéngel héire falen. – No esou enger Leeschtong hun ech mäi Papp dacks misse kucken, an et as mer munnches un him opgefall: Séng schéi riicht

Nucs mat deem glat geschuerene Schnutz, déi donkel Ae mat hire schwaarzen Apherhor, a säi strackt kuurzgeschniddent Hor ouni Scheed um Kapp, mat engem spatze Wutz iwwer der Stir, e bësse bal wéi de Napoléon!

An der Gare war et nët méi deen Trawolt vu mueres, wéi mer ukoumen. D'Owessonn huet an d'Hal geliicht, an déi faarweg Marberbekledong un de Wänn huet schéin ausgesin. Rietserhand an der Hal waren eng, zwou, dräi grouss duebel Dire fir an déi verschidde Wartesäl⁴⁾ vun dene verschiddene Klassen. Dat war eng räsonnabel a kammoud Andelong, déi de Leit et liicht gemäit huet fir huerteg erauszefannen, wou se hi gehéieren. Fir eng véiert Zuchklass, déi et och gouf, war näischt méi virgesin. Entweder war et nët dërwäert fir déi Zort Leit, oder se waren ëmstand drop ze verzichten, wat op dat selwecht erauskënnt.

Kaum ware mer an der Hal ukomm, geet mäi Papp op déi éischt vun dräi Diren zou, setzt d'Méimaschinnemesseren dernieft a seet: „Kuck emol hei déi Diren! Déi gi bannenzeg a baussen-zeg op!“ A fir Bewäis péckt en e Battant vun der Dir, dréckt en no bannen an zitt en de Konträr, – a léisst lass. D'Dir huet zréckgefacht, geschwenkt a gewibbelt bis se rëm stall stung.

Mä et war nach nët alles, wat hie mer wollt weisen! Dunn dréckt en di héid Dire grouss op a mam ausgestreckten Arem weist en an de Wartesall, dee voller Leit souz. „Hei as et fir déi räich Leit!“ seet en a vollem lescht, wéi wann hie bal frou wir, datt et deer nach géif! – Eist Spill mat den Diren war scho virdrun opgefall, mä déi Kéier hun all Käpp sech zu äis gedréint, well all Lienzelle war dervu betraff. Wéi déi schwéier mat Koffer beschloën Diren hannert äis zougeschloc sin, dann hu se am Schäin vun der Owessonn geglännert, wéi wa se aus purem Gold wieren!

Zu deer leschter Dir do an der Rei gunge mer duerno eran. Bis eisen Zuch sollt fueren, hate mer nach e bëssen Zäit. Dësen an dee Kënnegen hu mer do getraff a genuch Gespréich fond. Ob mer gutt gebiet hätten, goufe mer gefrot. Wéi d'Sad mir gefall hätt, an deer Taratärgespréicher nach.

Iwwerdeems war et dobausse schonn däischter gin, well et huet sech e Wieder zesummegezunn. Am Zuch hun d'Luuchte scho gebrannt, a mir am Coupé vis-à-vis souz e jonken Här mat engem rengen distingéierte Brëll op der Nucs.

Sou een hun ech mer ëmmer gewëncht! A béiden Hänn hat dee jonke Borscht en déckt Heft an dat e stänneg gekuckt huet. Vlächet war hien e Stodent vum Kolléisch, hun ech alt geroden. Mä d'Heft huet en sou héich gchal, datt ech säi Gesiicht mol nët ganz konnt gesin. Hie muss bal mäin Intressi gespiirt hun, well ech hu keen A vun em ofgeschlo. Op eemol leet en d'Heft op d'Knéien, fir datt ech kënnt dra gesin. Mäi Vurwëtz war huerteg gestëllt! Exakt a propper Figure, mat Wénkel an Ziirkel gezeechent, a ganz Träpp Zifferen dërzou, wéi bësseg Honn ëm en Hirsch. Ech krut schonn heemlech Angscht, datt ech och enker sou geléiert misst gin wéi dee Stodent vis-à-vis! – Mäin Intressi un him war stënterlech vergaang. Séng Plaz war op cemol eidel. Hie war ënnerwee op enger Statioun erausgeklomm. Ech hat et emol nët anuecht geholl.

Zu Fittelbréck virun der Gare stung de Postauto schonn ze waarden, wéi eisen Zuch ukoum. Jhust dat mer sollten draklammern, seet mäi Papp: „Du muss eleng fueren, ech hu nët méi Suë genuch. So dénger Mamm ech kéim zu Fouss no!“, wullt an den Ecke vu sénger Boxentäsch an dréckt mer e ganze Grapp kleng Mënz an d'Hand. Mir as ewéi eng Zill op de Kapp gefall, an éi ech

mech ëmsinn, stung ech mudderséileneleng, well mäi Papp war scho fort! Ouni Begleetspersoun war ech nach ni gereest, an den Autobuschauffeur, den „Tunn“, war fir graff a stronzeg bekannt. Ech hun e gefaart!

Wir de Bus clo strubbelvoll, fir mäin Optrëtt wir et besser gewiescht! Mä kaum eng hallef Dose Leit souzen dran! – Nodeem och eng Weil gezéckt hat, klammern ech an. Mat sénge gewécheste Gette steet den Tunn scho viru mer. Ech gin em mäi Ganze Grapp Mënz an d'Hand, a wéi e se kuckt: „Wat as dat do dann?“, knoutert en haart a fänkt un dat klengt Gribbel ze zielen. – „Mä dat geet jo nët duer!“ jäizt en, „do fele jo zwéi Sou!“ Ech stung ewéi um Stillchen, an dem „Wäissen“ op der hënneschter Bankett war näischt vun deer Zeen entgaang. „Hei si se!“ rëfft dunne jonkt Wiirtsmeedchen, deem säi Brudder mäi Schoulkomerod war. Den Tunn war dees zefriden. Ech konnt mech setzen.

Wéi ech an der Däitschert eleng dohcem ukoum, huet méng Mamm bal d'Hänn um Kapp zesummegeschlo: „A wou bleift dann däi Papp?“ as et hir entfuer. Ech hun hir alles erzielt. Mä dat gong hir nët duer. Virun allem wollt se wëssen, ween am Autobus war, wéint dem Duerf-

Luxembourg Buffet de la gare 3me classe

Gil Mandy

Allerséilegedanken ... eemol anesches

gespréich. Méng Renseignementer musse nët gutt gewiescht sin, well wat si méi gefrot a méi gewuer gouf, wat hiren Ierger méi grouss gouf!

Si gouf mer z'essen, an ech hun hir nach dët an dat erzielt vun deem villen, wat ech gesin an erlieft hat. Mä si huet méi op d'Viischtdir gelauschart, wéi op mech.

Wéi ech an der Späichertrap war fir an d'Bett, du kouw mäi Papp. Wéi ëmmer hat hien de Wce nët iwwer d'Landstrooss, mä duurch „Foumer“ geholl. Dat war en ofgeleene Gronn, wou all Mënsch nuets gefaart hätt, mä hien nët! Wann en esou eleng gong, huet hie vill mat sech geschwat, well säi stännegt Gehemms huet dat scho vu wäitem verroden.

Gutt gelaunt, wéi wann näischt wär, kouw hien doheem un. Mä dat vergong him huerteg, well e krut du d'Lewitte gelies. — Op der Trap nach héieren ech méng Mamm sech bekloën: „O Jhang, du änners dech ni! Du bleifs éiweg deselwechten!“

Mäi Papp huet sech ni geännert. Fir wat sollt en och? Hie war dach gutt esou!

C. W.

1) Wéi d'Stëmmong géint d'Judden an d'Ausländer hei am Land war, am éischte Weltkrich an duerno, gët ee gewuer am Périodique „D'Natioun – Revue vun der Lëtzeburger Nationalunio'n“, Jorgank 1915-1917. Do liest ee Satz, déi deem spéideren nationalsozialisteschen „Der Stürmer“ keen Hor aus de Féiss gin!

2) Gemengt sin d'Aarbechteronrouen aus deer Zäit.

3) Eng Vuc vun der Stad aus den 20er Joren. Um Horizont, vu lénks no riets, d'Lampertsberger Kiirch, de Waassertur an d'Handwickschoul. Déi héchst Gebaier an der Stad selwer sin, vu riets no lénks, de Cercel, d'Paatrekiirch, d'Hauptpost an „d'Judekiirch“.

4) Deemools gouf et véier Klassen am Zuch, am Wartesall 1. an 2. an 3. a 4. Klass. Hei Buffet 3. Klass.

Op der schwaarzer gliesener Plack um Grafstee stin ënnert dem Numm vum Grousspapp d'Joreszuelen „1846-1931“. Gebuer am Joër 1846! Wéi laang as dat schon hier! D'Rechemaschin am Kapp fänkt un ze soueren: honnertsechsandrésseg Joër. Et kann ee scho soen dat wir eng schéin Zäitche hier. 1846! Deemools wor d'Welt nach wiirkelech anescht a wat deemols aktuell wor, dat gehéiert zënterhier schon zur Geschicht, déi äis Kanner haut aus de Bicher léiere mussen.

1846. Wéi hun déi Déck scho méi geheescht, déi deemools d'Welt regéiert hun? Hei bei äis wor et de Kinnek-Groussherzog Wëllem II. vun Holland a Lëtzebuerg. D'Belsch haten hiren éischte Kinnek, de Leopold I. A Frankräich haten se och erëm e Louis, de Kinnek Louis Philippe I. An Däitschland goufen et e sëllege Kinneken a Präzen. An Eisterräich huet de Käser Franz-Josef II. iwwert eng Onmass vu Länner an Nationalitéite regéiert. Den Zar Nicolas I. wor den Herrscher vun alle Reussen. An England hat déi jonk Queen Victoria d'Box un. An an Italien? do gong deemools alles drënner an driwwer, 't wost een nët, ob et e Jong oder e Meedche wir, d.h. e Kinnekräich oder eng Republik.

An elo gi mir bal grad esou all déi käserlech, kinneklech an aner pränzlech Lännerpappen am Kapp duercherneen. — Iwwerdeems geet de Paschtouer mat de Massendénger um klinzege Kiirfecht op an of, an de klengen, mä ausgezecchnete geméschte Kiirchekouer séngt esou reng a fein a schéin, datt et e Genoss as.

Wat wor dat dach nach eng Welt op déi de Grousspapp deemools kouw. Wivill Saachen, ouni déi mir äis haut d'Liewen iwwerhaupt nët méi virstelle kënnen, woren dunn nach guer nët erfond, jee, et gouf deemools doudsécher op der ganzer Welt nach nët emol e Grappvoll Leit, déi esou Saache gegleeft oder se fir méiglech gehalen hätten.

1846. Honnertsechsandrésseg Joër. Eng laang, laang Zäit. Wat as vun all denen dichtegen a manner dichtege Leit vun deemools an och vum gudde Grousspapp haut nach iwreg bliwwen! E puer Stëbskärercher. An hei, um klengen Duerfkiirfecht, geet et engem an, wat esou e Stëbskärerche weit. Glat näischt.

Gäertnergedanken

Wann d'Jarelaascht däi Glach falléiert,
Däi Geescht sech kraupt,
De Schwonk verléiert;
Sief Sonnebloum,
Sief Sonnebloum!
Bleif heliotropesch orientéiert
Wéi d'Sonnebloum,
Wéi d'Sonnebloum!

Déi séit sech d'Sodel no beihand,
Street sech neit Liewen ëm de Stand
A gleeft un d'Sonn; enttömp am Wand
An naasse Schnéi deet ni méi wéi ...

D'Sonn zësst de Spiirke, téift de Mäerz,
Si hätschelt dech wéi d'Mammenhäerz.
Hei stréilt s'eng Kéng voll gudder Dëng
An do an do! De Bléck zielt zéng.

Mir schmonzelt d'Treed. Méng Stir déi staunt.
Haut bleift den Dag mer gutt gelaunt.

Chrétien Clement

D'Patte pellen op den Héichten

1. D'Patte pellen op den Héichten,
D'Gäert verschëdden Ausheltdoht,
D'Grieser gréngen an de Griichten,
D'Bléien trëndlen an der Loft.
2. D'Stallep schiirpst an d'Päipen dréien
Iwer gramer Bloumewiel,
D'Schlecke plënnren, d'Beie fléien,
D'Dréischel wuddert an der Hiel.
3. Réisch a runn sin d'Wanterstufen,
D'Diischelt op vun Hläerz an Haus!
I huel der Guckuck d'I'akeschnuffen!
Jonktem, fléi an d'Fréijor aus!

D'Patten: Die Knospen, d'Knäpp;
D'Stallep: Maulwurfgrille
Gramer: üppig wachsend
Réisch a runn: Uersch, abgestanden.

Chr. Clement

Matleed

Beim Stroossegruef sëtzt en Hond,
séng Patte si vum Lafc wond.
Säi Pelz deen as vum Reen sou naass,
e leeft schon deeglaang op der Gaass.

En huet keen Heem, keen Ënnerdaach,
vun Hunger as e scho ganz schwach.
E wënselt lues mat renger Stëmm,
datt keen hie wëllt dat as esou schlëmm.

Séng An di schéngen d'Leit ze froen,
wëllt kee vun iech mäi Leed verstoen.
Mä d'Leit gi laanscht, a meescht ganz séier,
t'huet keen e Bléck fir d'aremt Déier.

Du kënnt e Béifche laanscht de Gruef,
an an der Hand en Akaafskuerf,
gesäit den Hond, a voll Erbaarmen,
Freet hien, wat feelt dir dann, du Aarmen.

En heemelt lues dem Hond de Réck,
den Hond dee billt vu lauter Gléck.
de Béifche seet, géi mat mir heem,
ech wunnen bei den décke Beem.

Ech hun en Hamster an eng Kaz,
a fir en Hond as och nach Plaz.
Fir d'éischt wëll ech méng Mamm nach froen,
mä ech weess, di géif dech ni verjoen.

Doheem, do reecht den Hond der Mamm séng
[Patt,
si gët him Mëllech an eng Jhatt.
De Béifchen iever hat mam Hond,
dech beschte Frënd am Liewen fond.

E. Arnoldy

Jean Milmeister

Lëtzebuerger Spioune

Wann ee vu Spioune schwätzt, denken d'Leit mat Grujelen un d'amerikanesch CIA (Central Intelligence Agency), de sowjetesche KGB (Komitet Gossudarstwennoje Besopasnosti), déi englesch MP (Military Intelligence), de franséischen SDFCE (Service de Documentation Extérieure et de Contre-Espionage) oder den däitschen BND (Bundesnachrichtendienst). Et géif awer kengem Mënsch afalen, u Lëtzebuerg ze denken, well mir hu jo keng Divisiounen a keng Atomrakéiten, déi interessant fir e Spioun wieren. An dach gouf et eng Rei Leit aus Lëtzebuerg, déi mat Spionage ze din haten.

Wéi den Éischte Weltkrich ausgebrach as, as den Norbert Jacques, deen de 6. Juni 1880 zu Eech op d'Welt koom, op Zürich gefuer, fir sech do beim däitsche Generalkonsul fräiwëlleg als Zaldot ze mellen. Ma do krut e gesot, se bräichte séng Hëllef net. Dorop hin huet den Norbert Jacques beschloss, Spioun fir Däitschland ze gin. En as vum Bodensee aus, wou en deemools gewinnt huet, a séng Heemecht Lëtzebuerg gefuer, fir dem däitsche Kaser, dee grad säin Haaptquartier hei opgeschloen hat, séng Dëngschter ze offéieren. Wéi en op Lëtzebuerg koom, war de Kaser schon op Mézières-Charleville weidergezun an den Norbert Jacques huet sech schréftlech un de Kaser gericht. Ma e krut keng Äntwert an en as du an d'Belsch gefuer, fir den däitschen Arméien ze hëllefen, Antwerpen anzehuelen. D'kaserlech Arméi awer hat Antwerpen och ouni séng Hëllef crobert an den Norbert Jacques as mat séngem Lëtzebuerger Pass an England gefuer, fir an der „Frankfurter Zeitung“ doriwéi ze schreiwen. En as och duerch Frankräich gereest, vu Lyon op Bordeaux an iwwer Paräis an Dijon zréck. Och doriwéi huet en an der „Frankfurter Zeitung“ geschriwwen. Séng Artikeléi koumen 1915 als Buch eraus: „London und Paris im Krieg“.)

Fir déi däitsch Abwehr huet den Andreas Folmer, alias „Goetz“, alias „Pat“, alias „Richir“ virun an am Zwete Weltkrich spionéiert. De Folmer war fräier Ënneroffizier am belsche Kongo an en hat vill Kontakt mat belschen Offizier zu Bréissel. Wéi en eng Kéier e Buch an der „Taverne des Luxembourgeois“ zu Bréissel leie gelooss huet, huet en Offizier vum belsche Geheimdëngscht allerlee verdächtige Notizen dra fond. Den Andreas Folmer, deen sech zu Veianen opgehalen huet, as heemlech iwwerwaacht gin, an et gouf festgestallt, dass en dacks iwwer Waasserbëlleg op Tréier gefuer as. Ier awer op-

pes konnt ennerholl gin, koumen dem Folmer séng Frënn den 10. Mee 1940, an hun e mat a Frankräich geholl, wou e géint d'franséisch „Résistance“ agesat gouf. De Folmer huet a Frankräich net nëmmen Bommegegeschäften duerch de Schwarzhandel gemat, mä en huet och dem Éisträicher Fleischmann, alias „Fonseca“, dee fir d'Engländer Kontakt mat der franséischer „Résistance“ ophuele sollt, fir annerhallef Milliounen Schilling d'Nimm an d'Adressen vun dene véier gréisste franséische Widerstandsgruppen ofkaaft, sou datt den 9. Oktober 1942 d'Abwehr 962 Resistenzler verhafté konnt. Den Andreas Folmer as no dem Krich zum Doud verurteelt, ma begnadegt gin, an huet duerno bei Garmisch-Patenkirchen gewunnt.²⁾

Dee bedeutenste Spioun aus Lëtzebuerg war de „Walter Dickets“, alias „Jack Brown“, alias „Sam McCarthy“, alias „Werner Denker“, alias „Biscuit“, alias „Celery“, dee fir den engleschen MI 5 spionéiert huet. En hat am Éischte Weltkrich am Noriichtendëngscht vun der Royal Air Force geschafft a gouf am Zwete Weltkrich géint d'Abwehr agesat. De 4. September 1939, den Dag no der englescher Krichserklärung, haten d'Engländer nämlech de kanadeschen Ingenieur Arthur George Owens, alias „Johny“, alias „Snow“ gepléckt, dee fir d'Abwehr spionéiert huet a scho laang iwwerwaacht gouf. En huet sech „ëm-dréie“ gelooss a war bereet, fir den englesche Geheimdëngscht ze schaffen. Vun dem Prisong aus huet e falsch Norrichten un d'Abwehr op Hamburg gefunkt. Ma dat gung dem MI 4 net duer.

D'Engländer wollten e Spioun an d'Zentral vun der Abwehr op Hamburg schécken an dofir hun se de „Walter Dickets“ ausgewielt, dee bei der RAF war an elo als RAF-Expert op Hamburg goë sollt. Den Owens huet der Abwehr iwwer Radio matgedeckt, e géif en RAF-Expert kennen, dee rose wir, well d'Engländer en net erëm aberuff hätten. Geld bräicht, well e voll Schold wir a gär säi Wësse verkafe géif.

Den Owens sollt mat dem „Dickets“ op Lissabon fueren, fir do mat dem Majouer Nikolaus Ritter vun der Abwehr zesummenzekommen. De Risiko war grouss, well wann den Owens e Pipswiertche verroden hätt, wir den „Dickets“ verluer gewiescht. Iwwer Radio huet den Owens e Rendez-vous zu Lissabon ofgemat. Den Owens as de 24. September 1940 zu Lissabon ukomm, den „Dickets“ e puer Deg méi spéit. Den Owens as mat em bei de Majouer Ritter gefuer, deen

sech am Ausland Dr. Rantzau, oder Dr. Roland, oder Dr. Reinhold, oder Dr. Reimer, oder Dr. Renken (alles mat R) genannt huet, a sot: „Nun Doktor, das ist Jack Brown, der RAF-Mann, den ich Ihnen versprochen habe!“ – „Guten Tag“, sot den Dr. Rantzau, alias Majouer Ritter, an huet den „Engländer“ vun uewe bis enne bekuckt. E war drësseg bis véierzeg Joër al, zimlech grouss, mat brongelzechen Aën ouni Ausdrock. „Johnny hat mir schon von Ihnen erzählt. Sie sind also von der RAF ausgestoßen worden und möchten für uns arbeiten. Glauben Sie, daß Sie etwas haben, woran wir interessiert sein könnten?“ Well den „Dicketts“ allem Ushäin no keen däitsch verstanen huet, huet en et op englesch iwversat. Den „Dicketts“ huet versprochen, em mat séngem Wëssen a sénge Verbindungen vill Neies ze liwweren fir 200 Pond Sterling de Mount. E sot, England hätt an Amerika véierzeg „flying Fortress“ B/17BB/299/Y bestallt an en huet technesch Fenzelheten iwwer dës Fliger gin. Wéi en aner Détailler opgedëscht huet, huet de Majouer Ritter en op Hamburg agelueden, wou eng Rei Leit prett wieren, fir séng Äntweren ze kontrolléieren. Dorop huet den „Dicketts“ gelauert, well e sollt an der Abwehrzentral zu Hamburg erausfannen, wéi wäit d'Abwehr dem Owens nach géif vertrauen, wat fir eng Leit a Portugal fir d'Abwehr schaffe géiwen, wat d'Abwehr mat hirem Spioun Wulf Dietrich Schmidt an England wëlles hätt a wéi et mat dem däitschen Invasiounsplang fir England wir.

Den „Dicketts“ wollt nët weisen, dass e scho laang op dës Aluedung gewaart hat a frot, wat fir eng Garantie en hätt, dass en och crëm aus Däitschland erauskéim. „Ich gebe Ihnen mein Ehrenwort als Offizier“, sot de falschen Dokter a richtige Majouer. De „Walter Dicketts“ gouf vum George Sinclair, alias „Georg Scssler“, ofgeholl an op Hamburg an den Hotel „Vier Jahreszeiten“ bruecht. D'Leit vun der Abteilung I (Luft) hun en énnert d'Lupp geholl a festgestallt, dass en näischt Aussergewöhnlechtes iwwer d'RAF wéisst.

D'Saach as awer méi brenzleg fir den „Dicketts“ gin, wéi de Majouer Ritter a séng Fra mat dem „Dicketts“ an dem Hauptmann Böckel op der „Reeperbahn“ gefeiert hun, well dem Ritter séng Fra huet him op eemol an d'Ouer gepëspert: „Mensch, sieh Dir einmal seinen Siegelring an! Den kann man aufmachen!“ Dat huet dem Ritter keng Rou gelooss. En as no hanne verschwonnen, fir ze téléphonéieren. Du huet en nach e

leschte Cognac bestallt an op dem „Dicketts“ séng glécklech Réckrees geprost. Den „Dicketts“ huet ausgedronk an as émgéfall: am Cognac war e Schlofmüttel. De Majouer Ritter huet um „Dicketts“ séngem Rank gedréit an 't huet een d'Bild vun enger jonker Fra gesin. E puer Minuten duerno huet de Wolff vun der Hamburger Abwehr d'Bild énnersicht an um Réck eng Rei Bustawen entdeckt.

„Was steht drauf?“ wollt de Ritter wëssen. „Das ist ein geheimnisvoller Buchstaben-Code. Da kann ich nichts machen“, sot de Wolff, „da müssen die Leute von der Code-Abteilung ran!“ De Ritter as nervéis gin: „Wie lange dauert es, den Code zu knacken?“ – „Schwer zu sagen“, sot de Wolff, „vielleicht eine Woche, vielleicht mehrere!“

Fir d'éischt wollt de Ritter den „Dicketts“ do halen. Ma wie weess? A wann et eng harmlos Adress war an den „Dicketts“ tatsächlech e richtige Verréider war, dann hätt heen e wichtigen Informationskrunn zougedréint. Dat wollt de Majouer Ritter nët op sech huelen an en huet den „Dicketts“ deen aneren Dag an de „Luft-hansa“-Fliger fir op Lissabon bréinge gelooss. De Fliger as zu Madrid geland, wou d'Maschin gewiesselt gouf. Den „Dicketts“ as nët an de Fliger fir Lissabon geklommen, ma bei de Kenneth Brenton op Madrid gefuer, deem séng Adress um Réck vun der Photo stung, wéi d'Abwehr an der Tëschenzäit och erausfond hat. Ma du war den „Dicketts“ schon zu Gibraltar am gaang an e Fliger fir op London ze klammen ...³⁾

Den Admirol Canaris hat ausser dem Arthur Owens, alias „Snow“, eng fofzég Spiounen an England geschéckt, ma se gouwen alleguer zimlech séier gepléckt. Déi éischt véier koumen den 2. September 1940 un an hun nët laang Mëscht gemat. Duerno kouw de Wulf Dietrich Schmidt, alias „Tate“, deen d'Engländer „émgedréit“ hun a gläich drop de Karl Richter, de Günther Schuetz, de Goesta Caroli, de Joseph Jakobs an den Hans Reysen.

De Joseph Jakobs, alias „James Rymer“, war den 30. Juni 1898 zu Lëtzebuerg gebueren. An der Nuecht vum 31. Januar op den 1. Februar 1941 as e mat engem Fallschirm aus der schwaarzer He111 vum Hauptmann Gartenfeld iwwer England erofgesprongen an huet sech an engem Gromperestéck de Fouss gebrach. Zweek Baueren hun e fond a bei d'Police bruecht. A séngem Pass stungen d'Personalien vum James Rymer,

déi dem englesche Gcheimdéngscht dem A. Owens diktiert hat. De 4. August 1941 stung de Joseph Jakobs virum Krichsgeriicht an de 15. August 1941 gouf en am Londoner Tower hingeriicht.

Fir d'franséisch Vichy-Regéirong, déi mat dem Hitler kollaboréiert huet, huet 1942 de „Carrot“ an England spionéiert. Hee soll och vu Lëtzebuerger gewiescht sin, ma en huet nët vill Spuren hannerlooss.

Den 2. Juni 1943 as zu London beim MI5 eng Beschreiwung vun enger neier Waff agelaf, enger Aart Torpedo, déi e Kaméidi géif maachen wéi e ganz Geschwader Fliger, an déi an enger Fabrik bei Peenemünde gemat géiwen. Dës Beschreiwung huet aus engem Bréif vum Weelzer Henri Roth⁴⁾ gestaamt, deen zu Peenemünde am RAD war. Well d'Lagerzensur e Stéck vum Bréif ofgeschnidden hat, gouf dem Henri säi Papp Léon Roth, deen als Oscar 8353 fir de helschen „Service Clarence“ geschafft huet, stutzeg an en huet déi Meldung weidergin.

Dräi Deg no dem Henri Roth sénger Beschreiwung, de 5. Juni 1943, kouw beim engleschen MI5 eng aner Noriicht aus Peenemünde un, an zwar erëm eppes vun engem Lëtzebuerger, dem Pierre Ginter, deen och do am RAD war. Dës Beschreiwung huet vu Rakéite geschwat, déi vun engem Podest ofgeschoss géiwe gin. Duerch séng Frënn M. Dimmer an C. Sutor hat de P. Ginter Kontakt mat dem Dr. Fernand Schwachtgen, alias „Jean l'Aveugle“ kritt, dee fir de franséischen Service „Famille Martin“ geschafft huet. No dem Pierre Ginter sénger Beschreiwung huet den Dr. Schwachtgen e Rapport iwwer télégedéiert Rakéite geschriwwen an op véier verschidde Weër op London geschéckt.

Den 29. Juni 1943 as de Verdedegungscomité vun der englescher Regierung zesummekom fir de Rapport vun Lord Cherwell, Duncan Sandys an Dr. R. V. Jones iwwer déi däitsch Rakéiten ze studéieren. „Mir hate Rappore kritt vun zwee Lëtzebuerger, déi am RAD zu Peenemünde waren“, huet den Dr. R. V. Jones geschriwwen.⁵⁾ „Wann déi zwéin och keng Techniker waren, sou konnten se dach genoe Lienzelteten iwwer d'Rakéite matdelen, déi zu Peenemünde gemat si gin.“ De Comité huet beschloss, Peenemünde ze zerstéieren an den 18. August 1943 hu 608 englesch Bomber d'Ariichtunge vu Peenemünde bombardéiert. De Schued war sou grouss, dass d'Rakéitefabrik an ennerirdesch Galerien an den

Harz verluegt gouf an d'Ofschossrampe koumen no Polen op Blizna-Putskov, wou d'polnesch Resistenz sech drëm gekëmmert huet. Trotz allem sin den 13. Juni 1944 déi éischt V1 an den 8. September 1944 déi éischt V2 op England gefall. Eng 6000 Mënschen sin duerch d'V1 an 2700 duerch d'V2 ëmkomm. Ma wivill wieren et der gewiescht, wann d'Lëtzebuerger nët gehollef hätten d'Entwécklung ze bremsen? Den Zwete Weltkrich as kuerz drop op en Enn gaangen, zum Deel och well déi däitsch V-Waffen nët wéi geplangt konnten agesat gin.

Haut, no dem Zwete Weltkrich, as et roueg ëm d'Lëtzebuerger Spioune gin. An dach soll et e Lëtzebuerger gewiescht sin, deen an engem Tube Zahnpasta d'Plange vum franséische Concorde op Moskau geschmuggelt huet, sou dass de sowjeteschen Tupolew 144 haut dem Concorde gläicht wéi cent Ec deem aneren.

- 1) London und Paris im Krieg. Erlebnisse auf Reisen durch England und Frankreich in Kriegszeit von Norbert Jacques. S. Fischer-Verlag 1915
- 2) Günter Alexander. So ging Deutschland in die Falle. S. 230
- 3) MI 5. British Security Service Operations 1909-1945
Günter Alexander. So ging Deutschland in die Falle
Ladislav Farago. Das Spiel der Füchse
- 4) Den Henri Roth war de Brudder vum Lex Roth
- 5) The Listener. 26. December 1963

Wann s Du e Frënd hues
da vergiess nët e besichen ze goen
Well op deem Wee, wou kee geet
wuesse geschwënn Hecken an Där.

Orient. Spréchwuert

Esou e Wieder mécht ee mierf

Elo komme schuddreg Schauer méint,
Wou d'Sonn äis meeschtens hir Léift verspéint;
Wou selen e Schniewel nach schnabbelt,
Sech kaum eng Viischtdir nach verbabbelt.

Wéi d'Nuechten trëntlen an d'Gaaps jéimert!
Wéi de Reen panscht an de Wand wéimert!
Wéi d'Beem sech wänzelen a wieren!
Wéi d'Däischtert d'Blécker touft an d'Hieren!

Wiem nët wackelt d'Wuel a kaler Zäit,
Wou den Hierscht stäif an de Wéike läit?
Wou de Wanter een urantz an hault,
Datt sech d'Häerz an der Héngerhaut grault?

Awer da blénkt e Stär an der längster Nuecht,
Déi d'Léisléi aus Matleed fir äis erduecht.
Wou réisch Häerzerschnäize frësch Feier fänken
An em Liicht an der Krëpp 'Trabante schenken.

Chrétien Clement

Spréchelcher

'T wëllt een nach laang keen »Dichter« sin,
kann een e bëssche reimen
an d'Zeilewuppe richteg gin
ouni zevill ze keimen.

Et kann ee jo – wann een dat kann –
och mat gereimte Wieder
séng Menong soen, dann and wann,
egal mat wat fer Fieder.

Se sief mol mëll, an och dacks spatz,
dat lescht méi fir ze laachen.
An, agewéckelt an eng Fatz
wore scho propper Saachen.

'T wor jo nët ëmmer »Poésie«
wat munchere geschriwwen,
mä déi gereimte Melodie
as nawell hänke bliwwen.

De Rhythmus as et, deen et deet.
E muss der Zong gefalen,
dem Ouer och, a wat ee seet
muss gruede Sënn enthalten.

E Spréchelchen, grad wéi d'Gebiet,
huet nach zou allen Zäiten
dacks méi gesot as wéi eng Ried
vun néngannonzeg Säiten.

Gil Mandy

de boxmätsch

ech hallefschweier
an du
e fiedergewiicht
dëng ae
liichten
dëng reng gelenker
héiert ee
knécksen
wa keen e wuert seet

en garde
fir de mätsch
op der wollek
et héiert een
d'blécker
sech kräizen

mir taaschten cis of
klameren
loossen nees lass

beim gong
falc mer
een deem aanren
an d'äerm
do läit et sech
gutt

roger manderscheid

An der Gewan

Et as däischer;
wéi eng laang gëlle Kette liichten d'Lute vum
Findel duurch d'Spëtze vun de Beem;
ronderëm d'Feldscheier läit eng Dose schwaarz
Kéip; et sin dem Mäertes Bauer séng Kéi, déi am
Gaang sin ze idderzen;
d'Baach an d'Lëtschen halen hir Owekosettchen
an d'Fliegermais sin ënnerwee;
d'Gewan otemt lues a roueg;
kee Mënsch as ze gesin;
mä nieft mir, hannert mir, viru mir, spiren ech
déi, déi fréier hei ronderëm gewuddert hun ...

René Kartheiser

Gil Mandy

Den Här vun der Schmelz

An der Zäit, wou hei am Land d'Schmelzen ugefaangen hu groussjärcg ze gin, du hun se vill Leit gebraucht fir ze schaffen. Muench aarmen Doléiner a klenge Baierchen huet säi Këpp Buedem si gelooss an de Mëschtgrief op d'Säit gestallt fir an de „Minett“ an d'Grouwen oder soss op d'Schmelz schaffen ze goen. An dun huet en dann, fir d'éischt a séngem Liewen, all aacht Deg richtig vill Such an der Täscher oder am Portmonni gespiirt. Kee Wonner, datt dann och alt dacks méi wéi een duerchgedréit huet a sonndes méi Béier an Drëppe gedronk huet wéi e verquesse konnt. Dann as en owes spéit heemgetiirgelt a méindes mucres kouw en nët aus der Lompekaul. Dann huet en ebe „blo gemat“. Zc vill dacks noënen huet dat ower nët dierfe passéieren, well soss as de Kontermeschter, de Meeschter oder den Ingénieur queesch gin, an déi Zäit wor esou e Blomécher méi séier dobaussen cwéi dobannen.

Hei wor jo nët an engem Dierfchen aus dem Syrdall och esou e klengen aarmséilegen Doléiner – loosse mer en de Klos nennen – deen och eng Schaff op der Schmelz fond hat. De Klos wor kee schlechte Kärele, beileiwen nët, mä en hat d'Pollefer doudsécher nët erfond. E konnt knaps säin Numm schreiwen an dobäi wor en och deër allerschénster keen. Je, déi Zäit gouf et der jo nach e sëllegen deër op eisen Dierfer; schon al op d'Welt komm an duerno nach kromm a krëppeleg geschafft. Esou ee wor de Klos, an éier en op d'Schmelz kouw, hat en nach selen e Wak an der Täscher gehat, an duerfir och nach méi selen d'Geleënheet fir eng Drëpp méi ze drénke wéi e gepackt huet.

Datt huet sech dun, leider Gottes fir de Klos, zimlech séier geännert. Déi „vill Suen“, an doduerch déi vill Drëppen, sin him an de Kapp geklommen an en huet méi dacks blo gemat wéi et gutt fir hie wor. An esou kouw et och wéi et huet misse kommen. No en etleche Panzrappechte krut de Klos de Sak.

Dir kënnt Iech virstellen, wat dat de Sonndeg drop fir e Gerieds a Getéins wor an der Wiirtschaft. A well dem enge säi Leed dacks deem anere séng Freed as, a well mir Lëtzebuerger jo gär de Geck ee mat deem anere maachen, huet bal alles de Klos gestëppelt, hie misst de Generoldirekter vun der Arbed, an dat wor deemools den Här Barbanson, um Geriicht usichen. Dat huet dem Klos och agelicht an e puer Deg drop as hie mat engem „gudde Frënd“, deem wéisch-

ste vun de Spottvullen, an d'Stad bei en Affekot gefuer an en huet den Här Barbanson ugesicht.

D'Saach kouw och virun d'Geriicht. An du sin d'Spottvullen eréischt richtig lass gaangen. Se hun de Klos an e Frack gestach deen him eng Nummer ze kleng wor, se hun him e steiwe Kolli mat enger mäerderescher Flätsch ugedoen, wäiss Gamaschen iwwer séng knuppeg Schong gestrëppt an em en Zylinder op d'Kopp gesat. Esou houfereg erausgefiirt sin se mam Klos an d'Stad gefuer an op d'Geriicht geschréckt. Datt d'Leit stoc bliwwe sin, hinnen nogekuckt a gelaacht hun, huet de Klos als e gutt Zeechen ugekuckt fir him Kuraasch ze maachen. Mä dees hat hie schonn, duerfir hu séng Frënd gesuergt, déi him heiandsdo e fatzege Schotz aus der Flätsch ze drénke gouwen.

Lisou kowen se och ganz äerdeg op d'Geriicht an an de Sall. Enner aner Emstänn hätt de Klos betëmmt an d'Box gemat. Mä déi Härren hannert deem laangeche gréngen Dësch virun deem grouse Kräizerféx hun alleguer, sou huet et dem Klos wéinegstens geschénkt, esou frënterlech geschmunzt, wann se hie bekuckt hun. A wéi dun d'Affär Klos géint Barbanson opgeruff gin as, du sin se eréischt frëndlech a lëschtg gin. „Wou as den Här vun der Schmelz?“ frot de Président. An éier ee vun den Affekoten eppes soe konnt, äntwert de Klos ganz haart: „Hei, Här Riichter, hei as deen Här vun der Schmelz!“ – „Aha“, sot de Riichter a bässt sech op d'Zong, „da sid Dir vläicht den Här Barbanson?“ – „O nää, Här Riichter, dat géif mer och schwéier läd doen!“ huet de Klos geruff.

Onnëtz ze soen, datt d'Sëtzong huet missten ofgebrach gin, well d'Riichter, de Procureur, de Greffier, d'Affekoten an d'Leit am Sall sech bal futti gelaacht hun.

Eppes Guddes hat d'Affär ower dach nach fir de Klos. Deen Här Barbanson, deen sech och eng Boss gelaacht hat wéi en dat gewuer gin as, huet gemat, datt de Klos erëm op d'Schmelz schaffe konnt goen.

Am Duurf ower hun se de Klos zënterhier nëmme méi „Den Här vun der Schmelz“ genannt, a wann se sech an der Wiirtschaft erëm nees richtig amesiere wollten, dann hun se de Klos gedirängelt hinnen ze verzielen, wéi hien duerch säi kurajhéiert Optrieden um Geriicht de Prozess géint de Generoldirekter vun der Arbed gewonnen huet.

Gil Mandy

Eng Wett

Enzwëscht hei am Land, wou sief nët verroden, wor emol e Paschtouer, dee gär gebechert huet. Et gët deër geschtlecher Härre jo nach e sëllichen dorëmmer déi frou si mam Wäin an et as och guer näischt dogéint ze soen, well eiser Herrgott selwer huet eis e jo geschenkt an et as eent vu sänge schéinste Geschenker. Mä mam Wäin as et och wéi mat allem, déi eng hun e gär, déi aner hun e léiwer. Deen Här, vun deem clo rieds geet, huet méi zur zweter Kategorie gehéiert.

Hei souz en enges Samschdes owes, et wor scho laang no Feierowend, mat deem déckste Bauer aus dem Duerf nach do ze schluppen an ze diskutieren. Mat deem huet en iwwergens am léifsten diskutéiert a gestridden, well deem nët zou allem Jo an Amen gesot huet an sech nëmmen zur Ouschterzäit mat de „Päerdsdéif“ an der Kiirch gewisen huet. Déi zwéin hu sech ower gutt matenee verstanen. Wéi gesot, de Wäin huet hinnen apaart geschmaacht, an éier se déi lescht Schlippche geholl hun, well et wor scho ganz, ganz spéit, sot de Paschtouer zum Bauer: „Kuck Jang, wann s du elo Paschtouer wiirs, da kënns du och ouni ze fäerten heem schlofe goen. Mä du muss elo d'Schong an d'Huesen ausdoen, wann s de heemkënns, well ech wetten, du bas nët esou kéng fir dāi Kätt z'erwächen.“ – De Bauer wor och nët faul a sot (se hun sech geduuzt): „Du bas jo och nët esou kéng fir mar an der Mass ze soen, datt s du elo eng am Biz hues!“ – „Wat wette mer?“ frot de Paschtouer. – „En Nuechtiessen an eng gutt Fläsch Wäi fir jiddereen.“ – „An du kënns mar an d'Houmass!“ – „Ofgemaacht!“ – An du sin se allen zwee heem getrëppelt.

Sonndes muerges an der Houmass – de Jang war wirkleech ganz hannen an der Kiirch, an engem Eck ënnert dem Ducksall – as de Paschtouer op de Priedegstull geklommen, huet e puermol ferm gehouscht an du fong en un: „Ech hat gëscher eng fatzeg am Biz, haut kréien ech doudsécher och eng dran, a mar geet et garantiert nët anescht!“ Ducrno mouch en kleng Paus. D'Leit woren entsat. Mä dunn as de Paschtouer och scho weidergefuer: „Esou muss sech dach e Sëffer all Dag, deen eiser Här gemat huet, soen, wann en éierleech mat sech selwer as.“ An du huet en eng Priedegt géint den Alkohol, d'Wiirtschaften an den Däiwel gehalen, datt d'Mauere geziddert hun, den Ducksall gewibbelt huet an de Leit d'Schuddréngen de Bockel crot-gelaf sin.

An un deër feiereger Priedegt woren déi dausend Wäindäiwelcher, déi den Här Paschtouer nach am Blut hat, doudsécher nët ganz onschëlleg.

D'Geschicht vun der Maus déi nët héire konnt

Eng Mama Maus déi gong op d'Rees a sot zur jonger Maus: Du weess ech gin lo fort, nu sief schéi brav a bleif mer nëmmen aus dem Schaf. Mee d'Zäit gouf eiser Maische laang Duefir as bei de Schaf si gaang Si huet nët een Ament gezéckt Hei d'Dir steet op, ech gi verréckt Lo gët sech eemol puppsat giess Der Mamm hir Warnung wor vergiess si spréngt era mat gläiche l'ëiss Am Eck do stung e gudde Kéis Derweil si ésst an aller Rou schléit d'Dir vum Schaf op eemol zou et gët der Maischen Angscht a Baang wat soll se man, si as gefaang Si knuppt géint d'Dir mat béide l'äischt déi aner Mais, déi héiren näischt Wéi endlech aus der Sonndesmass hir Tata Maus dun heemkomm as huet si gesicht, gekrasch, gejaut Mee aus dem Schaf do koum kee Laut Wéi d'Maus, déi virdrun sou kurjéis, erhéngert wor vun Angscht beim Kéis Duefir mäi Kand, looss dir et son 't kann dir mol eng Kéier d'selwecht gon.

Claudine Reichling

JOBER

Eng schwaarz Geschicht

D'Leit soe „Moiën“. Mir wëssen also direkt schonn, datt alles, wat mer elo erliwen, um stootse Lëtzebuerger Buedem spillt.

Do as da fir d'éischt eng apaart däischer Nuecht, wou än nach manner gesäit wéi a münche faarwege Filmen.

An dann? Richtig, do uewen ëm den Eck vun der Strooss kënn eng donkel Gestalt geschläch. Et géif sech vläicht rentéieren, dee Mann kennen ze léieren. Mä, dat geschitt herno. E mécht äis spéider déi Fräid, e Lach am Kapp ze hun, dat e mat engem geluedene Revolver fabrizéiert krut. Dat war vun him nët geplangt, muss awer vun äis ugeholl gin, fir datt mer mat eiser Geschicht viru kommen.

Eis Gestalt knécht un enger Hausdir; entweder as et e friemte Schlüss oder e friemte Schlëssel. Soll en no enger hämeleger seisser Sténneche geléischen? Mä loosse mer lo nët d'moralesch Sait vun der Saach ënnersichen; mir kucke léiwer durch d'Fanger a maachen e frëndlecht Gesiicht.

E kritt endlech d'Dir op; e léisst d'Strooss dobaussen a schläicht op den éischte Stack; d'Trap hëllef em dobäi. Déi éischt bescht Dir mécht en op, fängt eng Täscheluucht un. Lo gesi mer, awer eppes ondäitlech, datt e kën apaart Kennzeechen u sech huet. Awer dat as lo Niewesaach.

Eise Mann moschtert a wullt an den Tiräng. Mir kënnen elo sécher sin, datt mer et mat engem Déif ze dun hun; mir loosse en awer gewäerden; mir wëllen nët schold dru sin, wann eppes quäsch soll gon.

Hei, do as e jo nët an eng Vas gefuer: en zitt e Grapp eraus, dee vu lauter Brasseliën a Pärelekette nëmmen esou glënnert a blëtzt. 'T gët ä richtig neidesch. An elo, wou en dee blénkege Spaass vun enger Hand an déi aner glëttsche léisst, gät op ämol ganz lues eng Dir op – era kënn mat engem Gesiicht wéi e Strofgesetz – e Framësch.

„Schéi roueg bleiwen!“ seet et. 'T huet e Mantel un. Soll dat d'Hausfra sin, déi ze spët hëm koum? Dat gët e gepefferte Suspens.

Dem Déif gefällt déi Situatioun nët, déi e gebuede kritt, wat ze verstoen as. E seet: „Wann ech Iech héieren hätt, hätt Der mech nët erwëscht.“

Hatt: „Ech si gewinnt, lues ze trieden. Mä, sot emol, wéi wëllt Der all déi Saachen do lass gin?“

Hien: „Dat brauch ech Iech nët ze son.“

Hatt: „O pardon, wann ech zevill virwëtzege war. 'T dät mer iwregens läd, datt ech Iech déràngéieren.“

Hien: „Dir déràngéiert mech nët. Dir déràngéiert Iech dommerweis. Dat as alles.“

Hatt: „Mengt der?“

Hien: „Ech mengen.“

Hatt: „Da mengt alt!“

Mir gesinn, datt den Déif nët méi vill Angscht huet.

Hien: „Wat wëllt Dir aarmeséilegt Framësch da maachen, wann ech rabiät gin?“

Hatt: „Wat ech maachen?“ (zitt e Revolver eraus) „Dat hei.“

Hien: „Ech fäerten nët.“

Hatt: „Leet déi Saachen erëm op hir Plaz!“

Hien: „A wat nach?“

Hatt: „Leet déi Saachen hannescht, son ech!“

Den Déif zitt eng Pistoul, d'Framësch as méi wif a schéisst. Den Déif trëllt duer. Aus dem Lach, vun deem virdru geschwat gouf, kënn dat eraus, wat eise Mann sou néideg fir séng Aarbecht hat: d'Näischnotzegkät. De Rescht läit do, ouni ze wibbelen, a waart drop, fir identifizéiert ze gin.

Ma, mir wëssen nach ëmmer nët, wéi d'Saach ausgät. Eist Framësch schläicht bei d'Vas, schëtt all dat glënneregt Geschir craus a stécht et a séng grouss Manteltäschen. Dann nach e Bléck ronderëm a wif zur Dir aus. Méi lues kann än nët maachen ... 'T war awer d'Hausfra nët.

JOBBER

Moritat

Den Här Justin hat eng helleg I'rad bei sénger Gebuert. An d'Hirschuel krut en allerhand geleierte Stëbs gerëselt, vun deem en elo am Liewen oft schlechten, awer ëmmer iwwerflëssege Gebrauch mécht. En as kriddeleg, awer en erdréit kurajhéiert all Coup géint déi aner. E wees, dass dat, wat wirklech as, dé ege Meenong oft stéiert. Feler gesäit e gär an, wann et denen aneren hir sin.

De Jekel gouf ni gefrot, och nët, ob en op d'Welt wëllt kommen. E stung ëmmer amt engem Fouss an der Daierschkeet. E war iwwerall ze vill. Säin apaart Zeeche war, dat et kengt hat. Elo huet en endlech en apaart Zeechen u sech: den Doud huet no him gefrot; e läit am Här Justin séngem Biro, d'Ärem iwwer der Broscht gefaalt, wéi wann en endlech e Frënd kënnt léif drécken.

Um Polissbiro:

Justin: »Ech wëll eng Ausso maachen.«

Poliss: »Ja?«

Justin: »Ech kommen an enger peniibler Saach. Mäi Gärtner, de Jekel, as gestuerwen.«

Poliss: »O!«

Justin: »En huet sech et selwer zouzeschreiwten.«

Poliss: »En Onfall?«

Justin: »C'est ça, en trauregen Onfall.«

Poliss: »Wéi dann?«

Justin: »Ech hun en erschoss, elo grad.«

Paus

Poliss: »An elo?«

Justin: »D'Saach huet mech rose genuch gemaach. Ech hätt nët gär nach méi Ploerei.«

Poliss: »T'erscheisst än dach kä Mënsch ouni richtege Grond.«

Justin: »A jo, also stellt Iech vir, ech sin am Wäikeller a gesinn op ämol, dat eng ganz Partie Wäi feelt. Ech hu soss kä Gesënn wéi de Gärtner. Ech loosse en also a mäi Biro kommen a son em op de Kapp zou, datt ech hie verdächtige. Du gëtt e jo rose wéi e Wellen, ech nët manner, ä Wuert gët dat anert, hie gräift no enger Vas a kënnt op mech duer, ech zéie mäi Revolver aus dem Tirang an – du hun ech en eben erschoss.«

Poliss: »Noutwier??«

Paus

Justin: »Elo wäerd d'Gericht sech sécher dra mëschen?«

Poliss: »Dat kënnt Der dem Gericht dach nët veriwelen. Et muss jo.«

Justin: »Wat as do ze maachen?«

Poliss: »»Ofwaarden, roueg ofwaarden.««

Justin: »Wann ech dann awer nach Gedéngels sollt kréien –?«

Poliss: »Dir musst bedenken: de Mann as dout. Dir hat dem Gesetz no kä Recht, fir en ze erschéissen.«

Justin: »Dann as do eben en Defekt am Gesetz. Dofir kann ä mech dach nët responsabel maachen.«

Poliss: »D'Gericht misst unerkennen, datt Der nët recht bei Verstand waart deen Ament, wéi et geschitt as.«

Justin: »Nänän. Dat géif méngem Commerce schueden.«

Durech de Biro kënnt eng Poliss mat engem Prisonnier.

Justin: »Wat as mat deem?«

Poliss: »En huet än doutgeschloën.«

Justin: béckt de Kapp.

Poliss: »Wat as?«

Justin: »Ech ka kä Mäerder gesinn.«

G. Rath

D'Affär Tulepan c/ Tulipano

(keng Etymologie, d'Geschicht as vu mir erfond)

D'Geschicht spillt ëm 1900 am Minett.

All Dag, ëm e Véirel op zwou, no der Schicht as ee jonken Italiéiner, de Mario, a säi Stammbistro gaangen an hien huet do séng 2 Humpen a 2 ugemaachten Drëppe gedronk. Wann hien heemgaangen as sot hien zum Wiirt, hie géif bei séng Tulipano goen.

Mat Tulipano huet hien séng jonk I'ra gemengt, eng schéin, flott Italiéinerin.

Mat der Zäit as d'Ira och alt al gin an e bësselche méi déck. De Mario war 38 Jor al a stolze Papp vun 3 Medercher, vun denen dat eelst 18 Jor hat. Deen éischte Freier, e Lëtzebuerger, gouf säi Mann; och hien huet am Biergwerk geschafft an hien as och bei den nämmlechte Wiirt gaangen. Mat der Schwéiermamm as hien nët esou richtig eens gin an op eemol huet hie méi vun enger Tulepan geschwat, wann et ëm d'Schwéiermamm gaangen as.

Esou koum et, datt vun dunn un de Wiirt zu dene jonke Männer, déi freie gaange sin, ëmmer gesot huet: »Pass op d'Tulepan op!«

Méi spéit gouf dunn den Ausdrock Tulepan fir eng déck Damm gebraucht, awer och fir eng schlecht gekleet weiblich Persoun.

Am Zeeche vum Skorpioun

»Zënter s du mech verlooss hues, hun ech dech nach nët sou no niewent mer gespuert, wéi haut an dësem friemen Zëmmer. Doheem lissen ech déng Bicher, netzen déng Blummen, stellen ëmmer nach dän Teller niewent mäin a rëselen däi Kappkëssen op, mec ech bréngen et nët fäerdeg déch z'erreechen.

Deemools mueres, – déng Hand hat sech kal wéi Stol ëm mäin Aarm gekraalt. Wéi ech wollt opstoen, fir Téi ze kachen, hun ech déch op méng Plaz eriwuer nogeschleeft. Dat sin elo dräi Méint.

Haut war ech ze midd, fir spadséiren ze gon. Nëmmen duerch d'Dierfche sin ech getrëppelt; och iwwer de Kiirfech, dee sech hannert enger Mauer widder d'Kircch duckelt. – Ech verstie mech selwer nët: iwwerall zéien d'Kiirfechter mech un, awer dat Wuert 'Doud' as mer verhaasst. Mec fir d'Mënschen ze begräifen, muss een och gesin, wéi si hiirt Liewen ofschléissen.

Hei, an dësem Duerf, wou rondëm éiweg Bierger waachen, wëllt ech méng lescht Rascht halen, – e klengt hëlzent Kräiz, eng schmuelt Plaz ënnert Gras am Summer, am Wanter ënnert Schnéi, a kee bréngt fir Mammendag deier Blumen, déi no zwéin Deg erdischt sin.

Mar gin ech an d'Bierger, a wann ech da ganz fest dru glewen, da spiren ech däi Schrëtt nieft méngem.»

Déi leescht Zeilen hat d'Mamm no bei ënee gekropelt. 't war nët méi vill Plaz an hirem Heft, a si wollt keen zweet am Rucksak mat erëmschlefen. – Jo, der huet richteg gelies, si war mam Rucksak ënnerwee, a si hat 70 Joër passéiert. Ir si op d'Rees gung, haten d'Kanner nach doheem cragekuckt, an d'Schnauer wollt hëllefën d'Wallis paken. D'Mamm hat eng Ausried parat: si hätt nët gär, wann iwwer hir Ennerwäsch gewitzelt géif, an zwee géife méi vergiessen ewéi een, an iwwerhaupt, deen eppes hëllefë wëllt, soll e Krou Hielentertéi opschëdden. D'Aussicht eng Taass musse matzedrénken, huet se alle véier verdréiwwen. Nach om Trëttuar hu se gelaacht a gegeekst, a vis-à-vis hun d'Ridoë gewibelt. »Séng Kanner sou ze winnen. Dat misste méng sin. Kee vun en deen eppes daagt. Déi kéime mer nët méi bant d'Dir.«

D'Claudine war mat engem Schinees bestued, e fäine manéierlechen Tipp, un deem näischt aussetze wir, wann en nët fir all Dabo sou cefälleg géif laachen.

De Jean-Paul war iwwerhaupt nët bestued. Séng Frëndin, fir déi d'Mamm »Schnauer« geduecht

huet, war e Meedche wéi a Gold gezappt. Wann hatt gelaacht huet, sin der Mamm hir Gedanke nach laang hannerun deem froue Klank nogeschwomm.

»Fir wat bréngt der mer kee Kand heem, dat sou hell wéi eng Kläckelche laacht?« – »t heescht, alles wat ee gestiicht huet, kritt en zréckbezueelt, huet de Jean-Paul geäntwert, an dat hale méng Nerven nët aus.« – »Mamm, du weess dach, 't si keng Zäite fir Kanner an d'Welt ze setzen,« as d'Claudine ausgewach. De Schinees huet héiflech d'Zänn gewisen, an d'Schnauer huet zou der Fënster ausgekuckt. Fir de Gebuurtsdag haten d'Kanner der Mamm en Heft geschenkt, dat a brongt Lieder gebonn war. (»Mer wistten och gär, wa's de denks, wa mer nët bei der sin, a schreif äis déi Geschichten op, déi s du der soss fir äis erduecht hues.«) Baussen om Deckel war e selwer Skorpioun gepecht, der Mamm hiirt Stärrenzeechen. Si as sénge Konture nogefuer an huet sech gefrot, a wat fir engem Zeeche si wuel stierwe géif. Si as iwwerdeems erfieert, well se gemierkt huet, datt d'Liewen hir kee Su méi be-deit huet. (»D'Kanner trëppelen hire Wee, an ech sin eleng.«) A fir sech weinst sou onfrëndleche Gedanken z'entschëllegen huet si nach iwrem Spullen an d'Heft geschrif:

»Dir schenkt mer e Bloc am Lieder gebonn a sot, ech soll Spréchelcher schreiwen. Da kënnt och mer munch eidel Stonn méi liicht a frou verdreiwwen. Lo krooplen ech d'wäiss Blieder voll, erziele Spichten, déi geschitt, och deer, déi aus der Loft geholl, well 't reimt sech besser, wann ee litt.«

Duerno huet si d'Wourécht an den Dram konterbont vermëscht, bal als Versen, dann nees a Prosa, an hiirt Heft agedron an dat huet hir iwwer Deg ewech gehollef. Si huet et an d'Säiten-täsch vum Rucksak gestach, ir se sech mam Taxi op d'Gare féire geloss huet.

De Kanner hat d'Mamm gekréckelt, si géif géint Hallefnuecht fortfuere, an 't soll kee sech weisen, fir äddi ze wénken. Mec déi hun dem Spaass nët getraut, a si stungen alle véier ëm zing Auer om Quai, well och do en Zuch ofgedämpft as. A Grond a Buedem sollten se versénken, wéi se déi eler Damm mat Rucksak, Knéibox a Biergschung erkannt hun. (»Duerweinst sollte mer ewech bleiwen. Eppes hu mer äis geduecht, awer deen do Trick hate mer nët gereden.«)

Mueres fréi, wéi d'Mamm an hirem klengen Hotelszëmmer erwächt as, waren d'Schnéikoppe rosa ugehaucht. »Dat gët haut en Dag, huet si

sech gefreet. Haut packen ech et nach ccmol bis iwwer d'Bamgrenz ewech. Wéi deemools, weess de nach. (Ëmmer nees huet d'Mamm »weess de nach« geduecht oder gesot, wa si mam Papp geschwat huet.) Mer waren nët méi jonk, awer frou wéi Kanner, well mer Arnika an Alperouse gepléckt hun.»

Duerch d'schmuel Gaasse si schon en ctlech Touriste gestrappt, an d'Mamm gouf vun hircr Begeeschterong ugestach. Si as resege lass-geschréckt an huet hei an do d'Hand der Sonn entgéint gestreckt.

»En Dag wéi deemools. Tëscht Heed a Moolberstraiss hues du mech an d'Ärm geholl. Ouni Wieder hun ech begraff, datt déng Léift fir mech d'Zäiten iwwerdauert hat. Du hues ni déng Gefiller laang a brect ausernee geluegt, awer du hues dech mat mer iwwer Klenggekete gefreet, du, – deen a sou groussen Zich geduecht huet, an deem séng Welt méi wäit greecht huet wéi méng.»

De Wee huet sech géi duerch satgréng Wise gezun. D'Klackeblumme ware blo, blo, an d'Mamm wosst nët, ob si sech soll méi un deem groussen Ganze freën oder un dec kleng Schéinheten. Si as dacks stoe bliwwen, fir déi reng Loft déif anzeschaffen a fir siecht iwwer eng Blumm ze stréilen. D'Sonn huet et deen Dag gutt gemengt an am Käfferbësch gëlle Sträifen iwwer d'Gestrépp gemoolt.

D'Mamm huet missen all Kraaft opbrénge fir duerzhalen. »Nach déi Kéier do uewen an dann nach eng. De Bësch licht sech...«

Frësch a glat, wéi wann et op der ganzer Welt keen Onheel géif gi, loug op eemol de Biergséi der Mamm zou f'ëissen, a si huet sech fir all hir Méi belount gespiirt. Laang, laang huet si a sâi Spigel gekuckt an ëmsoss nïcht hirem Bild dem Papp sâi Gesiicht erwaart.

»Weess de nach deemools? D'Kanner waren enger Geess nogelaf, a mer hu fir Spaass äis op engem Hecknapp verstoppt. A wéi mer do eleng waren, am Hallefdäischteren, huet den Doft vu Summer, Gréngs a Fräiheet eis ëm de Verstand bruecht. Herno hues du mer d'Hällem aus den Hor geraaft, a wann déng Hänn mech bcréiert hun, da wollt ech se festhale fir datt d'Zäit soll stëllstoen. – Awer déi huet gedréit. – Ech sin eleng. D'Welt as nach ëmmer schéin, mee zwee Puer An hu méi gesin ewéi eent.»

D'Mamm huet eng schwaarz Kuuscht an e Stéck Kéis aus dem Rucksak gebréckelt. Doheem, zën-

ter si eleng war, hat si nïcht hirem Teller ëmmer e Buch leien, an hei an de Bierger huet si sech sou ze soe sat gekuckt.

D'I lëtz huet d'Mamm ugegraff, elo datt et Mëtteg war, iewer si wollt nach e Stéck Wees méi héich klammen. De Pad war ewell schmuel, d'Gras gouf moër an d'Blummen ëmmer méi faarweg a rar.

D'Mamm huet schwéier geotemt a gewosst, datt se sech iwwerholl huet. Si wollt bis op d'Kopp erop. – »Ech muss et packen. Do uewe gesin ech nach vill méi wäit.« – Awer, wéi si uewe stoung, huet si agesin: 't geet ëmmer weider. 't kënnst een ni un. Hannert all Bierg waart nees en aanren, dec méi héich as, an eng Kéier muss ee sech ergin. Dun as d'Mamm ëmgedréit. D'Sonn hat schon den Hank géint Owend zou, wéi d'Mamm nees iwwer d'Wise gung. Aus dem Dierfchen erop huet d'Klack gepénkt, an e lichte Niwwelschleer huet laanscht d'Bierger sech geschlach.

D'Mamm wollt den Dag nach an d'Längt zéien. Si huet sech an d'Gras geluegt, de Kapp op de Rucksak gestäipt an d'Rou aus der klorer Biergwelt a sech opgeholl.

Nët wäit vun hir ewech, op engem Weidestrauch, huet en décke gréngen Heespréngche sâi Summerlidd geschriipt. – D'Mamm huet him nogelauschtert, d'An hallef zou. – Nee, schlofe wollt si nët. – Nëmme vergiessen, nët méi denke: »Weess de nach...«

Hir Lichele gi schwéier. Dem Heesprénger sâi Lid kléngt of. Hie kruebelt op d'Mamm duer, ännert séng Form a Faarf, gët däischtergréng, gët schwaarz. Hie wiisst bei all Schrëtt. E fauscht décke Skorpion erreecht der Mamm hir Hand, hiren Aarm. Si ka sech nët wiren. Wou hien trëppelt brennt et wéi f'ëier, de ganzen Aarm as eng Péng. – De Skorpion stécht zou... D'Mamm gräift nom Häcrz, mécht d'An grouss op. D'Sonn dréit well Kresser iwwer de Schnéi Koppen an zerspréngt an honnerttausend Stécker.

't as däischer gi fir d'Mamm, awer sëlweg wéi de Muresda huet de Fridde sech op si geluegt.

D'Kanner hun d'Mamm doheem begruewen, an e puer Méint méi spéit hu si an hirem Heft gelies, – och hire leschte Wonsch, op der leschter Sait.

J. Theis-Kauth

D'Kanner hun äis geschriwwen

(D'Texter si grad esou wéi se sin, nët verbessert)

Um Fëschweier

Et wor op engem wonnerschéine Vakanzdag, ewéi d'Sonn esou wonnerbar iwwer Bierg an Dal geblénkt huet, dun sin mir mat vill Gekickels a Gelaachs op de Fëschweier geflitzt. Um Fëschweier ugelaangt, dun gouf a voller Freed, Still, Dësch, Angel an Proviant mat Schmass aus dem Auto gehol. du! du! an dun hun ëch mëch och nach gestouss widder méng Bomm. Um Weier hun mir dun äis Plaz agchol. Iwwerdeems mäi Pappi säi Fëscherschein bezuele geet, zitt ët un der Angel. Wat as dann dat do? Eng Forellchen hat ugebass. Séier rufen ëch meng Mammi. Mir zwce stellen äise Mann an huelen äise Feschelchen u Land, a setzen hien an de Fëschkuerf. Meng Schwester hat wor bei mei Pappi gerannt. An elo kommen si zwce, fir äis grouss Konscht ze bewonneren. An elo fëscht mäi Pappi weider. Mir aaner spillen da Kaart a passen och nach op de Stëppchen op. Erféiert jeitzen ech: »Pappi, Pappi, kuck séier op deng Mueden!« A wat huet hien do gesin? O Mammeli Kanner, eng Int war flott am Gaang mat deenen klengen Intercher um Pappi senge Mueden ze picken. Mäi Pappi huet si séier fort gedämpft, dach dat kléngt Véi huet hien awer nach geplot. Si sin dun am Waasser geschwomm nët op de Nylon opgepasst, a schons hat sech eng verfaang. Mam Netz huet mäi Pappi si mussen craus huelen, a vun den Wuerlen lass maachen. Mäi déi al Int woor ganz béis iwwer mäi Pappi. Si huet gejaut, mat de Flileke geschlon, gefaucht bis hirt Baby nees bei hir wor. Ech hat Angscht an ët wor mir ganz onheemlech. Fir mëch vun där Strapaz ze erblosen hun ech den lesskuerf erbei gehol an emol ganz vill gefrupst. Durno hun ëch mat ménger Schwëster e Fiederballspill gemaacht. Mir sin klunsche gaang a bei d'Shof gelaaf déi op der Wiss geweed hun. Duerno si mir bei äis Eltere gaang an hun an de Feschkuerf geaft. Ei, Ei, elo woren dräi Forellen am Kuerf. An hei, mäi Pappi zitt elo un der Angel a geheit si laanscht meng Mammi, si zéit sèch. A wat méngt dir dat du geschitt as? Meng Mammi zitt sèch op Sait, a per Ding, per Dang, läit si mam Stull um Buedem. Allen dräi hu mir si ganz hart ausgelaacht. Gott säi Dank, wor hier näischt geschitt nëmmen dë Stull wor futti. Séier hun ëch mëch dru gin fir dem Pappi d'Forell lass ze maachen, dat hien nees séier kann weider fëschen. Dach wéi séier Zäit verflitt, elo kënnt schon de Meeschter äis Feierowend bidden. Séier gët alles zesumme gepaakt a schwëier belueden gin mir dann, frou an

zefriddn, bei dën Auto. Ech wor ganz glécklëch iwwer dee schéinen Nometteg, an hun mëch besonnesch op dee gudde Forellmaufel vum Owend gefreet.

Marc Haas

Am Schnéi am Bambësch

Dat lescht Joër ewéi esou vill Schnéi lueg, si mir all frei Stonn an dë Bambësch gaangen. Dat wor immens. Firt éischt si mir e bëschen, kreiz a quir, durch de Bësch getréppelt. Mir hun all déi vill schluct weiß Beem, déi wonnerschéin kleng Dännercher, an déi voll Schnéi bedeckte Spillplatz bewonnert. Eng Pruecht fir äis Guckelcher. Um Spazierwee haten mir äis Schlitte mat, bal hun mir si nogezun, bal huet meng Mammi mëch gezun an mäi Pappi mäi Brudder. No bal enger Stonn Getrapps durch de Bësch, sin mir dann op Spillplatz gaangen. Do konnte mir äis austoben. Mir hun eng Schnéiklatzeschluucht gemaach. Mir sin op déi mat Schnéi beluegte Spiller geklomm. Mir hun äis dun e géie Bierg erausgesicht, a sin mam Schlitt do erof gejodelt. Meng Mammi a mäi Pappi hun sèch ofgewiesselt bal mat deem engen, bal mat deem aaneren ze fueren. Ei, dat wor eng gelleg Freed. Dach mäi Pappi hat e puer Schong un wou hien ganz gären gerutscht as. Fir de Bierg erop ze kommen as hien ëmmer ausgerutscht. Hien lueg bal all Kéier dräi bis véier Mol um Dockes bis hien uewen wor. An mir hun äis gerullt vu Laachen. Méng Mammi hat dat och gefilmt, mäi de Film vor ganz op där Platz verwackelt, well si sèch einfach nët enthalte konnt mat Laachen. Mir sin och elo um Bauch erof gefuer. Wéi mäi Pappi dat gesin huet sot hien: »Komm Kënni, ëch lée mëch op de Bauch an dann sëtzt du dëch op mäi Réck.« Ei, dat hun ëch och ganz gären mat him gemaach. Datt wor super! An elo koum meng Mammi un d'Rei. Mäi Brudder an ëch mir hun äis futsch gelaacht an äis gefrot op dat mat deenen zwce soll eppes gin. Mir hun äis virgestallt dat si de Koplibunz géiwe schloen. Séier huet mäi Brudder d'Kamera gehol fir äis zwce Könschtler am Bild fest ze halen. O Mamm, an elo fuere si lass. Abee jo et wor tip top gaangen. Si sin ganz gutt ukomm. Bravo, bravo! Ganz fest hu mir hinnen zwce dun an d'Hänn geklappt. An elo wor d'Rei u méngem Brudder. Ganz schnell sëtzt hien sèch och elo op méngem Pappi säi Réck. An elo geet et lass, äis zwce stark Männer kommen mat Schmass. Mäi

† Jos Berrens

(Miersch/Lëtzebuerg, * 8.7.1908, † 29.10.1983)

Ganz onerwaart hu mer an der Zeitung d'Dou-desannonce vum Jos Berrens misse liesen. Mir woussten alt vu klengen Boboën, déi mat der Zäit un de Mënsch kommen, mee esou stënterlech, dorun huet nu kee geduecht. De Jos Berrens war zënter der Nei-grënnung vun »Eis Sprooch – Actioun Lëtzebuergesch« derbäi an huet äis fir all Nummer eppes geschéckt, sief et Prosa, sief et e Gedicht gewiescht. An dobäi wollt e selen hun, dat säin Numm genannt sollt gin. Hie wor nun eemool e Mënsch, deen nët gär vill Ophiewes vu senger Persoun gemaach huet, mee et huet em op deer anerer Säit déck gedoen, wann e gesinn huet, datt séng gutt Menong nët déi Unerkennung fond huet, déi se no him verdéngt hätt.

De Jos Berrens konnt nët aus senger Haut, senger romantischer-filosofescher Natur; dat weise séng Gedichter, dat weise séng Theaterstécker. Am Fong huet hien eréischt nom Krich ugefaang selwer ze schreiwen an nët méi eleng nëmmen duerststellen, ze interpretéieren.

De Jos Berrens koum den 8. Juli 1905 zu Miersch op d'Welt, huet séng Schoule gemaacht, gong op de Cours a wollt Philosophie-Professor gin. Mee du stierft säi Papp an en huet missen ophalen, Sue verdéngen, well d'Pensioun vun der Mamm war nët déck. Dernieft huet et nach geheescht et wieren ze vill Professoren do, an et géifen an den éischten Jore keng agestellt. Wat blouf him du anescht ze maachen ewéi an eng Verwaltung ze kommen. An ausgerechnet wor et d'Steierverwaltung, eng Verwaltung, déi nu glat a guer nët an deem Sënn wor, wéi de jonge Mënsch sech dat virgestallt hat. Hie wor am Fong en zevill gudden a sensible Mënsch fir esou enzwousch, wou Zifferen an Zwanck Meeschter sin. Wéi dunn an der Arméi e kulturellen Departement geschaf gouf, huet de Minister Frieden hien dohinner geholl, well de Jos Berrens wor beim Professor Frieden um Cours, an deen hat jo séng Qualitéiten a séng Passioun fir Konscht a Litteratur kenne geléiert.

Op deer Platz konnt de Jos Berrens dat maache wat him loug. A wat e laang virdru gemaacht huet, a senger fräier Zäit mat Aier a mat Freed, nieft der Beamtenaarbecht: Theater dirigéieren an Theater spillen. Dat wor fir d'éischt zu Miersch, du kum en op Ettelbréck a wor dee Mann, dee mat der »Lyra«, dem Gesankveräin, deen duurch séng Opféierungen den Theaterveräin vum Norden as a war, nieft dem Stadtheater Lëtzebuerg gutt bestoe konnt. 15 Jor

laang wor hien do den Haaptmann, Regisseur a Spiller. Mat him an duurch hien huet d'»Lyra« deen Numm kritt, un deem se haut nach ziert.

Nom Krich huet de Jos Berrens sech dunn och dohi gesat a selwer Theaterstécker geschriwwen. Dat éischt sollt eng Operett gin, Text a Musek (de Jos wor och e gudde Musécker); »Anni« huet hien et genannt, dat 1948 vum Hemechtstheater an der Stad opgefëiert gouf. Zjor (am Januar 1982) hun déi Ettelbrécker et nees eng Kéier opgefëiert; du krut d'Stéck den Énnertitel: e musikalescht Spill. Nët Operett, dat wollt den Auteur extra betount hun. An deem musekalesche Stéck konnt een dem Jos Berrens säin romantische Charakter an Text a Musek erliewen. – D'Stéck gouf 1948 vun enge gelueft, vun aneren zerrappt, apaart d'Musek. Déi »flappe« Musekkritik, wéi e sot, as him säi ganz Lieve laang nogaang. Mee, en huet awer viru geschriwwen. Dat zweet Stéck gouf d'»Zwéckmillchen« nom Kurt Goetz séngem »Haus in Montevideo«, dat déi Escher Liewensfrou de 6. 1. 1968 fir d'éischt spillt. 1969/70 kënnt »d'Sprangbriet«, nees vun der Liewensfrou Esch gespillt. Fir d'Dicksjoër 1973 hat hien och e Stéck geschriwwen, dat awer nach nët opgefëiert gin as. En Deel draus gouf an »Eis Sprooch« No 3 / 1973, publizéiert. Grad esou si séng Sketcher, wuel gespillt, mee nët gedréckt gin.

Et as hei nët geduecht dem Jos Berrens séng Theaterstécker a séng Gedichter ze ënnersichen, ze analyséieren. Mat dene puer Zeile wëlle mer dem Jos Berrens a Stee setzen an en doduurch an eiser Erënnerong behalen. Hie wor e fläissege Mataarbechter vun »Eis Sprooch«, deen een nët ëmsoss ugesprach huet, e gudde Mënsch, deen et mat séngen Theaterstécker a Gedichter gutt gemengt huet. Op séngem leschte Gank, op Allerséien (2. 11. 1983) um Mierscher Kiirfecht huet eng Hierschtsonn e gellenene Schäin op séng lescht Wunnéng geworf, wéi séng vill Frënn a Bekannten him äddi ze soe gezwonge waren.

Mir hun e gudde getreie Kolleg verluer.

H. Rinnen

Virun...

675 Jor as de Brudder *Hermann* gestuerwen, deen als Kaploun vum Mariendall d'Liewe vun der Gréiwin Yolande vu Veianen a 5963 Verse beschriwwen huet. Dat Wierk gët als dat éischt an der Lëtzebuerger Sprooch ugesin.

160 Jor koum den *Dicks*, Edm. de la Fontaine, op d'Welt (24. 7. 1823).

150 Jor as den N. S. Pierret gebuer gin.

140 Jor huet de Conrekter M. *Hardt* de »Vocalismus der Sauer Mundart« crausgin.

110 Jor as dat éischt Buch vum Mich. *Lentz* »Spaass an Ierscht« erauskomm.

100 Jor huet den *Dicks*, Edm. de la Fontaine, d'Buch iwwer »Sitten und Bräuche« publizéiert, dat elo an engem Nodrock nees erauskënnt.

100 Jor huet den N. *Gredt* de »Sagenschatz« an de Publikatioun vum der Section historique crausbruet. Et as vum Paschtouer Ad. *Jacoby* a Jean *Dumont* nei verschafft gin, gouf vum H. *Rinnen* dono fir den Drock färdig gemaacht a koum an der Sprooch-Sectioun vum Institut g.d. eraus. Eng 2. Oplo dovun gouf 1982 gemaacht. De Paschtouer Ad. *Jacoby* as den 10. 10. 1943 gestuerwen, de Jean *Dumont* den 13. 6. 1962.

80 Jor as *Dicks-Lentz-Denkmal* feierlech an der Stad ageweit gin, d'ganz Land war op de Been, wéi dat geschitt as.

75 Jor as de Jos. *Weber* gestuerwen. Hie wor Zännokter an de Sekretär vum Dixonär, deen 1906 erauskomm as. E wor gebuer zu lerpeldéng bei Wolz an as an der Stad gestuerwen, den 3. 10. 1908. Den éischten diploméierten Zännokter hei am Land, italiéinesche Konsul, Grënner vum Stenographieveräin an der éischter stenographescher Zäitschrëft »Vorwärts«, Botaniker, Sproochfuerscher, huet eng Geschicht vum der Schrëft geschriwwen, en Dixonär vum de Lëtzebuerger Planzennimm gemaacht an d'Haaptaarbecht vum Dixonär vum 1906, wor Matgrënner vun »Ons Hemecht«, dovun och President.

75 Jor gouf de Lambert *Schaus* gebuer, deen de Band: »Lidder aus dem Exil« geschriwwen huet.

75 Jor krut de Gabriel *Lippmann*, *1845 zu Bouneweg, den Nobel-Präis, †1921.

70 Jor huet de Paul *Schroell* d'Escher Tageblatt gegrënnt.

70 Jor gouf de Grondsteen fir d'Gebai vun der Spuerkeess, der fréierer Eisebunnsdirektioun, an dem Institut Emile Metz geluegt.

50 Jor, de 5. 2. 1933 as de Professor J.P. *Kander* vun Iechternach gestuerwen, deen »dausende« Familien- an och Uerts- a Flouernimm, dernieft nach Wieder fir en neien Dixonär gesammelt huet.

... de Paschtouer Alexander *Koenig*, de 7. 1. 1933 gestuerwen, *25.9.1857 zu Veianen. Hie war e Folklorist, deen an »Ons Hemecht« vill Artiklen iwwer e.a. Prässiounen publizéiert huet.

... den Hotelier Emile *Didderich*, Patron vum Hôtel du Grand Chef vu Munnerëf, den 30. 9. 1930 gestuerwen, Geschichtsfuerscher a Folklorist, op deen haut munnech eiser (Lokal-) Historiker sech stäipen.

... as d'Zeitung *Lux. Volksblatt* (Redakter Leo Muller) entstanen.

30 Jor koum d'Grundlegung einer Geschichte des Luxemburgischen vum Robert *Bruch* craus; dat selwecht Jor huet en an de »Cahiers Luxembourgeois« iwwer »Luxemburger Linguistik«, kuerz zesummegefaasst aus der »Grundlegung«, geschriwwen.

... as de Sepp *Tbill* gestuerwen, dee mam Max *Duchscher* »D'gesabbelt Wierker« geschriwwen huet.

... 29. 9. 1953 as den Hubert *Clement*, Direkter vum Escher Tageblatt, Deputéierten, Buergermeeschter vun Esch, gestuerwen.

25 Jor sin den Henri *Pensis*, Komponist an Dirigent vum Radios-Orchester, de Camille *Wampach*, Geschichtspröfesser, gestuerwen.

20 Jor as de J.P. *Hoffmann*, 1. 8. 1963 zu Lëtzebuerg gestuerwen (*9. 7. 1893 zu Diddelg), huet Theaterstécker geschriwwen e.a. De Rossbayard, De Knéckjhang.

10 Jor as de Professor Jos. *Hess* gestuerwen, de 2. 4. 1973, eiser beschter Folklorleit een, vun him kommen elo an der RTL-Edition seng Radiogespräicher craus, déi en um UKW bis kuerz viru sengem Doud do gehalen huet; seng »Volkskunde« wor dat éischt komplett Wierk vun eise Folklor (1929); säi lescht grousst Wierk woren »Ältxemburger Denkwürdigkeiten« (1960).

5 Jor, 1977/78 as de leschte Band vum Lëtzebuerger Dixonär crauskomm. Dat éischt Heft vum éischte Band wor 1950 do. En as elo nach komplette ze kréien a kascht, wéi et schéngt 4000 Frang, déi 5 Bänn, gebonnen.

Notizen

E perséinlecht Wucrt virof. Ech hat mer erwaart, datt op de leschten Artikel Nr. 14 »Spläiteren« eng Diskussion géif entstoën; ech hu mech géiirt...

d'*Dokeregesetz* as de 24.3.1983 an der Chamber gestëmmt gin, déi friern Doktre mussen kcc lëtzebuergesch kënnen, fir net am Widdersproch mat der E.G. Direktiv ze sin. 54 Députéiert woren derfir, 2 hun sech enthalten.

Am Februar (22.2.) a virdru gong et iwwer d'Schoul, l'enseignement an d'Immigratioun, an der Chamber. – »Et schéngt mir, eng elementar l'uerderong, datt d'Mammesprooch an der Schoul respektéiert gët« (v.d. Bulcke). – Et gong och nees rieds vun enger »filière francophone«. – »Wat d'Auslännerkanner ubelaangt, hu mer 2 grouss Problemer, déi sech zum Deel diametral géintiwwer stin. Dat sin: 1. de Problem vun der Sprooch, 2. de Problem vun der Integratioun... an der Escher Brillschoul 22,7% Lëtzebuergger Kanner a 77% Auslännerkanner... (Majerus)... wann am Land de Pourcentage bei 32% läit, da läit en an der Stad bei 54%... am Préscolaire eng Moyenne vu 60%... mir hate probéiert eng filiére francophone op d'Been ze setzen an de Joren 1975-76 an 1978-79... déi fale gelooss gin as aus verschiddenen Ursachen... (Mme Polfer)... dass haut bei eis Schüler, sief et Auslänner oder Lëtzebuergger, grouss Mängel bei de Beherrschung vun de Friemsprooch kennen, wat d'Orthographie, d'Grammatik an d'Syntax ubelaangt... (Rau)... et dierf net den Uschäin opkommen, wéi wa bis elo fir d'Integratioun a fir eng normal Sclarisatioun vun Auslännerkanner näischt geschitt wir... hciandsdo froen ech mech, wat mer eigentlech nach fir déi normal Kanner maachen... déi diversifiéiert Filière kënnen näischt déngen, wann d'Kanner net an d'Schoul kommen... (Astrid Lulling)... Solle mer eise Schoulsystem ëmkrempelen an op d'Auslänner zouschneiden? Dat as déi grouss Fro, déi mer hei gestallt kritt hun. Ménger Usicht no géife mer do eppes opgin, wat am Laf vu Generatiounen gewuess as, wat en Deel vun eiser Geschicht as, en Deel vun eise Patrimoine, en Deel vun eise Vollek, en Deel vun eis selwer, en Deel vun eiser Identitéit... (Frieden)... Mir kënnen hei zu Lëtzebuerg net einfach Modeller aus dem Ausland iwwerhuelen... Ons spezifisch kulturell Situatioun verlaangt spezifisch Solutiounen, beson-

nesch weinst eise Bilinguismus an deem héie Prozentsaz vun Auslännerkanner... mir müssen eng harmonesch Integratioun ustriewen, ouni awer d'Zweesproochegkeet vun eise Schoulsystem opzeginn... Hei geet et drëm de »Stein der Weisen« ze fannen, an hei scheden sech d'Geeschter (Min. Boden)...

Dat sin e puer Notizen aus de Riede vun dierwäerten Députéierten, déi natierlech aus dem Zesummhank erausgerass net sollte falsch ausgluegt duerfe gin. Mee, d'Haaptsaach, den Text vun deem Gesetz oder wor et Reglement, dat steet néirewou; dat kann een am Mémorial liesen, an dee kascht vill Suen d'Jor. Fir wat dann net virdru e kuurzen Iwwerbléck gi vun deem wouriwwer geschwat gët, am plaz déi laangeg Rieden an aller Breet an de Rapport vum Chamberblichchen ze bréngen? Wir dat net besser, all Mensch weisst em wat et géing, mee esou... As vläicht e Schoulmeeschter am Land, deen äis géif soen, wat do lass war.

De 6. Mee 1983 huet de René Kartheiser zu Péiteng fir d'Frënn vun der Lëtzebuurger Sprooch aus sänge Saachen gelies.

Jong Komponisten hu Lidder vertount. De Marco Kraus krut den 2. Präis fir d'Lidd: Et wor e Meedche mat séngem Jong, Text vum Marcel Reuland; den 3. Präis krut de Marion Michels fir d'Lidd »Jalousie«, Gedicht vum Poutty Stein... De Gesank aus dem Metzlerlach-Bel-Val huet déi zwee Lidder gesonge wéi d'Präisser verdeelt si gin. 11 Komponisten haten 29 Kompositionen iwwer 15 Gedichter erageschéckt. En 1. Präis gouf net verdeelt.

Lidder a Biller vu Lëtzebuerg. Eis schéinste Lidder-Hemecht-Kiirch-Folklor, heescht eng Kasset mat engem Buch déi Jang Linster,erausgin huet. Den Text am Bichelchen, dat och vill faarweg Biller huet, as a véier Sproochen: Lëtzebuergesch an Däitsch (L. Roth), Englisch (M. Marson), Flämesch a Franséisch (Chris Birch, Leo Cohen), musikalesch Harmonisatioun (Jean Roderes). D'Lidder an d'Musek si gutt opgeholl a gutt duerbruecht. – Déi Kasset soll de Friemen hëlfeen eist Land kennen ze léieren, de Kulturminister P. Werner schreift... »D'Lidder vun engem Land lauschteren, dat as eng vun de schéinste Manéiere fir et kennen ze léieren...«

D'Kassett mam Buch (Text an Nouten) kaschte 680 Frang as beim Jang *Linster* 17, Lëtzebuurger Strooss, L-5752 Fréiséng ze kréien. Postscheck 78975-17.

De Lëtzebuurger Frëndeskrees Rhein-Main e.V. huet den Nationalfeierdag gefeiert, virop natiirlech, mat Begeescherong, de President Dante Bernabei, dee vun Esch-Uelzecht hier as. (Lux. Wort 7.7.83)

Et soll emol eng Kéier op d'Lëtzebuurger Owen-ter am »Muedelshaus (Possenhaus)« zu Bech-Maacher higewise gin, déi ëmmer schéin a gemittlech sin, well de Pross gutt kachen a gutt Gedréns mat schéiner Musek a Gesellegkeet ze verbanne weess.

E Lëtzebuurger Gesank- an Theaterowend wor den 8. Mee zu Betebuerg, organiséiert vun dem Gesank »Sängerfreed«, am Kader vun der Kulturreller Saison.

De Romain *Hilger*, Redakter bei der »Zeitung vum Lëtzebuurger Vollek« huet de Manifest vun der Kommunistescher Partei vum Karl Marx a Friedrich Engels op lëtzebuergesch iwwersat, an, wéi et heescht, dat gutt gemaacht. (Lëtz. J. and. 25.3.83)

De Léon *Blasen* huet op 10 Plazen am Land en »August *Liesch-Owend*« gehalen; Gedichter si gelies gin an dernieft goufen déi vertount Liesch-Texter gespilt. Deen éischte »Liesch-Owend« wor iwwerens am Muedelshaus zu Bech-Maacher.

Nous voudrions bien apprendre le luxembourgeois, mais... as d'Iwwerschrëft vun engem Lieserbréif am Lëtz. Wort vum 15. Januar 1983. Si hätten, 75 Auslänner, gär e Cours fir lëtzebuergesch ze léiere gehat, och reklaméiert, mee kee kritt. – Wourunner soll dat soll dat da wuel geleën hun?

Lëtzebuurger Musek op Groussherzoginsgebuertsdag, domat huet de Gesank »Jong-Lëtzebuerg« der Groussherzogin Charlotte e

Ständche bruecht, fir hir 87 Jor; nach matgesongen huet d'»Eintracht im Thale«, Hesper. (Januar 1983).

De *Pius-Verband* huet e Kongkur fir Lëtzebuurger Kiircheliidder organiséiert, den Termäin fir d'Texter wor den 1. Juli 1983.

An engem Lieserbréif un d'Wort gët sech beschwéiert iwwer dat »gutt« Lëtzebuergesch am UKW. (9.2.1983)

De Gusty *Casagrande* krut fir séng 25 Jor Déngscht am Gemengerot Luerenzweiler eng Serie Lëtzebuurger Bicher geschonkt. (tageblatt 17.2.83)

D'Stad Lëtzebuerg huet de 16.2.83 d'Stee fir Gemengelännereien ze verpachten op lëtzebuergesch an den Zeitungen ugekënnegt. – Et schéngt déi éischt Stee ze sin, wou eis Sprooch dofir gebraucht gouf?

An engem Lieserbréif wënscht den R.H., datt den »Eroffersdag« an de Bréifdréiesch-Kalenner stoe kéim, amplaz Christi-Himmelfahrt (Wort 30.4.83). (Et gouf och fréier gesot (Christi) Klamm-op (Dag) gesot – d'Red. – R.H. as net den hr.)

Areler Land a Sprooch hun hir 7. Jor kritt, an dat zu Affen, an deem Duerf, wou de Veräin gegrënnt gouf, de 16. Abrëll as gefeiert gin.

Eng Luxembourgish speaking secretary gouf de 15.4.1983 an enger Annonce vun enger Bank gesicht. (Wéi et schéngt sin déi rar?)

Zimlech Bréiwer hun d'Zeitunge kritt, wéi e Lëtzebuurger am »Kuli« sénger Emissioun opgetratt as, well e gesot huet d'Lëtzebuergesch wir en däitschen Dialekt, an d'Gréisst vun eise Land net wouss. »Et as fir ze kräischen«, huet ee geschriwwen... (Et muss een dem Jong emol net eleng all Schold gin, wann en och Unis-Student as fir Germanistik! hun eis Schoulen do net versot???)

Am Info-Center, Direkter abbé Jean Leyder, kouw en neit Buch eraus mam Titel: *Metti/Spagetti*. 'T as e Kannerbuch mat Biller; e ganze Koup Leit hu mat dru geschafft. Präis 420 Frang.

D'Lëtzebuerger Stadtmusik huet e Concours »Eist Duerf soll liewen« gemaacht. D'Froe waren: Wat as; e Gëtschel; eng Stiirz; en Onner; eng Rentsch; eng Karlinn; en Dangmaat; eng Eens; en Eder; e Far; eng Kardubbel; eng Soumecht; e Buuschel; eng Au; eng Kee; e Wesseg; en Är; de Schlag halen; frääschen oder hinkelen? Hätt Dir alles gewousst? D'Wierder hat den Alain Atten gesicht.

Eise Stand op der Hierscht-Foire hat grad ewéi all Jor en »immense Succès«, wéi op gutt modernt lëtzebuergesch gesot gët. Denen, déi do gehollef hun en décke Merci, apaart awer dem Här an der Madame Siuda, déi vu mucres bis owes do waren.

D'Buch fir lëtzebuergesch ze léieren as nees nei erauskomm.

De 24./25. September wor zu Klierf e Rendez-vous vu Lëtzebuerger Auteurs. Et wir gutt gewiescht soen déi eng, déi aner mengen et hätt besser kënne sin. Et gouf diskutéiert. Wat diskutéiert gouf kann een nët wëssen, wann een nët do war. Soll vläicht eng Kéier e Rapport doriw'er erauskommen, dat misst dach interessant sin?

De Poopst huet äis op lëtzebuergesch »schéin Ouschterdeg« gewënscht. War dat nët léif gewiescht?

An den Zeitunge sin d'Rubriken iwwer Lëtzebuergesch viru geféiert gin: En Eck lëtzebuergesch, e Këppche fir eis Sprooch, eng Straif fir Eis Sprooch.

Déi grouss Nout vun eiser Nationalsprooch iwverschreift den Emile Schaus eng Rei vun Artikelen an denen op d'»Nout« higewise gët (27.8., 29.8. an 9.9.1983 am Lëtz. Wort). – Lit sollt eng Diskussioun domat ugefaang gin, bis elo huet kee Mensch e Pipcheswiertchen derzou gesot nach soss eppes verlaude gelooss.

Requiescat

e Liewen – higchaucht
eng Kiischtebléi
déi sech ze fréi
eraus an d'Keelt gewot
déi e rauc Wand gejet
gebrach – verbraucht
ir se konnt Friichten dron

»ëmsoss« dat géifs de gäre son

as dann e Lidd ëmsoss gesong
soubal säi leschten Toun verklong

J. Theis-Kauth

Hierscht

D'Sonn gët schwaach, hir Hëtz hëlt stänneg of
't mengt een se wär midd a bräicht méi Schlof,
mueres kënnt se nët op, 't gët all Dag méi spët
an as se bis ucwen, se séier géint Heem nees
[dréit.]

D'Owenter gi laang, d'Nucchte si frësch a flicht,
Niwel verspärt géint der Mueren eis d'Sicht,
an d'Sonn muss schon all hir Kraaft benotzen
fir nëmme lues a lues rëm d'Luucht ze botzen.

Dat gréngt Kleed, dat d'Beem am Fréijor
[ugedoen]
a sou houffreg dee ganze Summer gedroen,
as al a verschlass an och nët méi am Moud,
well den Hierscht moolt alles giel, raschteg a
[rout.]

De Wand fänkt u méi staark ze blösen,
d'Beem ze rëselen, an hire Krounen ze rosen,
e rappt un de Blieder datt keent sech kann halen
an no a no all op de Buedem falen.

D'Felder sin eidel, d'Gewan kënnt rëm zur Rou,
vereenzelt fiirt nach e Bauer mam Plou,
dann darf de Buedem raschten a bleift
[ongestéiert]
bis sech am Fréijor neit Liewe nees réiert.

M. Lamy

Nei Bicher

Clement Chrétien: ... **Ënnerwee...** Gedichter a ménger Mammesprooch St. Paulus Dréckerei 1983. 66 Säiten. 22,5x14. 300 Fr.

De Chrétien *Clement* as de Mëmbere vun der Actioun Lëtzebuergesch duurch séng Gedichter sécher bekannt, déi en zënter enger Zäit an »Eis Sprooch« bréngt. Mat sénge Gedichter wëllt en zweerlee creechen: äis d'Natur, d'Gewan mat sénge Schéinheten duerzeleën an dernieft, oder as et d'Hauptsach, eis Sprooch wéi se war mat hiren Ausdréck a Wieder z'erhalen. Et mag dorfir sind datt, weinst denen Ausdréck munneche jonge, moderne Leit séng Gedichter friem an nët licht verständlech kënnte sin. Et konnt een och alt liesen, datt vereelt odder nëmme méi lokal bekannt Wieder, nët méi an eis Zäit passen. As dat wiirkelech esou? Fir de Schreiwer vun dësen Zeilen as et nët de Fall. Dat as grad esou mat sénger Duerf – a Mammesprooch, deer e mat sénge Gedichter e Monument setzt. Sāi Bléck fir d'Natur as schaarf an dofir gutt gekuckt, an do wou aner Leit laanscht gin, ouni eppes an uecht ze huelen, gesāit hien dat Rengt, dat Feint, dat Klengt méi wéi dat Grousst. Hien as »der Schéinheet an de Schouss« geschlofft, wéi de Léon *Quaring* am Virwuert schreift. Direkt lackeleg as den Deckel mat enger faarweger Sonneblumm, déi d'Christiane *Clement* photographiert huet. Esou wéi d'Sonneblumm all Mënsch dobaussen opfällt a sech bewonnere léisst, sou wünsch een, datt d'Buch »Ënnerwee« och Lieser unzitt. A sollt een déi méi ongewinnt Wieder nët verstoen, dann huet de Chr *Clement* dofir e puer Sāite versuergt fir »al Wieder opzefrëschen«. Loosst ichech d'Buch emol weisen, an et kann ee mengen, et gefāllt ichech. hr

Reichling, Emmanuel: a **stëller stonn**. Er-liefes a Ge-liefes a Versc geschriwwen. Aféierung vum Nicolas Heinen. 1983. St. Paulus-Dréckerei. 1983. 76 Säiten. 320 Frang.

»a stëller stonn« si Gedichter vum Emmanuel Reichling, déi lues gewuess sin an a stëller Stonn ze liese sin. Lit as nāischt Revolutionāres, nāischt Opwerfeges géint Gott a Mënschheet, et as »er-liefes a geliefes« vun der Kannerzāit, dem Dram vum Jonktem, Begéintes, verpotert Stonnen, vum Wieder an Zāiten, Krēschttag, Oktav, vun eeschten Zāiten, vu Glaf a Vertrauen a vum Sënn vum Liewen. Ouni vill Wieder elo opzedeschen, sief heihi gesat:

Et schléit eng Stonn
Et schléit eng Stonn
fir jidder Mënsch:

Wann d'Nuecht verlāscht
gees du an d'Nuecht.

Kee Spoun geet mat,
keen Zier fir d'Rees,
keng Hand, déi leet

De Glaf an d'Léift
schlon d'Paart dir op
zou neie Liichter.

Hei sief widderhuet, wat vum Gedichtsbuch vum Chr. Clement gesot gouf: Loosst ichech et am Bicherbuttéck weisen, et wāerd ichech gefalen.

hr

Biver, Jhemp: **Eng Suessemer Haus- au Familjechronik au 5 Kapitelen**. Separatdrock aus: **10 ans club des jeunes Sanem**. Ronn 120 Säiten. 1983. 20,5x14,5. Präis 300 Frang. Club des Jeunes, Sanem. Kont: Banque Générale de Luxembourg 30/041778-05

Et gët m. M. nët vill Haus- a Familjechroniken ucter d'Land, déi de Verglach mat deer heier aus-hale kënnten, dat sief esouwuel vun der Gewësenhaftegkeet mat deer geschafft gouf fir d'Jore vum 16. Jorhonnert bis haut, a vun der Sprooch hier gesot.

De Jhemp Biver, deen an Nummren (Eis Sprooch) äis déi Bielësser Stroossennimm virleet, gët sech zënter Jore mat der Lokalgeschicht vu sénger Hemechtsgemeng of. Wien sech emol mat esou Etüden »ameséiert« huet, weess wéivill Sichs a Fuersches dozou gehéiert. Nu geet et nët duer eppes fond ze hun, et muss och op de Paabeier bruecht gin – an ee sech hiergin, fir d'Resultat dervun drécken ze wëllen. Dat as an der Brochure vum Club des Jeunes fir déi Suessemer Haus- a Familjechronik geschitt. De Jhemp Biver gët eis d'Famijennimm virun 1800, d'Hausnimm vun 1800-1900, bäigepafftes, dernieft eng alphabetesch Lëscht vun den Nimm, dat en Nosiche liicht mécht an d'Quellen, nët ze vergiessen d'Strooss, wou déi Famijlen an Haier sin, mat e puer Kadasterkaarten. Et mag nu sin, datt ee seet: wat gi mech Haus- a Famijennimm vu Suessem un, ech hu keng Famill do, mee wat awer, an apaart, e Frënd vun eiser Sprooch doud-sécher méi usprieche muss, dat as déi lokal

Sprooch an deer d'Chronik geschriwwen as. Nët däitsch, nët franséisch wéi mer et gewéinlech liese mussen, neen, Suessemmer, Bielësser. Ouni clo hei méi de lokalen Dialekt ënnersichen ze wëllen, dat aun fir an, Gaunk fir Gank (mir kennen et jo aus der Réidener, Prozer Géigend) Froa, de bräden »ä«, gesäit een, datt den Artikel bei den (Haus-)Nimm och feelt, grad ewéi dat haut nach de Fall am Éislek as. De Robert Bruch hat dat séngerzäit festgchalen fir déi Géigend (Suessem, Monnerrech). Duurch d'Schreiwen an der Suessemmer-Bielësser-Zolwer Sprooch huet de Jhemp (sollt et nët Jhäemp misse sin) Biver äis en Dokument gin, sou duerf een unhuelen, wou no enger Zäit Sproochfuerscher Dokumentationsmaterial fannen, wann d'Koiné dat Lokaalt verdillegt huet. Dat schéngt wuel esou vill Wäert ze hun ewéi d'Familjen-, d'Haus-, d'Stroossen- a Gassennimm, déi jo och vergin, mat der Zäit! Aun deem Zesummenhaunk soll de Baidrag »Alte Hausnamen in Beles« vum John *Irrthum* erniimt gin, an der Brochure 75 Joër F.C. The Belval Biele (1983) (S. 131-138). An deer selwechter Brochure gët de Jhemp *Biver* en Iwwerbléck »Op historischem Terrain odder Neis iwwer den Ufank vu Biele.« (S. 141-151). An deem Artikel fanne mer och Haus-, Flouer- an aner Nimm, déi als Rallonge zu sénge Stroossennimm an »Eis Sprooch« gëlle kënnen.

Déi zwou Brochuren intrésséieren esou wuel Historiker wéi Sproochfuerscher an d'äerften aus deem Grond, déi alleguer uspréchen, déi Freed an Aier dofir hun.

(Nach méi iwwer d'Geschicht aus der Géigend fënt een an de Bibliographien, déi de J. P. Biver séngen Artikelen ugchaangen huet.) hr

Hoscheit, Jhemp: **Lut aus, Spott un**. Lidder, Gedichter, Texter, Szenen. Zeechnongen Roger Leiner. Editioun Bëschzeck. 1983. 77 Säiten. 21x15. 300 Frang.

Eng Auswiel vun Texter aus de verschiddene Revuën: Politricks mam Asterix, Wanz de nët gees, Tutti Futti.

Schuster, Jhemp: **Rout wäiss schro**. 100 Säiten. 21x15. 300 Frang.

Texter aus verschidde Revuën: Li Mënschespill, Rout wäiss schro, Stëppelkotténg, Dréckerei Guy Kieffer Péiteng.

MOL Spécial 4. Lëtzebuerg 82/83, eng Anthologie. Centre Culturel Differdange. 77 Säiten. 21x15. broschéiert (Adress: 69, Prënzeberg - L-4650 Nidderkuer) 120 Frang.

Et as eng Bäluegt fir d'Abonnente vun der MOL Série 4 (Hefter: 19-24) an deer franséisch, däitsch a lëtzebuergesch Texter sin. Déi Lëtzebuurger Beiträg sin: Pol *Greisch*: Den 82'er; Guy *Wagner*: En Hausmann; Nico *Helming*: vrum Schluechthaus; Roger *Manderscheid*: de boxmätch; Jhemp *Hoscheit*: Schreiwen.

MOL No 27. Centre culturel Differdange. 1983. 41 Säiten. 80 Frang.

Atten Alain: Hei beim Kräiz.

En Zenespill dat den A. Atten fir d'Awciung vum Justizkräiz zu Eechternach geschriwwen huet an d'Geschicht aus deer Zäit, de Mëssel tëscht dem Abt, der Äbtissin an de weltlechen Häre kuurz duerleet. (Rezénsiert an: Galerie (1982-83) no 5, revue culturelle, Centre culturel Differdange, adresse: C. Meder, 69 Prënzeberg, L-4650 Niederkorn).

Barnich, Fernand: Um Gaalgebierg. MOL No 30.1983.78 Säiten 80 Frang. D'Geschicht vun der Minett an engem Theaterstéck. (Renzen-séiert an: Galerie 1(1982-83) no 5.

Kruchten, Léopold: Roses en brassées. Poèmes. ill. Lucienne *Kruchten*. St. Paul. 1983. p. 129. 24x16.

An deem schéinen illustréierte Buch si franséisch, lëtzebuergesch an däitsch Gedichter, déi de Léopold Kruchten, vu Miezeg (Messancy) gebiirteg, sénger léiwer Hemecht an dem Miezeger Land mat an a sénger Sprooch séng Veréierung, séng Lërennerong a sai Respekt duerleet op deer enger Säit sénger Mamm, déi vu Stesel wor, op deer aner séngem Papp vu Miezeg, an der Miezeger Géigend. Mat grousser Léift duerbruecht, sollen se och mat Léift gelies gin.

hr

Ditsch, Marcel: RENERT nom Michel Rodange. Zwete Band. Sankt Paulus Dréckeri. 1983. 96 Säiten. 93 faarweg Photoen.

Hei hu mer elo den zwete Band a faarwege Biller, déi de Marcel Ditsch no Modeller photographéiert huet, déi hien a jorelaanger Aarbecht minitiéis gebastelt hat. An der Nummer 14 vun »Eis Sprooch« gouf d'Viraarbecht, déi esou eng Opbauaarbecht matbréngt, duergeluegt. Et muss een nees widderhuelen, datt een esou eng Aier bewonnére muss. Den zwete Band, geet vun

dem Bier, wéi e Streech krut amplaz Hunneg bis bei d'éischt Beicht vum Fuuss beim Kinnek (II. bis VI. Gesank). Dem Marcel Ditsch séng Iddi, e Billerbuch vum Renert fir grouss a kleng »Kanner« ze schafen, as him gutt duergeschloen an d'St.-Paulusdréckerei huet se schéi faarweg crémgin. Mir sin iwwerzeegt, datt jiddercen, deen den éischte Band vun de véier Bänn huet, nët laang gezéckt a sech déi aner och gesproocht huet, well si gehéiere bei déi anerhallef Dosen Ausgaben vum Renert, déi bis elo erauskomm sin, déi hei sin deer beschter dervun. hr

Hess, Joseph: **Bei eis doheem**. Vu Stied an Dierfer. RTL – Editioun. 1983. 254 Säiten. 24x15. 680 Frang. ill. mat ale Stéch.

RTL huet a séng Editioun och Lëtzebuerger Auteurs mat cragcholl. No »Luxemburg – Von der Festung zur offenen Stadt« (Jos. Pauly/Paul Spang) an »NogePIKtes« (Pir Kremer) kommen elo véier Bänn ënner dem Titel: *Bei eis doheem*. Et sin d'Radiogespräicher déi de Prof. Jos. Hess vun 1959 bis 1972 am UKW gehalten huet. Et dierft wuel jidderce wëssen, datt de Jos. Hess dee vun eise Fokloristen as, deen äis déi éischt komplett Vollekskunde gin huet (1929, Lux. Volkskunde, 1960, Altluxemburger Denkwürdigkeiten, dertëscht nach aner folkloristesche, geschichtlech a sproochlech Publikatiounen, 1945 säi Bichelchen »Die Sprache der Luxemburger asw. asw.)

D'RTL Editioun huet wiirkelech mat der Publikatioun vum Jos. Hess sénge Radiogespräicher a véier Bänn, souvill sin et der, e Merci ausgedréckt an zer gläicher Zäit un hien erënnert, hien, dee virun 10 Jor, den 2. Abrëll 1973 on-

erwaart vun äis gong. D'Série *Bei eis doheem* huet als eenzel Titelen: éischte Band: Vu Stied an Dierfer; zwete Band: Land a Leit; drëtten Band: Geschicht a Geschichten; véierte Band: Verschiddenes, mat bio- a bibliografeschem. Am 1. Band hu mer d'Stad Lëtzebuerg, dann »Am Minett«, nach »Un der Sauer«, weider »Op der Musel« an »Am Éislek«, mat zem Schluss »Am fréiere Lëtzebuerg« (Marville, Clairfontaine).

E perséinlecht Virwuert as vum Henri Rinnen, deen déi ganz Redaktiounszeit vum Lëtzebuerger Dictionnaire mat him zesummeschaffe konnt; vum Nic. Weber »Ei Wuert um Enn«.

Am *zwete* Band, deen elo grad erauskoum, 270 Säiten, geet et iwwer Land a Leit; deen an der Suskriptioun 550 Fr. kascht, dono 680 Fr. Titelen: *wéi et war* (Wanter, Ouschterdag, den Hunn, Wonnerdokter); *Aarbecht a Geschir* (verschwonnen Handwierker); *ënner Daach* (Haiser, Taken asw). *D'Leit mat an ënnert sech* (Noperen, wat gouf gelies, Hotelsbetrib), *vu Bësch a Waasser* (e. a. eis Gewässer hei am Land, Pëtzer).

Mat deer Serie gët de Prof. Jos. Hess nees lieweg, lieweg an eiser Erënnong, an et mengt een, et géif een hien erëm héieren zielen, sou wéi en et am Radio, an der Gesellschaft, an der Dictionnairekommissioun gemaacht huet.

Bléif nach ze soen, datt al Stéch a Fotoë (vum Marcel Schroeder), déi de Guy May erausgesicht huet, déi richteg Illustratioun zou den Texter sin; d'Maquette as vum Sonja Müller. An als leschte Wonsch a Rot, datt jiddercen, dee sech fir »Bei eis doheem«, Land a Leit a Sprooch intreséiert nët sollt vergiessen sech déi 4 Bänn unzschafen, déi méi wéi aner an eiser Luxemburgen-

De Bib an de Klautje vun Itzeg

Zwou Seërcher vum Wëllem Weis, Biller vum Felix Mersch

3. Oplo. 96 Säiten. – Zënter e puer Joër vergraff, as dëse Band elo erëm nei erauskomm, an dat op Wonsch vu villen Elteren a Pédagogen.

E Geschenk fir eis Kanner fir d'Festdeg, déi elo kommen.

Ze kafen an alle Bicherbuttécker

oder ze bestellen an der Sankt-Paulus-Dréckerei, Postscheck 12-12, Lëtzebuerg.

Präis: 400 Frang

sia stoe sollen. Déi 4 Bänn kritt een elo nach fir $3 \times 550 = 1650 + 680 = 2.330$ Frang bei RTL – Editioun oder an de Bicherbuttécker.

hr

Véierte Lëtzebuurger Literaturkalenner. 1984. Redaktioun a Presentatioun Robert *Philippart*. RTL Verlag, Sankt-Paulus-Dréckerei I.-2988 Lëtzebuerg. Präis an der Subskriptioun bis de 15.11. 275 Fr., dono 325 Fr. Fir d'véierte Kéier kréie mer e Lëtzebuurger Literaturkalenner vum Rob. Philippart ugebueden, en Zeechen, datt déi Aart Kalenner de Leit gefall huet. An dësem gi virgestallt: Clementine Witry-Schmit, Nikolaus Welter, Isidor Comes, Nic Pletschette, Georges Haentges, Joseph Hess, Joseph Keup, Max Goergen, Léon Moulin, Péiter Faber, Albert Elsen, Robert Bruch. Am Virwuert gët d'Zäit vun 1945-1983, »eng nei Ära fir eis Sprooch« beschriwwen. Nei as och d'Bibliographie iwwer déi Leit, déi am Kalenner porträtéiert gin. – Et gët vill schéi Kalenneren hei am Land, deen heien as vläicht fir dësen odder deen nët esou blénkeg-faarweg, mee dofir awer méi instruktiv, well e fir munnech een eng Dokumentatioun duerstelle kann, déi e soss nët huet, wann en sech nët absëns fir eis lëtzebuergesch Literatur intresséiert. Dofir eleng wënsche mer deem 4. Lëtzebuurger Literaturkalenner déi Verbreitung, déi e wuel verdénkt, *dat eis Membren elo nach fir 275 bei RTL kënne kréien.*

Eis Hemechtssprooch an der Schoul vun Téiteng 1982-1983

Mir hun eist Sproochegesetz dëslescht an der Chamber bal op den éischte Ha gestëmmt gehat an et huet een déi verschidde Rieden am Chambersbiedche kënne liesen. Loosse mer soen, dat wor Theorie, praktesch Aarbechte maachen engem wuel esou vill Freed. Zomol wann engem en Heft op den Dësch geluegt gët, dat heescht: *Eis Hemechtssprooch an der Schoul vun Téiteng 1982-1983.*

Et as eng Schoulzeitong, wéi et deier wuel méi dorëmmer gët, mee déi hei as apaart, wéi den Titel et jo weist. Et sin d'Kanner aus dem 3. bis 6. Schouljor, déi an enger haalwer odder och alt ganzer Stonn an der Woch en déckegt Buch geschriwwen a gemoolt hun, d'ganz Jor duurch. – Op eng lëschtég Manéier gët d'Schreifweis duergeleegt. An et wonnert ee sech wiirklech, wéi gutt datt se op deem Gebitt Bescheid wëssen, besser wéi déi »Grouss«. Et muss een eens si mat

de Schoulleit, déi am Virwuert schreiwen: »Eis Hemechtssprooch gët erëm nei entdeckt.«

»No de Kanner hiren Aussoen an un deem wat se mat Begeeschterong gemat hun, gesäit een, dass déi lëtzebuergesch Stonn eng Stonn war, déi nët ënner Drock vun de Schoulprogrammer geroode as. Si war voller Lëschtégkeet, Witz a Schauspéck... D'Kanner hun hir Iddien illustriert...«

Et as eng léif a schéi Broschür, déi déi Téitenger Kanner do gemaacht hun, an et wënscht een, datt och aner Schoulleit mat hire Kanner an deem Ila haen, deen hei virgefëiert gët. Si kënnen sech op Téiteng e Modell siche goen. – Mee an der Zwëschenzäit as et vergraff.

Adress: Schoulschwësteren, 108, Groussgaass, Téiteng.

hr

3. Schouljoër

Mir hate vill Freud an der lëtzebuergesch Stonn. Mir hu spaaseng Spréchelehr, Gedichter a Lidder geléiert. Mir hu gereimt. Mir hu geléiert, wéi se verschidde hant schreiert. Mir hu Mänschen verzielt an dorinnen lëschtég Gesichter gelies. Dat alles hat ech gär. Ech hu gär Gedichter awerendeg geléiert. Alain L.

4. Schouljoër

Mir hate déi lëtzebuergesch Stonn gär. Mir hu spannend Geschichten gelies an Mänschen kint. De Bieb aus dem Mänschen: datt huet eis apaart gutt gefall. Mir hun och lëschtég Geschichten deelweis gespillt: De Wellfisch an de Kiesschen.
D' Mous Kätti.

Mir hu fond, dass eis Sprooch schéin as, a mir si fro, dass mir se kënnen liies a schreien, Mä mir grouss sin, kënne mir Theater spillen, Dréier a Raarten an eiser Sprooch schreien. Marceline K.

Henri Müller: Lëtzebuergesch, wéi ech et schwätzen – Le Luxembourgeois, tel que je le parle. 2. Deel, 11. bis 20. Lektoun, Sait 63 – 112. heetogr. DIN A 4.

Virun enger Zäit hat de Professor Henri Müller en éischt Stéck vu sänge Couren, déi e gehalen hat, a verbesserter Form erausgin, d'Lektoune 1 bis 10*. Et wor ongeféier virun 30 Jor, wéi en ugefaang hat, sech e Cours zesummenzesetzen,

wéi eng Bank drop gehalen huet, dat fir hir auslännesch Beamte virleien ze hun. Et wor nun awer nët grad den éischte Versuch, well virdrun huet e méi privatim eenzele Leit am Lëtzebuer-gesche virugehollef. – Mat sénger Experienz als Schoulmann, duurch séng Couren a Gesprécher an Diskussioun mat de Leit, déi a séng Courc koumen, huet e sech dru gesat, fir déi éischt provisoersch Lektioenen auszebauen an se ze verschaffen, fir datt se och vun anere kënnte gebraucht gin.

D'Lektioone sin esou opgebaut, wéi een dat aus de Schoulbicher kennt: e Stéck fir unzefänken, dono l'ro an Äntwert, dann d'Grammaire, d'Verben, Iwwersetzungen (oder Traductionen) a Vokabelen. Sou as et ze verstoen, datt eng eenzeg Lektioon bis zu siwe Schreifmaschinesäiten am DIN A 4 ka kréien. Derbäi sin dann nach Zeechnonge vun der Joffer Marie-Josée Hames an der Madame Jacqueline Waltzing. Et as déi al Mc-toud, d'Globalmetoud, wéi ee se nennt, mee se dierft dofir awer vill méi an d'Déift goen, wéi déi, déi nëmme vun der geschwater Sprooch ausgeet.

Wann hie seet: »Lëtzebuergesch wéi ech et schwätzen«, dann huet dat séng Berechtgong, well hien sech op séng Hémechs(duerf)sprooch baséiert (Ierpeldéng bei Littelbréck). E geet vläicht do e Wee, deen nët jidderengem gefale wëllt. Wann een nun awer bedenkt, datt mer bis clo nach keng Normen hu fir déi Sprooch (Lëtzebuergesch), déi mer Koiné nennen, kann een him kee Virwurf maachen, et sief dann, dat wir, datt en etlech Wierder ongewinnt sin, wéi e.a. Ierpelen fir Äerdbeer.

Hien ënnerscheet an der Grammaire, der Schreifweis, déi dräi Artikelen: masculinum, femininum an neutrum, wou e fir den Artikel vum Neutrum »e« hält (t been, t glidd), an der offizieller Schreifweis nëmmen »d, de(n)«. Et wir aus méi pedagogesche Grënn, fir dem Auslänner, apaart deem aus dem romanesche Sproochgebitt, d'Neutrum ze dokumentéieren.

Wat nach zer Schreifweis ze soen as, dat wir, datt en alles kleng schréift, sou wéi et am l'ranséischen de Gebrauch as.

Et mag een nun dovun halen, wat ee wëllt, mee et schéngt dach, datt dat Klengschreiwéi glat a guer nët esou ewechzerwerfen as an een sech domat ganz gär zefridde ka gin. Mat deem Klengschreiwéi kann ee vill ortografeschem Misär aus de Féiss goen. Dat selwecht wir ze soe vum Aus-ernee-schreiwén (Trennungen, fir bes-

ser ze verstoen a besser liesen ze kënnen), z.B. Stall-fenster, aus-gruewen, a-schären, of-wëschén, cr-wächen a.s.w. Ofgesin dovun hält den Henri Muller sech un d'offiziell Schreifweis, bis op en etlech Klenggeketen e.a. »è« virum »ch«, amplaz »é«; da wëllt en nach d'Aussprooch vum »au«-Laut extra zeechnen, e schreift »äu«, wou an der offizieller Schreifweis dofir keen Ënnerscheed gemaacht gët. Dernieft nach eng Aart phonetesch Uweisung fir d'Vokaler a Konsonanten ze liesen, an d'Bezeechnung vun der betounter Silb.

Am grouse ganzen duerf ee mat rouegem Gewësse soen, datt mat denen 20 Lektioenen, déi bis clo craus sin (et kommen deer nach no), d'Leit e Buch an d'Hand kréien, mat deem se gutt Lëtzebuergesch kënne léieren. Iwwergens wir z'iwwerleën, ob dat Ganzt nët sollt eng Ënnersetzong bei eiseim Unterrichtsminister fannen, well no dem Sproochegeset déi Fro bestëmmt méi akut dierft gin.

Déi zwee Bicher 1-20 si beim Auteur, Lonkécherstrooss 453, L-1941 Lëtzebuerg ze kréien.

Et muss een dem Auteur fir séng Aier a fir sän Anktem fir d'Lëtzebuergesch d'Hand fest drécken, well séng Lektioone gutt iwwerluegt, gutt duurchduecht a metodesch opgebaut sin, an esou deem, dee wëllt eis Sprooch léieren, ganz vill gehollef gët, jo souguer besser dono kennt, wéi munneche Stack-Lëtzeburger.

(No Lux. Wort, 23. 8. 83)

hr

* Op der Titelsäit vun deer Broschür, déi 1965 erauskoum, seet den H. Muller dem verstuerwene Prof. Jos. Hess an Ernest Ludovicy merci fir d'grëndlecht Duurckucken.

De Sekretär, Marcel Lamy,
as méindes a mëttwochs mëttes
vun haalwer eng bis halwer zwou
perséinlech am Büro vun der A.L.

Wat huet d'A.L. bis elo erausgin?

Eis Sprooch	No 1-1972	30 Fr.	Dem Léiweckelche säi Lidd.
	No 2-1973	vergraff	Facsimilé vum Gedicht vum M. Rodange
	No 3-1973	vergraff	Den <i>handgeschriwwenen</i> Text vum M. Rodange
	No 4-1973	vergraff	mat dem Ëmschlag, genee wéi d'Manuskrift as,
	No 5-1974	vergraff	dernieft dee gedréckten Text an eiser
	No 6-1975	vergraff	Schreifweis. – Nëmme méi eng Dosen
	No 7-1976	vergraff	Exemplaren do. 250 Frang
	No 8-1977	75 Fr.	
	No 9-1978	75 Fr.	Extra-Serie:
	No 10-1979	75 Fr.	Rick vum René Kartheiser 35 Frang
	No 11-1980	75 Fr.	Ueter d'Jor vum H. Rinnen 50 Frang
	No 12-1981	75 Fr.	Stuele (Modeller) fir all festlech an aner
	No 13-1981	75 Fr.	Geleënheten – Uertsnimm, Menüen,
	No 14-1982	vergraff	Schreifweis (2. Oplo) 90 Frang
	No 15-1983	(Oplo 2600)	Grouss Vakanz, Theaterstéck
			vum Pol Greisch 80 Frang
			Neijooschkaarten – Gléckwonschkarten
			(Houchzäit, Gebuert)
			(Zeechnunge vum O. Nalezinek) 25 Frang

E »Silbe-Rätsel«

emol op lëtzebuergesch

baach – bam – bäk – bei – bels – bi – bitt – bréck
 – e – éi – er – et – gäiz – ge – ies – ker – ker – len
 – re – rel – ri – sab – se – sen – tel – tert – tu –
 un – zock

Lëtzebuurger Uertschaften am Réitsel

	1	2	3	4	–	–	5	6	7	8
I	B	O	C	K	M	I	L	L	E	N
II	R	M	Ë	L	L	E	R	Ë	F	E
III	I	Ä	H	I	E	B	E	R	R	I
IV	CH	E	I*)	S	Ë	L	L	E	E	H
–	E	R	E	U			Ë	I	I	A
–	R	T	L	P			L	M	S	I
V	H	E	E	P	R	O	Z	Ë	E	S
VI	A	R	M	I	E	R	S	CH	N	CH
VII	F	T	R	Ë	N	T	E	N	G	E
VIII	F	R	E	C	K	E	I	S	E	N

*) oder HIELSEM

Uebstbam	_____
männlech Int	_____
Baach duurch Mäerzeg	_____
Pâtissier	_____
Nordstad	_____
Beienhaischen	_____
Kascht	_____
Ambitioun	_____
Kannerkrankheet	_____
Getéins	_____

Déi richteg Ufanksbuschtawe gin en Deel aus der Uertschaft Mäerzeg!

Theater-Saison 1982-1983

beieneegeraaft vum H. Rinnen

wou	vu wíem	Sall	wéini	wat
<i>Aischen</i>	Scouts St. Pierre	Musckssall	16.1., 22.1.83	J. Christen: 3 krank Hinnercher
<i>Altreier</i>	Schanzer Jugend	Festsall Bech	23.1., 30.1.83	J. Braun: Requiem fir e Lompekreimer
<i>Bartréng</i>	Bartrénger Kaméidi	an der Hal	20.3.83	J. Braun: Requiem fir e Lompekreimer
	Theatergrupp Musek	Centre Culturel	25.12.82, 1.1.83	Jehe Fra: D'Jonggesellesteier
<i>Bech-Maacher</i>	Club des Jeunes	nei Schoul	25., 26.12.82	R. Clees: Charakterkapp gesicht
<i>Befort</i>	Jugend	Kummelsbau	26., 27.2.83	Rob. Clees: Eng penibel Affär
<i>Bënzelt</i>	Pompjéen Holler	Gemengesall	26.12.82, 2.1.83	E. Devaquet: Gléck um Schléiwenhaff
<i>Berdref</i>	Gesank	Festsall	5., 6.2.83	R. Weimerskirch: Den Horrbock
	Theaterfrënn / Speedy Team	Festsall	26., 27.3., 3.4.83	E. Devaquet: Gléck um Schléiwenhaff
<i>Bëschruef</i>	Gesank Ste Cécile	Veräinshaus	26.2.83	R. Clees: De Rettongsschwëmmer
<i>Betebuerz</i>	Harmonie Municipale	Sportshal	15., 16.1.83	P. Singer: Wien et trifft
	Scouten Grupp St. Luc	Hôtel du Ch. de Fer	22., 23.1.83	(-): De Robin Hood als Metzler (Willefcher)
				(-): Heihin, dohin (Explorer)
				R. Clees: De Rettongsschwëmmer (Rover)
	Guides Ste Odile	Hôtel du Ch. de Fer	29.1.83	(-): Wild West Story (Wichtelcher)
				(-): d'Maus Maus an d'Maus Mimi (Aventuren a Caravellen)
				(-): d'Glécksfotell (Ranger)
<i>Bettborn</i>	Philharmonie	Festsall Schoul	25., 26.12.82	(-): O, déi Maansleit
<i>Béiwen/Atert</i>	Musck	Sall Mersch	25., 26.12.83	E. Devaquet: Gléck um Schléiwenhaff
<i>Biekeresch</i>	Concordia	Centre Culturel	25.12.82	E. Devaquet: De 7. Bouf (nom Neal a Ferner)
	Chorale Ste Cécile	Centre Culturel	27., 28.11.82	M. Reuland: Op der Kirmes (Musek: Jos. Kinzé)
<i>Bieles</i>	Katoulesch Porveräiner	Veräinshaus	11., 18.12.82	H. Regenwetter: De Bopi gët verkaaft (no engem däitsche Stéck)
<i>Bieréng/Miersch</i>	Theaterfrënn Pëtten	Hal Irbicht	25.12.82, 8.1.83	R. Clees: De Champion
<i>Biissen</i>	Cercle Dramatique	Gemengesall	5., 6.3.83	J. Christen: de Biddi vum Rommelshaff idem: Millionefrick
	Cercle dramatique	Festsall	6., 7.11.82	M. Reuland: Op der Kirmes (Musck: Jos. Kinzé)
<i>Biwer</i>	Musck	Fancy Centre Cult.	25.12.82	R. Clees: Tata Liss vu Vallauris
<i>Boxer</i>	Jugend	Centre Culturel	29., 30.1.83	J. Christen: Millionefrick
<i>Branebuerz</i>	Jeunesse	Festsall	13., 19.3.83	Dicks: Op der Juegd B. Weber: En Teschtement
	Chorale Ste Cécile	Festsall	2.1.83	J. Christen: Millionefrick
<i>Bruch/Miersch</i>	Musck Béiwen/Atert	Festsall	7.1.83	E. Devaquet: Gléck um Schléiwenhaff
	Sängerbond	Festsall	29., 30.1.83	Dicks: D'Kirmesgäsch - Madamm Tullepant

<i>Bus</i>	Scouts Européens	Festsall	2.1.83	J. Berrens: d'Sprangbriet
<i>Buurglënster</i>	Thalia & Co Theaterfrënn	Festsall	23.1.83	J. Schuster: Duerfgespräch
<i>Buurschent</i>	Jeunesse	Gemengesall	22., 23.1.83	J. Christen: Der Däiweil beim Päerdsmetzler
	Chorale Stroossen	Gemengesall	11.1.2.83	E. Devaquet: De 7. Bouf
<i>Differdang</i>	Un. Amicale Theaterfrënn (gouf zweemol zu Uewerkuer an eng Kéier zu Lasauvage gespillt)	Sall Uewerkuer	26.3.83	J. Christen: De Maulkuerf
<i>Diddeléng</i>	Diddelénger Theaterfrënn	Porsall	6., 13.11.82	P. Singer: An der Fal (nom Rob. Thomas)
	JOC Scouten St. Jean	(wéinst Stierffall ausgefall Veräinshaus	6., 12.2.83	Wef: Kichekueder J. Christen: Gewulls an de Kornischongen 2 Stécker vun de Wichtelcher an de Pionier
	Chorale Jeunes Filles	Veräinshaus	12., 13.3.83	Leo Berchem: d'Siweburen (Musek: Pol Albrecht)
<i>Dienjen</i>	Chorale Jugend	Gemengesall Gemengesall	12., 20., 27.11.82 26., 27.2.83	M. Goergen: D'Meedche vu Götzen J. Braun: Requiem fir e Lompkröimer
	Club des Jeunes a Spuerveräin de Knéckjang va Lëllgen	Festsall	20., 26., 27.3.83	(-): Den zertrete Professor a säin Dinger J. Christen: De Professor Kinkerlitzchen
<i>Dikrech</i>	Grupp Dikricher Kolléisch	8., 9., 22.1.83		Fr. Dürrenmatt: Romulus de Grousse
<i>Echternach</i>	Chorale Ste Cécile	Veräinshaus	26.1.2.82	J. Im Dahl / L. Beicht: D'Joffer Marie-Madeleine
	Theater vum Echternacher Lycée spilt zu Buurglënster 25.3.83: Grimmelshausen: Simplicius Simplicissimus, geschriwwen vum Frank Feitler: Simplex, ein Narr im Krieg			
<i>Éiter</i>	Landjugend Éiter-Schrasseg	Festsall	13., 14.11.83	Wef: De Kichekueder
<i>Eil</i>	Fanfare	Veräinssall	1.2., 1.8.83	(-): De Grousspapp op Freiersfëiss
<i>Elveng/Éimereng</i>	Theaterclub	Éimerénger Hal	12., 13.2.83	Th. Schroeder: Besuch um Wunderhaff
<i>Élwen</i>	Jeunesse	Centre Culturel	5., 6.3.83	2 Eenakter a Sketcher
	Jugend Huldang	Festsall	11.12.82	A. Atten: D'Jonggesellekëscht
<i>Énsber</i>	Theaterfrënn	---	6., 13.2.83	(-): Hei sid Der richtig
<i>Eppelduerf</i>	Club d. Jeunes Fittelbréck organ. Jeun. Eppelduerf	Veräinssbau	11.12.82	(-): D'Leift am Handel (-): Den Zaubermännchen
<i>Esch-uelzecht</i>	Grenzer Scouten	Ariston	27.11., 4.12.82	J. Christen: Milljounefrick
	Liewensfrou	Escher Theater	8., 16.1.83	Fons Jacoby: Wat eng Flemm (aus dem franséischen iwwersat)
	Scène libre (den 8. a 9.2.83 gespillt am Sall vun der Fondation Pescatore, Lëtzebuerg)	Escher Theater	5.2.83	J. Schuster: Ech gi futti, gees de mat?
	Theater fir Kanner »Roude Päiperlek«	Escher Theater	6.3.83	G. Rewenig: Wien as hei Meeschter? G. Rewenig: De Schoulmeeschter gët ugestrach
	FADS	Lyc. techn. Lalléng	28., 29.1., 2., 4., 5.2.83	G. Rewenig: Sträit ënnert de Leit vu Chicago
	MLF (Mouv. Libér. Femmes)	Schluechthaus	23.4.83	(-): Jäiz lues, d'Noperen heieren dech (no Erin Pizzey)

	Monnerecher Bounesäck Oureschlëffer-Theater G.m.b.H.	Fischer Theater Escher Theater	15.4.83 25.11.82	Fons Konz: Säitespronk G. Rewenig: Gemittlech Katastroph, Cabaret (13 mol ugesot, Dez.-Jan.)
<i>Esch-Sauer</i>	Club des Jeunes Jeunesse Tarchamps	Festsall Festsall	5., 6.2.83 23.1.83	(-): Eng droleg Hochzäit op Märei (-): Wéi s'et an der gudder aler Zäit gemeet hun E. Boeres: De bloen Hary
<i>Fischduerf</i>	Musek- a Gesangveräin		5., 6.2.83	Wef: De Kichekueder
<i>Ettelbréck</i>	Guiden, Sekt. Ermesinde Club des Jeunes Ettelbrécker Theaterfrënn Theatergrupp »Ridcau op« aus dem H.N.P. Ettelbrécker Theaterfrënn Lëschtg Nordbühn Lyra	Hôtel de Luxembg Hôtel de Luxbg Hôtel de Luxbg Sall Hôpital Neuropsychiatrique Hôtel de Luxbg Hôtel de Luxbg Hôtel de Luxbg	13., 14., 20., 21.11.82 4., 5.12.83 18., 26., 27.12.82 6.2.83 Sept.-Okt. 12., 13., 19.20.3.83 1.83	(-): Gestiwwelte Kueder (-): De geheimnisvollen Zauberer (-): D'Leift am Handel J. Braun: Requiem fir e Lompekreimer R. Clees: Tata Liss vu Vallauris Cabaret: Kuff d'Schmull Jehe Fra: D'Jonggesellesteier J. Berrens: Anni
<i>Felen</i>	Fanfare	Schoul Nidderfelen	25., 26.12.82	(-): Déi falsch Kaz
<i>Fëlschdrëf</i>	Jugend	Centre cult. Duelem	27., 28.11., 4.12.82	J. Christen: En as gelueden J. Christen: D'Famill Frippchen
<i>Fëschbech/Miersch</i>	Theaterveräin	Café Haas	8., 15.1.83	
<i>Furen</i>	Chorale Landjugend	Festsall Festsall	20., 30.1.83 8., 9.1.83	R. Clees: De Pantouflar R. Clees: Tata Liss vu Vallauris
<i>Garneeb</i>	Pompjee-Fanfare	Sall Erpelding	25., 26.12.82	F. Hermes: Jongesellesteier
<i>Géisdreif</i>	Theaterfrënn	Vcräinssall	27.2.83	H. Regenwetter: De Verstärker
<i>Gilsdreif</i>	Gaart an Heem	Festsall	5., 6.2.83	H. Regenwetter: De Bopi gët verkaaft
<i>Gouschténg</i>	Theaterfrënn v. Gesank	Festsall	18., 19.12.82, 6.3.83	J.P. Rollinger: De grouse Coup oder Wann de Guckuck rífft
<i>Gréiwels</i>	F.C.	Festsall	18., 19.12.82	Pit Sinner: Wien et treëft
<i>Gréiwemaacher</i>	Scouts St. Laurent Gesank Esch-Uelzecht	Veräinshaus	30.1.83 6.11.82	J. Christen: Op der Däiwelsbuerg Lidder aus Lëtzt Theaterstécker
<i>Groussbus</i>	Harmonic Habscht (organ. I.CGB)	Festsall	23.1.83	J. Christen: De Köppchesbaacher Mates
<i>Habscht</i>	Harmonic Chorale Ste Cécile Chorale	Unionssall Unionssall Unionssall	25., 26.12.82 22., 23., 29.1.83 20.11.82	J. Christen: De Köppchesbaacher Mates E. Devaquet: D'Gléck um Schléiwenhaff Owend mat Danz an Theater
<i>Haischent</i>	Pompjeën Musek	Gemengesall Gemengesall	26., 27.3.83 22.1.83	F.a.J. Hermes: E muedelbëtzege Fräier kulturellen Owend
<i>Hengescht</i>	Jeunesse Hépperdang Jugend	Centre Culturel Centre Culturel	23.1.83 30.1., 6.2.83	E. Devaquet: D'Faaschtenzäit H. Devaquet: De 7. Bouf

<i>Hesper</i>	Theatersektioun Eintracht im Thale	Centre civique	8, 15, 23.183	Wef: De Kichekueder
<i>Hoer</i>	Thalia & Co	Festsall	25.12.82, 8, 15, 16.183	J. Schuster: D'Duerfgespreich
	Thalia & Co	Festsall	11, 13, 15, 21, 22.5.83	J. Schuster: Eng Plastik geet duer
	Chorale	Porsall	27.11.82	Uucht 82
<i>Holz</i>	Pompjéen	Festsall	5, 6, 12, 13.3.83	C. Pauly: Léift op Ëmweën (Musek: P. Albrecht)
<i>Houffelt</i>	Jugend Helzen, Houffelt, Weiler	Café Noé	25.12.82, 9.1.83	R. Hemmer: Den Dausendfrang- schäin R. Clees: De Rettongsschwëmmer
<i>Housen</i>	Jugend-Club	Festsall	13.3.83	R. Hemmer: Den Dausendfrang- schäin (...): Den Heng als Hypnotiseur
<i>Houwald</i>	Scouten a Guiden	Centre Culturel	12.2.83	Musikalesch Schoulinpektioun (Wichel) En Abenteuer mam Tim (Wellef) Duerfbeschass (Caravellen) Zinnsoldatenparade (Aventuren)
<i>Hueschter</i>	Club des Jeunes	----	16.1.83	J. Christen: Dräi krank Hinnercher
<i>Huldang</i>	Jugend	Veräinssall	4, 5.12.82	A. Atten: D'Jonggesellekëst
<i>Huncheéng</i>	Scouts Européens	Centre Culturel	26, 27.2.83	J. Christen: Freides den 13. idem: De Professor Kinkerlitzchen
<i>Ierpeldéng/Ettelbréck</i>	Concordia	Centre Culturel	18, 25.12.82	L. Reinart / P. Albrecht: En originellen Original
<i>Ischpelt (Tarchamps)</i>	Club des Jeunes	Gemengesall	9, 15.1.83	E. Boeres: De bloen Hary
<i>Jonglënster</i>	Monnercher Bounesäck (organ. Syndicat d'Init.)	Festsall	8.2.83	Fons Kontz: Säitespronck
	Musik Uewerkäerjéng (organ. AMIPERAS)	Festsall	5.12.82	Aug. Donnen: Spaléieruebst
<i>Kanech</i>	Fanfare	Festsall	27, 28.11.82	J. Christen: Milliounefrick
	Chorale Ste Cécile	Festsall	22, 23.12.82	J. Christen: Dräi krank Hinnercher
<i>Käerch</i>	Fanfare	Gemengesall	25, 26.9.82	Ch. Berger: De Landesmeeschter
	Club des Jeunes		12.11.82	Theaterwond
	????	Gemengesall	3, 4.4.83	L. Reinart / P. Albrecht: En originellen Original
<i>Käl</i>	Les Amis de la Chanson a Chorale St. Pie	Veräinshaus	27, 28.11.82	Fr. Gilson: D'Vakanz am Mëllerdall (Musek J.P. Kemmer)
<i>Kantebaach</i>	Pompjéen	Schoul	15, 22.1.83	T. Schroeder: Besuch um Wudderhaff
<i>Keespelt</i>	Jong Leit	Musekshal	6, 12, 13.3.83	Cabaret
<i>Kielen</i>	Bartrénger Kaméidi	Musekssall	16.4.83	J. Braun: Requiem fir e Lompekreimer
	F. C.	Musekssall	15, 16.1.83	R. Clees: De Champion
<i>Klierf</i>	Jeunesse	Festsall	5, 11.12.83	J. Christen: Freides den 13. R. Clees: Ech laache mech futti
<i>Kolpech</i>	Theaterfrënn Ensber	am Schloss	18.12.82	(...): Hei sid der richteg
	Fanfare Ell	am Schloss	11.1.83	(...): De Grousspapp op Freiersféiss

<i>Konsdrëf</i>	Fanfare Jugend	Festsall Festsall	7., 8., 9.1.83 25., 26.12.82	E. Devaquet: En drolegen Apdikter L. Reinart / P. Albrecht: En originellen Original
<i>Konstem</i>	Jeunesse	Café Schinker	23., 29.1.83	F. Hermes: D'Jonggesellesteier
<i>Kontern</i>	Club des Jeunes	an der Hall	5., 6.2.93	M. Ruland: Op der Kiirmes
<i>Koplescht</i>	Organ. Velo Club ACT	Centre Wirtspesch	19., 20.2.83	J. Christen: Gewulls an de Kornischongen
	Chorale Koplescht/Spaass an Fescht Weimerskirch	Centre Wirtspesch	23.10.82	Dicks-Matinée
<i>Krëschtnech</i>	Club d. Jeunes Watrange (organ. Club des Jeunes)	-----	16.1.83	L. Reinart / P. Albrecht: De bloen Hary
	Union Dramatique	-----	25., 26.2.83	J. Christen: Milliounenrick
<i>Lamadelleine (Rolléng)</i>		Sall Haas	15.3.83	Lëtzebuurger Owend
<i>Leideléng</i>	Club des Jeunes	Sall Arendt	19.2.83	F. Hermes: D'Jonggesellesteier
<i>Lennéng</i>	Theaterveräin an Dëschtennis	Festsall	18., 19.12.82	J. Christen: Freides den 13. R. Clees: Tata Liss vu Vallauriss
<i>Léitgen</i>	Dëschtennis	Veräinsbau Veräinsbau	12.12.82 6.2.83	A. Atten: D'Jonggesellekëscht Lëtzebuurger Owend
Lëtzebuerg				
<i>Belair</i>	Belairer Schoultheater dat selwecht de 4.1.83 zu Hollerech	an der Kiirch	24.12.82	Gisèle Dupong-Mreches: E Kand as komm
	Belairer Schoultheater idem	Keller v. d. Schoul beim Roude Pëtz	15.6.83 3.12.82	G. Dupong-Mreches: Täschentheater G. Schmitt: D'Seeché vum Zinniklos
<i>Bonneueg</i>	Scouten	Südschoul	12., 13.2.83	Schlappekino (Wëllefcher) (-): D'Rat war net am Bild (Explorer) (-): Schmuddelbuur (Pionéier) (-): De Fortschritt a seng Konsequenzen (Rover) J. Christen: 13 um Dësch ???
	Fraentheater	Casino	6.3.83	???
	Lëschtg Nordbühn	Casino	26.3.83	J.F. Hermes: D'Jonggesellesteier
<i>Gaasperech</i>	Scouten a Guiden	Porheem	15.1.83	???
<i>Lampertsbiere</i>	Scouten a Guiden	Veräinshaus	26.2.83	(-): Rockmonsieur
<i>Märel</i>	Guiden	Veräinshaus	8.1.83	T. R.: Jidderengem sai Gout J. Christen: En as gelueden J. Christen: Sou kennt een op den Hond
	Chorale	Home	15.1.83	R. Clees: De Champion
<i>Pafendall</i>	Héijele vum Téiwesbur		18.12.82	Pafendaler Owend; H. Stéck an 3 Akten
<i>Rollengergronn</i>	Scoute St. Georges	al Schoul	29.1.83	d'Räiber um Camp – de Babysitter – En as gelueden – den Zauberer – de Biddi vum Rommelshaff – de Geescht am Radio
<i>Fondatioun Pescatore</i>	Scène libre		8., 9.2.83	J. Schuster: Ech gi futti, gees de mat?
<i>Weimerskirch</i>	Spaass an Eescht / Chorale Koplescht	Sall Odéon	29.1.83	Dicks-Owend

	Theaterkëscht	Sall Odéon	21., 22.1.83	Fabio Pacchioni / Claude Proussoulux: W.B. oder d'gedreemt Liewe vum Wolfgang Borchert (iwwersat)
	(gespillt den 28.1.83 zu Dikrech, 3.2.83 am Lycée Michel Lucius)			
	MLF	Sall Odéon	17.4.83	(-): Jäiz lues, d'Nopere hécieren dech (no Erin Pizzey)
<i>Zéisséng</i>	Theaterfrënn	Centre culturel	5.2.83	J. Christen: D'Famill Frippchen – Sketcher
<i>Am Stadtheater (Neien Theater)</i>	TOL	Théâtre d. Casemates et Théâtre Ouvert de Luxbg	23.2.83	Ed Maroldt: De Barrage 1984
	JEC		13.2.83	(-): Cogito ergo boum
	Lëtzebuurger Theater		26.3.83	Et bottert (Revue) Première
	Stole Brösch		7.1.83	As dat nach dran
	AMIPERAS		26.12.82	Krëschtfeier AMIPERAS J.P. Thoma: Mënscheschicksal
	TOL			Kannertheater – N. Helminger: Wou geet et hei op Schlidderascht?
	Schoulsperfest		24.1.83	J. Christen: De Raiber Knëppelbatti
	Lëtzebuurger Theater		2., 8., 9., 10., 13.10. 9.11.82	P. Ustinow: Photo Finish / iwwersat: Sprint
	Kellertheater		30.11., 1., 2.12.82	Rout, wäiss, schro, Kabarettprogramm vum der Scène libre
	Kellertheater	Cabaret JB	21.4.83 (Prem.)	J. Kartheiser: De Kontrakt
	Bëschzeck	Bistro Art scène	16., 17.82	Wanns de nët geess
	Cabaret Dreschmaschin	Café Fox	8.1.83	Programm vum G. Rewenig
		Cercle municip.		Lëtzebuurger Lidder a Melodien
	De Rideau Lëtzebuerg spillt an der Funck-Bricher Brauerei (10.12.82): Tanz auf dem Pulverfaß			
<i>Märzeg</i>	Gesangveräin	Hal	18., 25.12.82	T. Schroeder: Besuch um Wudderschaff (Musik: P. Nimax)
<i>Mamer</i>	Ettelbrécker Theaterfrënn (organ. Rout-Kräiz)	Sall Harmonie	25.2.83	J. Braun: Requiem fir e Lompckréimer
<i>Manternach</i>	Jeunesse des Filles	Gemengesall	30.1.83	E. Devaquet: d'Taaschtenzäit
<i>Mertert</i>	Lëtzebuurger Theater (organ. Synd. d'Initiative)	Centre culturel	19.12.82	Revuesiounen
	Cercle des Jeunes	Centre culturel	30.1., 5.2.83	J. Christen: Fofzeg Kilo wäiss Fuerf
	Scouten		27.2.83	(-): De gëllenen Hochzäitshues
<i>Metzlerlach</i>	Scouten	Cafeteria	29.1., 5.2.83	J. Christen: 3 krank Hinnercher (-): Rumpelstilzchen (Wëllef) (-): Wetten, dass ... (Explorer a Pionéier)
<i>Miedernach</i>	Fanfare		15., 16.1.83	(-): De Meeschter Schuewert
<i>Miersch</i>	Scouten St. Michel	Vcräinshaus	26.12.82	J. Christen: D'Famillje Frippchen idem: De Biddi vum Rommelshaff
	Rideau Gasperich	Festsall Primärschoul	30.1.83	(-): Tanz auf dem Pulverfaß
<i>Monnerech</i>	Monnerecher Bounesäck	5 Mol gespillt		Fons Konz: Säitespronk
<i>Munneref</i>	Musek		25., 26.12.82	J. Christen: D'Madame Butterfly
<i>Mutjert</i>	Steseler Pompjesfanfare (organ. Pompjeën)	al Schoul	22.1.83	J. Christen: Milliounefrick

<i>Näerden</i>	Chorale Ste-Cécile	Veräinssall	28., 29., 30.1.83	M. Dahm: Drätzing fir d'Dosen (Musik: Pol Albrecht)
	Pompjeën	Veräinssall	8., 9.1.83	Ed. Devaquet: Keen Auskommes mam Akommes
<i>Nidderfelen</i>	Dëschtennis Ospern (organ. Nidderfelener Jongen)	Festsall	27.2.83	Ed. Devaquet: D'Gléck um Schléiwenhaff
	Pompjeën	Festsall	30.1.83	L. Reinart / P. Albrecht: En originellen Original
<i>Nidderwampech</i>	---	Festsall	5., 6.3.83	L. Reinart / P. Albrecht: En originellen Original
<i>Noumeren</i>	D. T.	---	6.3.83	J.-F. Hermes: E gudden Dokter
<i>Nouspelt</i>	Gesangveräin	Pompjessall	25., 26.12.82, 2.1.83	J. Christen: 3 krank Hinnercher (...): Lëtzeb. Owend / Theatermusik:
	Gesangveräin Uelzecht	Centre culturel	5.11.82	de Gréngen, Besuch um Wuddler- haff, Hopp Marjann
<i>Ospern</i>	Dëschtennis	Festsall	18., 18.12.82	Ed. Devaquet: Gléck um Schléiwenhaff
	---	---	4.12.82	Theaterowend
<i>Péiteng</i>	Katoulesch Veräiner	Maison d. Jeunes	5., 6.2.83	M. Reuland: Op der Kiirmes
<i>Preizerdaul</i>	Chorale	---	27.11.82	Stécker aus Nowe-Reyuen
<i>Rammerech</i>	Fanfarc-Pompjeën	Festsall	25.12.82	J. Christen: Milliounefrick
<i>Recken/Miersch</i>	D. T. Noumer	---	13.3.83	J.-F. Hermes: E gudden Dokter
<i>Réiden-Atert</i>	Musik	Aula	3., 9.4.83	J.-F. Hermes: D'Jonggesellesteier
	Didlenger Theaterfrënn (organ. Chorale)	Aula	9.1.83	(...): An der Fal (fräi nom R. Thoma)
<i>Réimech</i>	Amicale Rémicoise	Veräinshaus	29.1., 5., 6.2.83	Pir Singer: Wien hätt dat geduecht!
<i>Reisduerf</i>	C.I. d. Jeunes Bigelbaach	Festsall	12., 13.3.83	J. Christen: De Köppcheshaacher Mates
	Fanfarc	Festsall	25., 26.12.82, 8., 16.1.83	R. Weimerskirch: Oho Misch!
<i>Réiser</i>	Gesangveräin	Festsall	19., 26.12.82	Ed. Devaquet: En drolegen Apdikter
	Theatergrupp op dem Widdem, Krautem	Festsall Réiser	22., 30.1.83	R. Weimerskirch: Den Horrhock
	Gesangveräiner Fenténg, Fréiséng, Réiser-Krautem		6.3.83	Lëtzebuerger Concert
<i>Réméleng</i>	Rémélenger Theaterfrënn	Veräinshaus	Krëschttag	R. Weimerskirch: Entgleist
<i>Remerschen</i>	Club des Jeunes	---	15.1.83	Karl Bunje: 't geet näischt iwwer e gutt Gehéier
<i>Rued/Sir</i>	Gesank	Schoul	19.2.83	M. Reuland: Op der Kiirmes (Musik: Leo Schaefer)
<i>Sandweiler</i>	Theateréquipe Musik	Sportshall	25., 26.12.82	J. Christen: Den Hausfrënd Ed. Devaquet: Gléck um Schléiwenhaff
<i>Scheffleng</i>	Chorale Municipale	Hall Polyvalent	22., 23., 29.1.83	Ed. Devaquet: D'Gléck um Schléiwenhaff
	Guiden a Wichtelcher	Veräinshaus	11., 12.6.83	Jos. Besch / René Biffes: Hänsel a Gréidel
	Cabaret JB (organ. O.G.J.)	Café »beim Germaine«	17.12.82	Impressiounen vun hei bannen

	Rémélenger Theaterfrënn (organ. JOC)	Veräinshaus	8.1.83	R. Weimerskirch: Entgleist
	Bimbo-Theater	Centre Polyvalent	3.2.83	(-): D'Märche Pinocchio an d'Prinzessin
<i>Schëtter</i>	Gesank	---	9.1.83	J. Christen: Milliounefrick
<i>Schiren</i>	Jugend	Gemengesall	15., 16.1.83	R. Clees: De Lige-Pol
<i>Schuller</i>	Theaterfrënn	Home St. Joseph	12, 13.3.83	J. Christen: Milliounefrick
<i>Schweecherdall</i>	Musek	Festsall	6., 13.2.83	R. Clees: Charakterkapp gesicht
	Chorale	Festsall	25., 26.12.82	Jehefra: D'Jonggesellesteier
	Club des Jeunes	Festsall Ielwen-I luewel	20., 21.11.82	Klein Edm. J.: Kolter-Molter
<i>Sir</i>	Club d. Jeunes-Pompjeën	Veräinssall	25.12.82, 2.1.83	(-): Eng Boueille Quetschebranntwain (-): Onschëlleg verurteilt
<i>Stesel</i>	Musek	Festsall	16.1.83	J. Christen: Milliounefrick
<i>Stroossen</i>	Scouten	---	15., 16.1.83	---
	Chorale	Festsall	20., 27.11., 4.12.82	Ed. Devaquet: De 7. Bouf (fräi iwwersat nom Max Neal a Max Ferner)
<i>Suessem</i>	Fanfare Concorde	Café Am Center	25., 26.12.82	M. Dahm: An der Familjepensioun
	Scouten a Guiden	Café Am Center	15., 16., 23.1.83	(-): Rumpelstilzchen (67 Spiller)
<i>Tarchamps</i>	Theaterfrënn Géisduerf (org. F.C. Green Boys 77)	Veräinshaus	12.3.83	H. Regenwetter: De Verstärker
	Jeunessc Esch-Sauer	Gemengesall	5.3.83	---
<i>Tenten</i>	Theaterfrënn	Festsall	5., 6.2.83	Ed. Devaquet: Gléck um Schléiwenhaff
<i>Téiteng</i>	Harmonie Victoria	Veräinshaus	25., 26.12.82	(-): Den Äpel fällt net wäit vum Bam
	Les Jeunes en marche	Porsall	8.1.83	(-): De räiche Bop – De Bonvivant
<i>Tratten</i>	Gesangveräin	Gemengesall	6.2.83	(-): De Stoffel als Schoulmeeschter J. Christen: En as gelueden idem: E Papp vu Knuppch
<i>Trënteng</i>	Chorale	Neie Festsall	26.2.83	---
<i>Ueschdrëf</i>	Jeunessc	Festsall	11., 12.12.82, 9.1.83	A. Atten: D'Jonggesellekescht
<i>Uespest</i>	Schüler vun der Muskschoul spillen en Theaterstück,		25.12.82	
	Theaterfrënn	Centre Polyvalent	4., 5.12.82	R. Weimerskirch: Den Här Schrobiltgen (nom »Mahade imaginaire«)
<i>Uesweiler</i>	Club des Jeunes	---	29., 30.1.83	Ed. Devaquet: Keen Auskommes mam Akommes
<i>Uewerkäerjéng</i>	Harmonie Theatergrupp	Centre culturel	25., 26.12.82	A. Donnen: Spaléier-Uebst
<i>Uewerkuer</i>	Union amicale Theater- frënn Déifferdang	Theatersall	27.11.82	J. Braun: Jhust
	idem	Theatersall	26.3.83	J. Christen: De Maulkuerf (nom Spoerl)
<i>Uewerwampech</i>	Chorale	Centre culturel	22.1., 6.2.83 (4x gespillt)	(-): Hei sid der richteg
<i>Ueseldéng</i>	Ueseldénger Cabaret Club des Jeunes	---	15., 16., 22., 29.1.83	Cabaret

<i>Veianen</i>	Guiden – kröstlech Jug.	An der Lare	29.1.83	Theater vum Dicks
<i>Vüchten</i>	Gesank	---	29., 30.1.83	(-): Larifari, een Zodištěck mat Gesank
	Club des Jeunes	Festsall	25., 26.12.82	J. Christen: 50 Kilo wäiss Fuerf
	Gaart an Heem	Festsall	27., 28.11.82	J. Christen: De Professor Kinkerlitzchen
<i>Waasserbëlleg</i>	Fittelbrécker Theaterfrënn (organ. IJM)	---	23.1.83	J. Braun: Requiem fir e Lompekréimer
	Scouten a Guiden Européens		1., 2.1.83	J. Christen: De Professor Kinkerlitzchen
<i>Wal</i>	Theateréquipe Hiler Musek (organ. Musek)	---	16.1.83	(-): De Grousspapp op Freiersféiss
<i>Waldbriedemes</i>	Cercle Culturel	Peiffesch-Scheier	19.12.82, 15.1.83	R. Weimerskirch: Den Horrböck
<i>Walfer</i>	Chorale Nospelt (organ. Badminton Residence)	Centre culturel	5.2.83	J. Christen: 3 krank Hinnercher
	Theaterfrënn	Centre Pr. Henri	5., 6.3.83	R. Goerend: Kee Fall fir den Zankert (fräi iwwersat)
	idem	---	5.12.82	Pit Hoerold: Haut as Päifen-neijooschdag
<i>Wäiswampech</i>	Club des Jeunes	Festsall	6., 13.3.83	(-): Mat fënnef Fangeren an engem Grëff
<i>Weiler (Tur)</i>	Chorale	---	20.2.83	(-): Et passéiert och oder 1+1=4
<i>Weller</i>	Chorale Dienne-Béige-Lëllgen (organ. Amicale 79 Grooljen)	Gemengesall	19.12.83	M. Goergen: d'Moedche vu Gëtzen
	Concordia Ierpeldéng/Ettelbréck	Gemengesall	---	J. Reinart / P. Albrecht: En originellen Original
<i>Welfréng</i>	Trënténger Bühn	Sall Vandivinit	13.3.83	R. Weimerskirch: De Schëllegen
<i>Wëlwerwolz</i>	LCGB	Hôtel Hengesch	25.12.82	A. Atten: D'Jonggesellekëscht
<i>Wëntger</i>	Theaterfrënn	Sportshal	6., 7.11.82	E. Devaquet: De Schouster Hary op der Himmelsleder
<i>Wolz</i>	Gesank	Sall Primärschoul	26., 27.2.83	Dicks: En as rosen / Kirmesgäscht De richtegen Himmelsmarsch
<i>Wuelessen</i>	Jeunesse	Veräinssall	5., 6.2.83	F.+J. Hormes: E muedebeztze Freier
<i>Wormeldéngen</i>	Scouts Européens	Home	22., 23.1.83	(-): E schéine Besuch (-): De gëllenen Zant J. Christen: 13 um Dësch J. Christen: D'Famill Frippchen
	Club des Jeunes	Centre culturel	16.1.83	H. Regenwetter: D'Verleënheetskand (nom Roman v. Franz Streicher)
<i>Zolwer</i>	Club des Jeunes a Basket	Café des Sports	27.11.82	E. Boeres: De bloen Hary

Vir ewech eng Lentschëllegong: An der Nummer 14 »Eis Sprooch« steet e Saz, dee verbessert muss gin ... et deet engem lued, datt mer zesoe kee méi hun, dee Stécker ouni Virlag fäerdeg kritt ... «, dat sollt heeschen, »... datt mer bal keng méi hun ... «. Et gi jo vill Stécker no auslännesche Stécker ëmgeschriwwen, mee et sin awer nach munnoch Auteuren do, déi dat net maachen. Entschëllegt dofir, dir Hären an Dammen Auteuren, déi sech solle getraff gefillt hun ...

E puer Notizen:

D'Zäit. Duurchewech owes em halwer néng, selen em aacht Auer. – Nomëttes gewéinlech em 3 Auer (Kannervirstellong).

Entréespréis. Gewéinlech 100 Frang, Kannee 50, 60. Bei Scouten a Guideën 80 a 50 Frang, net vill mat 120 Frang. Reservéiert Plazen eng 20 Frang méi deier.

Geschichtlech

Thalia & Co. Theaterfrënn Hoen-Klengbetten, gegrënnt 21. 2. 83 als Gesellschaft ouni Gewinn; virdrun ewell bestanen, du eng Zäit gepauert an nees erwächt 1982/83; hu wëlles zwmol d'Jor e Stéck ze spillen.

Theaterveräin Konsdorfer Jugend gouf 1982 gegrënnt.

Walfer Theaterfrënn sin 1979 gebuere gin. No der Generalversammlung 1983 sin am Comité: President, Romain Gocrend; Sekretär, Guy Lamesch; deen hält op a gët ersat duurch den Nik. Pleyer an d'Madel Gehlen; Caissier, Roger Mreches. Si organisieren och d'Buurgaup, kruten e Prouwesall an der aler Gare, dee se gchollef hun an d'Rei maachen.

Déifferdang. Union amicale an Theaterfrënn. Pres., Marco Mancini; Vize-Pres., Jean Winandy; Sekretärin, Marie-Josée Hoschette; Caissier, Arthur Brück; Sekretärin adj., Vucky Zieger; Caissier adj., Camille Weber; Membren, Jean-Marie Calderoni, Pol Diederich, Jos. Regener.

Ettelbréck; Lëschteng Nord-Bühn Ettelbréck. Pres., J.-Claude Lenner; Vize-Pres., Erny Petry; Sekretär, Roger Infalt; Caissière, Mme Adrienne Gastoni; Membren, Tist Gastoni, Burg, Fettes, Mangen, Wagner, Wengler, Schuler.

Ettelbrécker Theaterfrënn. 1975 gegrënnt. Pres., Hary Pütz; Sekretärin, Agnes Schartz; Caissier, Jos. Weber.

Esch-Uelzecht, Liewesfrou. Pres., Alphons Jacoby; Vize-Pres., Jean Duhr; Sekretärin, Mady Picard; Caissière, Tessa Boettel; Membren, Jean Delé, Gaston Rollinger.

BIMBO-Theater gouf 1953 zu Esch gegrënnt.

Bëschzeck gegrënnt 1980.

Keespelt-Meespelt. De Kabarett-Theater besteet elo 5 Jor (1983)

Raiser-Krauthem. De Gesangveräin spillt 1983 fir d'éischt zënter e besteet, dat sin elo 80 Jor.

Theaterkëscht, Lëtzebuerg. En neie Grupp aus de Mëttschoulen (Lycée Mich-Lucius), gebuer 1983. 1. Opfëierung 21. 1. 83.

FADS = Fräizäit an der Schoul, Theatergrupp vun Escher Mëttschoulen.

Stole Brëscht, Amateurtrupp vum Stater Theater Lëtzebuerg em de Charel Jost; gegrënnt 1975; maache Kabarett, dëst Jor mat der Big-Band Spectrum, arrang. J.P. Kemmer.

Kritik

Theatergrupp Dikricher Kolléisch, hu gespillt »Romulus der Große«, »Zur Nachahmung empfohlen«;

Sprint as duurchgefall;

De Barrage vum Ed. Maroldt ... zevill Theater an Theatralik ... ze wéineg erlieft Liewen ... Trotzdem en noutwendegt Stéck ... De »Barrage« as un deem ze héien Usproch, deen e sech gesat hat, ennergaang ...;

Liewesfrou, Esch-Uelzecht: Wat eng Flemm! vum Fons Jacoby aus dem franséischen iwwersat; krut keng gutt Kritik, as duurchgefall.

CABARET

... Mir hate gefaart, datt déi wéineg Auteuren et net fäerdeg krite, fir dene villen Truppen hir Wësch z'erfëllen ... Dofir brauch een sech net ze wonneren, datt et schéngt wéi wann déi meescht Auteuren um Enn vun hirem Rullo wieren an näischt Neies méi kënnen op d'Tapët bréngen ... Dat huet sech an der Première vum Cabaret Bëschzeck gewisen ...

Déi Opstellong an d'Notize sin aus Zeidonge mat méi odder manner Zisteem notéiert gin. Dofir entschëllegt, wann eppes feelt an och net komplett as. – Iwrengs wor zjor gewünscht gi vum den Theaterveräiner fir hir Liewesgeschicht ze kréien: et huet een drop geäntwert.

Nei Theaterstécker

Heintzen, Joe (14, 'Theod. Basing-Strooss, L-9405 Veianen): **180 Tonnen Defizit**. En aktuell lëschtet Komédistéck an 3 Akten. Rollen: 5 M., 3 F. – E Stéck ëm e »korrupten« Direkter, sänge Bürosjoffer an aner Employéën (T'él. 84646 owes).

Theaterstécker an der UGDA

2, Sosthène Weis-Strooss
2722 Lëtzebuerger

D'Sekretariat as op méindes bis freides nomëttes vun 1 bis 4 Auer. T'él. 42536.

Operetten, Komédistécker mat Gesank

200. De Sprätzen-Tidd (Operett an 3 Akten)
201. Blanne Manöver (Operett an 1 Akt, Text: Imdahl, Musck: Albrecht)
202. D'Joffer Marie-Madeleine (Operett an 3 Akten, Text: Imdahl, M. Beicht)
203. 'T as Krisis (Operett an 3 Akten, Text: Dahm, Musck: Eiffes)
204. Den Hunn (Loschtspill an 2 Akten, Text: Warker, Musck: Bungert)
205. De Lannebauer (Volleksstéck an 3 Akten, Text: Reiter, Musck: Hack)
206. D'Staffels Berta (Volleksstéck an 5 Akten, Text: Dahm, Musck: Eiffes)
207. Hierzeleed (Komédistéck an 3 Akten mat Gesank vum W. Dumont)
208. Den Isak als Hauséierer (Virdrag mat Gesank)
209. De Baltes vum Bichenhaff (Stéck a 4 Akten, Text: Warker, Musck: Bungert)
210. De Jim an de Bim (Stéck an 2 Akten, Text: Fohrmann, Musck: Faust)
211. D'Fëndelkand aus dem Hexegron (Drama a 5 Akten)
212. Poufank & Cic (Stéck an 3 Akten, Text: Koerperich, Musck: Schaefer)
213. De kuréierte Bedéngter (Loschtspill an 2 Akten mat Gesank)
214. Onroueg Hierzer (Stéck a 4 Akten, Text: Dumont, Musck: Kahnt)
215. En Hirt gesicht (Komédistéck mat Gesank an 2 Akten)
216. Duurchenaner (Loschtspill mat Gesank vum Peter Gerard)
217. Den Tockskapp (Volleksstéck a 4 Akten mat Gesank vum Peter Gerard)
218. De Kommissär kënnt (Operett an 2 Akten, Text: Sevenig, Musck: Kahnt)
219. D'Anekättchen (Komédistéck mat Gesank an

3 Akten vum Peter Gerard)

220. Um Heemwee (Operett an 2 Akten, Text: Dumont, Musck: Albrecht)
221. Zweek Jonggesellen (Stéck an 1 Akt, Text: Comes, Musck: Max Menager)
222. De Kampf mam Draach (Stéck an 1 Akt, Text: Comes, Musck: Max Menager)
223. De Steenhaart (Stéck an 3 Akten, Text: Berchem, Musck: Albrecht)
224. Beim Zwerggevollek um Groesteen (Stéck an 3 Akten fir Kanner)
225. Den neie Räichen (Operett an 3 Akten, Text: Hoffmann, Musck: Eiffes)
226. D'Houfeisen (Stéck an 2 Akten, Text: Hurst, Musck: Hack)
227. De Knéckjang (Operett an 3 Akten, Text: Hoffmann, Musck: Eiffes)
228. Leo! Léon! (Komédistéck mat Gesank an 1 Akt vum P. Hentges)
229. Am Pyjama (Eng lëschtet Operettchen)
230. Syrdall Melodie (Stéck a 4 Akten vum Josy Braun)
231. D'Schoulkränt (Komédistéck mat Gesank an 1 Akt vum J. Koerperich)
232. D'Schmattslisy (Stéck an 3 Akten, Text: W. Goergen, Musck: Mertens)
233. De Monnonk Bénes (Stéck an 3 Akten, Text: Warker, Musck: Bungert)
234. D'Janny (Stéck an 2 Akten, Text: Bantz, Musck: Giesener)
235. Déi vum ieweschten Haaff (Operett an 3 Akten, Text: Imdahl, M. Beicht)
236. De Rossbayard (Operett an 3 Akten, Text: Hoffmann, Musck: Eiffes)
237. Den Tünnes als Photograph (Stéck an 1 Akt mat Gesank vum M. Dahm)
238. D'Léift op Ëmweeën (Operett an 3 Akten, Text: Pauly, Musck: Albrecht)
239. Hierzer am Stuurm (Stéck an 3 Akten, Text: Daman, Musck: Spedener)
240. Grof Schneidermax (Operett an 2 Akten, Text: Binsfeld, Musck: Eiffes)
241. De Friddeche muss dru gläwen (Stéck an 1 Akt, Text: Reuland, Musck: Kemmer)
242. E Mammenhierz (Operett a 4 Akten, Text: Dumont, Musck: Mertens)
243. De Klautje vun Itzeg (Stéck an 3 Akten, Text: Berchem, Musck: Albrecht)
244. De Märtas a säng Wonnergai (Stéck an 3 Akten, Text: Reuland, Musck: Thiry)
245. Wann d'Blieder falen (Stéck an 3 Akten, Text a Musck: Boeres)

246. D'Pierel aus dem Mierscherdall (Operett an 3 Akten, Text: Dahm, Musik: Albrecht)
 247. De Friddeche gët Dokter (Operett an 3 Akten, Text: Reuland, Musik: Thiry)

248. Eng Schwéiermamm (Operett vum Edouard Joris)
 249. Hiirtespill (Text: Marcel Reuland, Musik: René Thiry)
 250. Dornrëischen (Märchenspiel a 6 Akten vum Ed. Kayser)
 251. Schnéiwittchen (Märchenspiel a 6 Akten vum Ed. Kayser)
 252. De Champion (Stéck an 3 Akten, Text: Clees, Musik: Hoffmann)
 253. D'Kirmesgäsch (Stéck an 1 Akt, Text a Musik vum Dicks)
 254. De Koséng (Stéck an 1 Akt, Text a Musik vum Dicks)
 255. En as rosen (Stéck an 1 Akt, Text: Dicks, Musik: Menager)
 256. De Schouster Bobo (Stéck an 1 Akt, Text: Dicks, Musik: Kahnt)
 257. Eng Loftkur op Luksdag (Operett an 2 Akten, Text: Sevenig, Musik: M. Kahnt)
 258. De Geesch an der Bakstuf (Operett an 3 Akten, Text: Sevenig, Musik: Kahnt)
 259. En Dag an der Häll (Operett an 3 Akten, Text a Musik vum G. Kahnt)
 260. A schlechter Gesellschaft (Stéck a 5 Akten, Text: Volschette, Musik: Fiffes)
 261. Den Dokter Mierréidech (Stéck an 1 Akt, Text a Musik: J. Wachter)
 262. Den Här Präsident (Stéck an 1 Akt, Text: Weber, Musik: Menager)
 263. D'Mumm Séis (Stéck an 1 Akt, Text a Musik vum Dicks)
 264. De Scholdschäin (Stéck an 1 Akt, Text a Musik vum Dicks)

Actioun Lëtzebuergesch, Postkëscht 98, L-2010 Lëtzebuerg
 Tëlfon 47 06 12 (Äntwertapparat!) – Bredewee 21, L-1917 Lëtzebuerg
 Postscheck 6644-48 – Kont Spuerkeess, Lëtzebuerg 1000/7250/4 – Kont Interbank 4-100/9748

Präsident: Lex Roth, 133, Wollefskaul, L-8055 Bartréng

Vize-Präsident: Heng Rinnen, 32, Bëschstrooss (rue de la Forêt), L-1534 Lëtzebuerg

Sekretär: Marcel Lamy, 18, Kellerei-Strooss, L-6718 Gréiwemaacher

Caissier: René Faber, 14, Barriär-Strooss, L-1215 Lëtzebuerg

Mëmbren: Francis Delaporte, Charel Malané, Cornel Meder, Robert Philippart, Robert Siuda, Maisy Tockert, Laure Wolter; mat bäigeholl: Fränk Faber, Jean-CI. Majerus, Claude Mangen, Annick Thill

Redaktioun: H. Rinnen, 32, Bëschstrooss (rue de la Forêt), L-1534 Lëtzebuerg

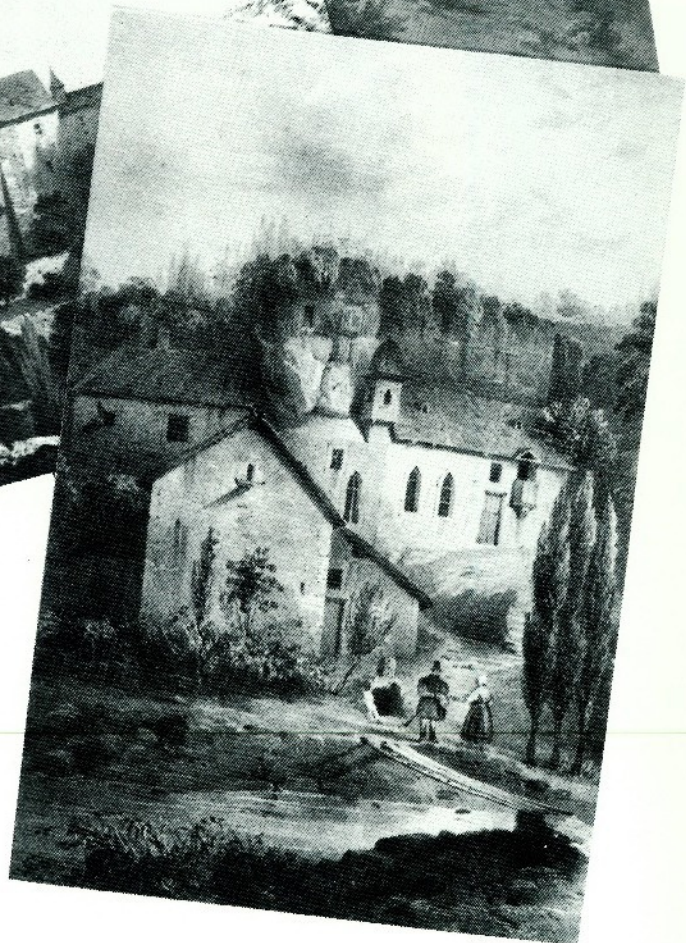
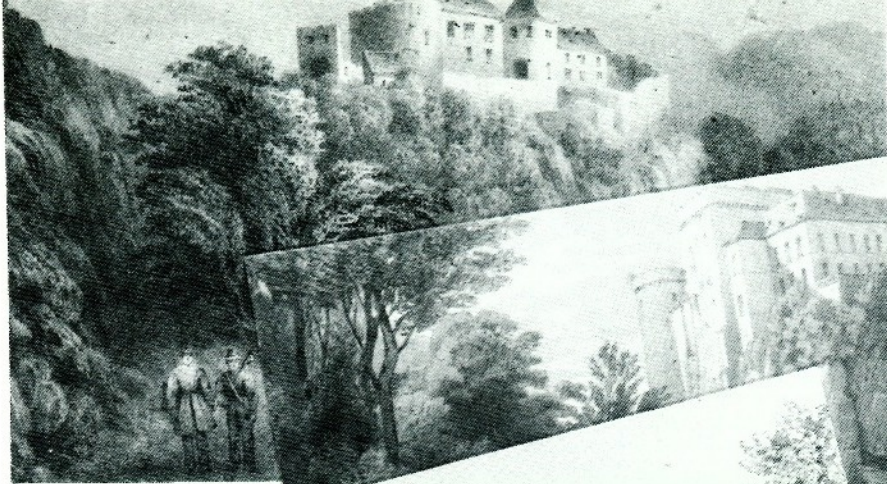
Verlag: AL, 21, Bredewee, L-1917 Lëtzebuerg

Drock: Kremer-Muller & Cie, 56, Gaarde-Strooss, L-4151 Esch-Uelzecht, Tël. 52185 / 540640

Cotisatioun: op d'manst 200 Frang; Kollektivmëmbren: 400 Frang; Studenten: 100 Frang

**Well d'Post déi Lëtzebuerg Nimm vun de Stroossen nët alleguer kennt,
 as et gutt, wann een dee franséischen derbäi schreift**

Wat an den Artiklen steet, muss nët onbedéngt d'Menong vum Comité sin.

Eis Neiyooschkaarten 1983/1984:

Buerglënster (d'Schlass ëm 1857 – vum Fresez)
 Huelmes (d'Schlass ëm 1857 vum I'rescz)
 d'Schibbreg (d'Schlass ëm 1834 – vum Liez a Clement)
 Lëtzebuerg, d'Greinskapell (ëm 1834 – vum Liez?)

E schéint, glécklecht, e friddlecht an e gesond

Neit Jor

**wënsche mer eise Mëmbren a Frënn, ouni déi aner Leit ze vergiessen
 d'Actioun Lëtzebuergesch**

ëmmer wann et em d'Geld geet

SPUERKEESS

